

**výstava Veroniky Bromové
akademici jdou do boje
inscenace 1989**

ISSN 1801-4542
Kresba: ukázka ze šódzó manga

Vášeň ke svému autorovi není hřích

S Antonínem Límanem o japonské literatuře

Letošní nositel Ceny Josefa Jungmanna za nejlepší překlad Antonín Líman se pokouší postihnout japonskou národní povahu, vzpomíná na Masudži Ibuseho, zamýšlí se nad rolí tradice v současné japonské literatuře a hodnotí některé současné autory.

ZDEŇKA ŠVARCOVÁ

Kam až musíme jít proti proudu času, abychom došli k pramenům japonské literatury? Odkud čerpali ti, jejichž texty se zachovaly a odkud ti neznámí, na které známe autoři navázali? V Japonsku, ještě spíše než v naší tradici, je dlouhé období předliterární, období, kdy se texty zpívají a recitují a kdy dochází k předávání rituálních oslovení z generace na generaci. Origuchi Šinobu, významný etnolog a spisovatel, uvádí ve své *Knize mrtvých* (*Šiša no šo*) jména jako Nakatomi, tedy jména dědičných klanů, jejichž příslušníci byli profesionálními zařikávací a přednášeči, obraceli se k bohům, či k posvátné krajině... Profesor Koniši se domnívá, že z těchto původních zařikávacích, rituálních skladeb se pomalu vyvíjela psaná literatura, a že to podstatně ovlivnilo její výraz a formu.

Je možné pojmenovat něco, co už v 8. století bylo a dodnes zůstává součástí obecného vypravěčského

či básnického povědomí v početné japonské autorsko-čtenářské obci? Jsou tu například staré šintoistické modlitby *norito*, které svým rytmem a celou svou strukturou dle mého názoru japonské literární povědomí ovlivnily. Především tu ale je básnická sbírka *Manjōšū* z 8. století, která má čtyři svazky, 4516 básní, a je to vlastně svým složením sbírka velmi demokratická, protože její autoři pocházeli z různých vrstev japonské společnosti od císařů, princů až po sloužící v paláci nebo důstojníky pohraniční stráž. To, čemu známý kanadský literární vědec Northrop Frye říká Velký kód – *The Great Code*, anebo „vzorové vyprávění“ (*Master narrative*), to je v japonském prostředí dáno základním kánonem v *Manjōšū*, kde je tím hlavním Velkým kódem čtvero ročních dob a jejich střídání, krása přírody, květy slivoní na jaře, rudnoucí listí na podzim, volání divokých husí, kukačka v létě – ke každé sezóně patří celý soubor dramatických symbolů. Japonci své staré básně

uta zpívají a tím vlastně vyzývají posvátnou přírodu. Vztah k přírodním jevům a souzvuk mezi lidským citem, lidským srdcem a přírodními náladami, to je základní poloha japonské literatury, která ovlivnila i literaturu moderní. Dědicem této tradice je především Kawabata Jasunari, který jako první z Japonců dostal Nobelovu cenu za literaturu. V jeho stěžejních románech, *Sněhové zemi* a *Hlasu hory*, najdeme téměř všechny staré přírodní symboly – květy sakur, rudnoucí listí javorů, vlnící se travu *kaja*, rudé dýně na podzim a podobně. Kawabata přímo navazuje na vžitou tradici a spoléhá na staré osvědčené symboly.

Jak se v moderní japonské literatuře snáší nebo sváří autorův jedinečný přístup k literárnímu zobrazování s utkvělými, tradovanými, názory na literární žánry, na podoby a obsahy prozaických a básnických textů?
Pokračování na s. 14

obsah   téma čísla: japonská literatura

- 1   **Vášeň ke svému autorovi není hřích.**
     S Antonínem Límanem o japonské literatuře /
     Zdeňka Švarcová
- 8   **Groteska? Moderní japonská společnost očima**
     literatury / Zuzana Kubovčáková
- 9   **Zapomeňte na Pokemona a porno.**
     Obrana japonského komiksu / Anna Křivánková
- 9   **Šódžo manga nejen pro šódžo / depeše Elišky Děcké**
- 18   **O japonskosti. Soukromý pohled na kulturu**
     své země / Sakaguči Angó

komentář

- 5   Budme k Listopadu spravedliví. Sametová revoluce byla
     jen začátkem cesty / Jiří Vančura

báseň

- 5   **///** / Vicente Valero

literatura

- 6   Nástrahy exotismu. Ztracený ráj Houellebecqovy Platformy /
     Ondřej Kavalír
- 7   Když román dělá elá hop. Nad prvotinou Báry Gregorové /
     Kazimír Turek
- 7   Kauza K / literární zápisník Jana Štolby

divadlo

- 10   Revoluce od stolu. Jak dlouho se v inscenaci 1989
     čtou protokoly / Jitka Šotkovská

hudba

- 11   Devět jiskrných příběhů. Společné album Robert Balzar Tria
     a Johna Abercrombieho / Alex Švamberk
- 11   Dveře do minulosti / hudební zápisník Karla Veselého

film

- 12   Maximy Clauda Lelouche. Klasik filmové akce, obrazu
     a emocí / Briana Čechová
- 12   Mezipatra, to nejsou jen filmy / depeše Oto Horáka

výtvarné umění

- 13   Abstrakce mimo kontrolu. Dvakrát malíř Gerhard Richter /
     Čestmír Lang

média

- 20   Neduhý veřejného sdělování. Několik diagnostických
     poznámek / Tomáš Samek

společnost

- 21   Tvrdou pěstí proti škůdcům. Leitmotivy letošního 17. listopadu /
     Filip Pospíšil
- 21   Svátek národní schizofrenie / veřejné osvětlení Petra Fischera
- 23   Akademici jdou konečně do boje. K čemu jsou dnes humanitní
     vědy? / Lukáš Borovička
- 24   O Kavkaze v Praze. Česká diplomacie řeší celoevropské
     problémy / Ondřej Soukup
- 25   Istanbul, nejlínější město v Evropě / Jan Lukavec
- 25   Co potřebujete vědět o Číně / Lukáš Zádrapa

beletrie

- 26   Z Wiesbadenu / Petr Čichoň

nové knihy

- 30   DVD a CD

recenze týdne

- 31   Cestování časem. Posmutnělé království Veroniky Bromové /
     Josef Chuchma

rubriky

- 3   tipy – A2 doporučuje zhlédnout či vyslechnout
- 5   zkratka – jednou větou z domova i ze zahraničí
- 20   přešlap – Otovo Ucho / Jiří G. Růžicka
- 24   par avion – z čínskojazyčných médií vybrala Anna Zádrapová
- 29   odjinud – o literárním dění v českých časopisech /
     František Knopp
- 29   soutěž
- 32   ovšem – glosy

editorial

Dámy a pánové!
Články k japonskému tématu, které připravil Karel Kouba, jsou především různě vyznívajícímí polemikami o vztahu literatury k tradici. Letošní laureát Ceny Josefa Jungmanna za překlad Antonín Líman v obsažném a láskyplném rozhovoru se Zdeňkou Švarcovou se mimo jiné vymezuje vůči postmoderně a některým dnes módním japonským autorům, jako je například Rjú Murakami. Budete-li chtít pokračovat ve všetečné procházce japonskou literaturou s Antonínem Límanem, přečtete si rozhovor v původním rozsahu na [tydenikA2.cz](#). Tomáš Jurkovič (mimo jiné překladatel Murakamiho Harukiho) pro A2 přeložil esej, v níž se spisovatel Sakaguči Angó rozčiluje nad zjednodušeným západním pohledem na japonské tradice. Současnou kulturní produkci vzdálené země představujeme v oborech a žánrech, které u nás buď neznáme, nebo o nich máme značně pokřivenou představu – společensko kritická detektivka, komiks, animované filmy. Tématu naivního či přezíravého vztahu Západu k cizím kulturám se týká také recenze Ondřeje Kavalíra na knihu Michela Houellebecqa Platforma a článek Istanbul, nejlínější město (s. 25). A to ještě není nic proti zvědavosti českých diplomatů ohledně války mezi Ruskem a Gruzii. Jak se v této oblasti angažujeme v době těsně před naším předsednictvím EU, si rozhodně přečtete na s. 24. Čtvero ročních čtení! Libuše Bělunková

došlo

K případu Milan Kundera

Milan Kundera v jedné ze svých pověstných aforistických úvah uvedl, že v době rozvinutých reprodukčních technik nabývá obraz, vizuální znak, nadvládu nad slovem. *Imagologie* (obrazologie) tak nahrazuje ideologii. Nač se pachtit vyjádřit něco slovy, když stačí obrázek, emblém, a všechno je jako na dlani. Tvůrci reklam, karikatur i oslavných nanebevzetí to dobře pochopili. Pomocí pár čar je možné skutečnost zastříti mnohem lépe a snáze než pomocí těžkopád-

ných slov. Jazyk, jakkoli mu Wittgenstein nevěřil, je ovládán logikou, kterou je sice možné obejít, ale pozorný posluchač nebo čtenář kamufláž prokoukne. Nazve-li někdo prohru nevýhrou nebo nevitězstvím, víme, co ten slovní hybrid zastírá. Slova *hamižnost*, *hrabivost*, *nezřízenost* vzbuzují nelibost, ale termín *maximalizace zisku* se tváří pozitivně, lákavě.

Právě obrazový způsob falšování skutečnosti předvedli redaktoři Respektu, když se rozhodli po svém domyslet článek, v němž je Milan Kundera nepřímě označen za udavače. Lidé, kteří za denunciačním článkem stáli, nechtěli, aby se všechno důkladně prošetřilo, aby se k danému případu mohli všichni žijící aktéři a odborníci vyjádřit, nebrali v úvahu skuteč-

nost, kterou popírá pouze „totalitní“ ústav, že totiž akta státní bezpečnosti jsou plna falešných příznání, udání, doznání a pomluv. Cesta k poznání pravdy bývá často zatarasena. Jeden přístup k ní však zůstává: každá falzifikace má reálné motivy, lidé s pravdou nakládají různě, ale za tím se vždy skrývá nějaký zájem. Na Dvořáckově zatčení měl osobní, nejen politický zájem Miroslav Dlask, jemu také záleželo na tom, aby jeho role v této kauze zůstala utajena. Bylo to kvůli dívce, s kterou chodil a kterou si později vzal za ženu. Její rodiče se dobře znali s Dvořáckovými, byli to sousedé v Kostelci nad Orlicí, nehodilo se tedy, aby na Věříně ženichovi ulpěla vina, že Dvořáčka udal právě on. Kritickému čtenáři zůstává stát rozum také nad tím, s jakou lehkomyšlností „chodec“ Dvořáček vystavil svou dobrou známou nebezpečí. Proč mu nevadilo nechat kufr, navíc s rapodivným, téměř surrealistickým obsahem (kdo nám vysvětlí ty 2 klobouky, 2 rukavice, 2 brýle proti slunci a krabičku krému?), v Kolonce, kde, jak známo, každý pokoj byl průchozím, všem dostupným prostorem?

Buď jak buď, redakce Respektu se rozhodla, že článek, hemžící se logickými zvraty a nesrovnalostmi, domyslí a dotvoří po vzoru bulvárních plátků. Najít kreslíře, který by byl k takové falzifikaci vhodný, není u nás asi těžké. Vzpomněl jsem si, jak před časem redakce jedněch novin pomocí karikatury zhanobila T. G. Masaryka, osobnost, kterou si nikdo, ani v dobách hilsneriády, ani za první nebo druhé světové války, nedovolil karikovat jako notorického opilce, jako lháře, který hlásá vodu a pije

kořalku. Na záplavu protestů redakce tehdy odpověděla – on nic, on muzikant, karikaturista má přece právo trochu přestřelit.

Nyní pak zase kreslíř v Respektu představil českého spisovatele jako práskáče. Z obálky časopisu na diváka krhavýma očima civí monstrózní tvář muže s výhružně pootevřenými ústy. Aby imago bylo jednoznačné, muž má svůj „výrobní nástroj“, tužku opatřenou nápisem Obvodní velitelství SNB v Praze 6, pohotově zastrčený za uchem. Kreslíř nepřestřelil, mířil a střílel dobře, v intencích objednavatelů. Jeho kresba už dnes zaujímá jedno z míst v dějinách českých hanebností z počátku třetího tisíciletí.

Mojmír Grygar

Soutěž

Správná odpověď na otázku z čísla 43 – napište nám, ve kterém roce zemřel Mao Ce-tung – zní: 1976. Vstupenky do Rudolfinu na výstavu Čínská malba získali slečna Pitrová z Prahy 4, Daniela Petrtýlová z Prahy 8 a Jakub Polský z Pardubic.

Správná odpověď na otázku z čísla 44 – napište nám, ve kterém roce byl natočen film Ostrovní zprávy a jméno režiséra – zní: 2001, Lasse Hallström. Knihu Ostrovní zprávy posíláme Viole Fischerové z Prahy 5.

Správná odpověď na otázku z čísla 45 – napište nám, kde a kdy se narodil romský spisovatel Matéo Maximoff – zní: Barcelona, 1917. Knihu Sudba Ursitorů posíláme Lence Šoustalové do Myslbořic.

–mam–

UTEKLA VÁM A2JKA? V pražské kavárně Fra lze koupit kterékoliv číslo ročníku 2007 a 2008! Café & knihkupectví Fra, Šafaříkova 15, Praha 2, [fra.cz](#)

OBJEDNÁVKA PŘEDPLATNÉHO kód předplatného

(kód viz s. 32)

titul, jméno, příjmení, organizace

ulice

PSČ město

telefon

e-mail

Platbu provedu: ☐ složenkou A (lze hradit i převodem) / ☐ fakturou – uveďte IČ: DIČ: / ☐ prostřednictvím SIPO – spojovací číslo:

Kupon zašlete na adresu: SEND, Předplatné, P.O.Box 141, 140 21 Praha 4

literatura

Rukopis Bohumily Grögerové

V A2 č. 37/2007 vyšel pod názvem Mlha se choulí úryvek z nové básnické skladby Bohumily Grögerové. Autorka pak našim literárním reportérům k textu řekla: „Ty časopisecké ukázky byly otištěné normálními písmeny, kdežto můj nakladatel to chce vydat jako faksimile, tedy tak, jak to skutečně vypadá. Takže se to teď rozmnožuje a potom já do toho budu asi také trošku rýt, protože už to má svůj tvar, jak je to psáno.“

Novou sbírku nazvanou Rukopis ilustrovala **Adriena Šimotová**. Z této rozhovoru s překladatelkou a básnířkou Bohumilou Grögerovou si proto dovolím ocitovat pasáž, na níž od té doby (A2 č. 23/2008) často vzpomínám: „Nedávno jsme byli v Roudnici na výstavě Adrieny Šimotové... Byly tam její obrazy ze sedmdesátých let – to je ještě předtím, než trhala ty postavy, takové ty tlusté – tohle byla vesměs ležící, schoulená ženská těla, anebo vůbec lidé v tom jejím typickém položení. Je to všechno bílé a všechno je to proťukávané, ne prožezávané, ale proťukávané. Působí to nesmírně jemně, ale ryje vám to do srdce – ten smutek, to je strašné.“ Stejně silnou knihu Rukopis uvede nakladatel **Marek Stašek** v jedné pražské kavárně, číst budou autorka a Hana Kofránková. **Literární kavárna Řetězová** (Řetězová 10, Praha 1), v sobotu **29. 11.** v 16.00. –lb–

Simone de Beauvoir

„Víte, pro mě bytí nikdy nebylo samozřejmé, i když jsem vždy byla velmi šťastná, možná proto, že tolik chci být šťastná.“ Simone de Beauvoir. V rámci cyklu Významní myslitelé se **Danièle Sallenavová** opět vrátí k autorce (oslavíme sté výročí jejího narození), jež ve své době představila zcela nový pohled na postavení ženy a do dneška zůstává jednou z hlavních osobností intelektuálního západního světa 20. století. Danièle Sallenavová je autorkou významné, do češtiny dosud nepřeložené biografie Simone de Beauvoir nazvané Castor de Guerre.

Po přednášce bude promítnut dokumentární film Madeleine Gobeil-Noëlové z roku 1967, ve kterém se S. de Beauvoir zabývá ženskou otázkou na počátku květnových událostí roku 1968 a vyjadřuje se ke svému projektu Paměti. **Kino 35 Francouzského institutu** (Štěpánská 35, **Praha 1**), v pondělí **1. 12.** od 18.00.

Poslední rok v životě Karla Čapka

Z článků, jimiž Karel Čapek komentoval vypjaté události roku 1938, je zřejmé, jak bolestně je prožíval. Pomlouvačné články v novinách, štvavé anonymní dopisy a podlomené zdraví měly podíl na jeho smrti (25. 12. 1938). V komponovaném literárním pořadu budou účinkovat Gabriela Vránová a Rudolf Pellar.

Městská knihovna (Malý sál, Mariánské nám. 1, **Praha 1**), v pondělí **1. 12.** od 17.00.

Uvedení knihy Mlynáři od Babic

Případ Babice se odehrál na začátku padesátých let, když komunistická moc odsoudila víc než sto lidí (jedenáct k trestu smrti) na základě útoku na budovu školy ve stejnojmenné obci na Třebíčsku, zatýkání však začalo ještě dříve. Autoři Miroslav Kasáček a Luděk Navara na pozadí těchto událostí vykreslili otřesné příběhy lidí, mezi nimiž je i rodina mlynářů z Lukova, kteří najednou zjišťují, že jsou určeni k likvidaci. Součástí besedy je výstava představující materiály ke kauze Babice.

Literární kavárna Řetězová (Řetězová 10, **Praha 1**), ve čtvrtek **4. 12. od 19.00.** **Knihkupectví Academia** (Zámecká 2, **Ostrava**), v neděli **9. 12. od 17.00.**

–pa–

divadlo

Jelen, kuře, husa, panter

V rámci **festivalu Kult** můžete v Ústí nad Labem navštívit hned dvě divadelní adaptace. V 18.00 odehraje divadelní spolek **Tichý jelen** svou verzi komiksu **Kuře na švestkách** Marjane Satrapiové (malá recenze v A2 č. 25/2008), ve 20.00 naváže divadlo **Husa na Provázku** s představením **Růžový panter**. A co naváže ve 21.00, si přečtete v tipech hudebních. **Činoherní studio v Ústí nad Labem** (Varšavská 767), ve čtvrtek **27. 11.** v 18.00. –jgr–

S dětmi do Alfreda

Divadelní skupina **Stage Code**, založená v roce 1999 Danielou Voráčkovou a Philippem Schenkerem ze Švýcarska, se soustředí na nonverbální scénické projevy, pracuje s prvky pohybového a pouličního divadla; vystupují též ve zvláštních, původně nedivadelních objektech. Skupina je mezinárodní, cestováním protřelá

– a nyní nabízí inscenaci pro děti nazvanou **Mumráj** na scéně Divadla Alfred ve dvoře. Jednotlivé příběhy a postavy jsou spojeny metaforou společného domu a sousedství. Kromě zakladatelů souboru hraje Dora Kršková, dramaturgická spolupráce Miroslav Bambušek, ilustrace Michal Pěchouček, hudba Jeník Burian a Mikoláš Růžička. **Alfréd ve dvoře** (Fr. Křížíka 36, **Praha 7**), ve čtvrtek **4. 12.** v 10.00; anglická verze v pátek 5. 12. 2008 v 10. 00. –lb–

film

Česká RAPublika

Debutující režisér Pavel Abrahám (který byl součástí pražské graffiti-komunity) přichází se snímkem o současné české hip-hopové scéně. Dvojsmyslný název filmu ale

poněkud klame, snímek není komplexním svědectvím o domácí rapové hudbě (chybí výraznější stopa osobností, jakými jsou třeba Wladimir518 či Wich), daleko spíš je to portrét tří protagonistů:

Oriona (PSH), Jamese Colea (Supercrooo) a Huga Toxxx (Supercrooo). Snímek se skládá z několika sekvencí postavených na totožném principu: představitelé české rapové špičky jsou stavěni do umělé vytvářených konfrontací s lidmi z opačného společenského i názorového spektra (bohemistka, pracovnice matriky, karvinští Romové). Tyto konfrontace vytvářejí dokument atrakcí mooreovského střihu, podobný v jistém ohledu třeba Českému snu. Je to dílo atraktivní, postrádá však hlubší vhled do celé problematiky. Česká RAPublika si své diváky bezpochyby najde i proto, že u nás tato tematika nebyla zatím prakticky vůbec reflektována. Premiéra v ČR **27. 11.** –jj–

Kvalita bez kompromisů v Brně, Olomouci a Praze

Název Cinepur se dlouho pojil hlavně se stejnojmenným filmovým časopisem, což se změnilo minulý rok debutovým ročníkem festivalu **Cinepur Choice**. Ten se úspěšně představil snímky z progresivních proudů světové kinematografie. Letošní ročník, který se bude konat v Brně, v Olomouci a v Praze, představí opět deset filmů, které v poslední době zazářily na světových festivalech či jiným způsobem zaujaly kritiku.

Festival otevře předpremiérou **Paranoid Park** (2007) Guse van Santa, k vidění bude nový snímek Alexandra Sokurova **Alexandra** (2007) s příběhem z čečenské fronty či film **Kulkou do hlavy** (2007) španělského režiséra Jaimea Rosalese o dvojici mužů, jejichž životy naplňuje „normální“ násilí. Cinepur Choice se rozrostl o další sekce – už retrospektivní zaměřenou na francouzskou režisérku **Claire Denisovou** či videoartovou s názvem Multikino, jejíž koncepci připravil **Tomáš Pospiszył**. Více informací na cinepurchoice.cz. Kina v **Brně: Scala, Art** a **Pražákův palác**, 1.–6. **12.** Kina v **Olomouci: Metropol** a **Konvikt**, 8.–10. **12.** Kina v **Praze: Světozor** a **Tranzit Display**, 11.–14. **12.**

Manželské etudy

Časosběrná metoda je jedním z hlavních tvůrčích postupů režisérky **Heleny Třeštíkové**, jež sleduje po dlouhé časové údobí několik jedinců, z čehož nakonec postupně vzniká materiál pro celovečerní film či sérii televizních dokumentů. Metoda je náročná, sama režisérka tvrdí, že primární je výběr protagonistů, které se rozhodne sledovat. V posledních letech tak byly dokončeny snímky **René** (2008) a **Marcela** (2006). Ten druhý rozvíjí příběh,

který se původně objevil v sérii **Manželské etudy po dvaceti letech** (2005). V šesti hodinových dokumentů Třeštíková sleduje manželské páry, které sama natáčela ještě v 80. letech, a díky velmi dlouhé odlmce může ukázat změnu doby i lidských vztahů. Třeštíková se nebojí jít ani do konfrontačních situací, v nichž by leckdo kameru vypnul, a s pomocí montáže si pohrává s komickými i ironickými momenty.

V průběhu listopadu a prosince si můžete na webových stránkách Respektu všechny díly bezplatně přehrát. Více informací na **respekt.cz**. –ph–

hudba

Když jsou na to...

Cirkus, kabaret, beatbox, tango, akustické elektro a elektrické akusto v dvouvrstevném obalu. Akustické nástroje a lidský hlas v kombinaci s elektronikou. Texty v univerzálním jazyce, kde 2 znamená dva. Partnerská a hudební dvojice **DVA** právě vydala nové album a při francouzském turné si najde čas na odskok na domácí půdu. V ideálních podmínkách doprovází zvuk živá meotarová projekce dvou M. **Circus** (Velká Hradební 33, **Ústí nad Labem**), ve čtvrtek **27. 11.** ve 21.00.

Decentní pohyb

Nejunylejší kapela světa, **Tindersticks**, nikdy nezapadla do doby a místa svého vzniku. Velká Británie na přelomu osmé a deváté dekády milovala nekonečné rytmy rave a medově hlující kytary. Parta chlapíků kolem zpěváka **Stuarta Staplese** teskně broukala v kombinaci koktejlové latiny, tak trochu caveovské folkové baladičnosti a skoro až laciných smyčců, dusítek a zvonkoher a snažila se být pomalou, pomalejší, nejpomalejší na celém světě. Takže se na čas zastavila zcela.

Nyní je zpět s novou deskou The Hungry Saw a, pochopitelně, v Praze zdaleka ne poprvé. **Divadlo Archa** (Na Poříčí 26, **Praha 1**), ve středu **3. 12.** ve 20.00. –pf–

výtvarné umění

Bohumil Šťastný

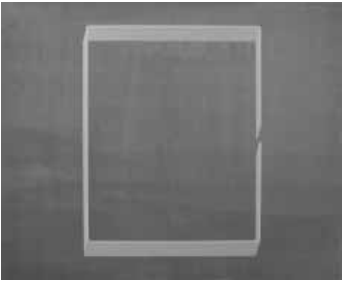
Bádání o české fotografii při pohledech zpět nachází autory, kteří se svým dílem pohybovali mimo oblast tzv. vysokého umění. To je také případ Bohumila Šťastného (1905–1991), zakladatelské osobnosti fotografického žurnalisumu u nás. Po první světové válce a po vzniku Československé republiky působil ve 20. letech jako redakční fotograf týdeníku Pestrý týden, kde spolupracoval například s Milenou Jesenskou, Adolfem Hoffmeisterem či Bohumilem Markalousem. Ve 30. letech jako jeden

z prvních fotografií experimentoval s barvou. Avantgardní postupy včetně fotomontáže, vícenásobné expozice či optické deformace snímaného obrazu aplikoval také v reklamní tvorbě. **Galerie Josefa Sudka** (Úvoz 24, **Praha 1**), do **4. 1.** 2009.

Iluze prostoru / pokus o nové čtení

Ojedinelý mezinárodní výstavní projekt vznikl v regionální Nitranské galerii na Slovensku. Mladá kurátorka Barbora Geržová připravila v rámci výstavního projektu **Ilúzia vo výtvarnom umení 2. polovice 20. storočia** druhé pokračování nazvané **Ilúzia prostoru / pokus o nové čítanie**. Zaostřeno je tu na fenomén prostorové iluze a zobrazení prostoru v dílech současných slovenských i zahraničních umělců. „Snahou bylo soustředit se především na ty formy zobrazení, které překračují hranice primární iluze a pojednávají další aspekty problému prostoru,“ vysvětluje kurátorka.

Projekt je koncipovaný do pěti tematických bloků – Imaginárne iluzívne priestory, Technické obrazy – mapy a pôdorysy, Priestor v priestore, Priestor – znaky času a Paradoxy priestoru. Vedle malby je tu k vidění i film, objekty a instalace. Významné je zastoupení mladých českých umělců. Na výstavě můžete vidět díla těchto tvůrců: Petr Malina, Jaromír Novotný a Milan Salák z ČR, Marko Blažo, Tomáš Džadoň, Bohdan Hostiňák, Otis Laubert, Milan Mikula, Monika Mytášová, Monogramista T. D., Rastislav Sedlačík a Rastislav Podoba ze Slovenska, Roland Geissel z Německa, Szacsva y Pál a Attila Szücs z Maďarska, Monika Sosnowska z Polska a Catherine Yassová z Velké Británie. **Nitranská galérie** (Župné námestie 3, **Nitra**), do **15. 2.** 2009. –pev–

Archifest

Malý festival architektury je určen nejen žižkovské veřejnosti. Jeho součástí je urbanistická **procházka srdcem Žižkova**, při níž budou zájemci informováni česky i anglicky o významných místech i domech, které budou míjet. Před výletem proběhne v Atriu **přednáška architektů Jana Sedláka a Zdeňka Lukeše**. Slavnost na Žižkově uzavře čtení dopisů Josipa Plečnicka, umělce a autora Kostela Nejsvětějšího srdce Páně na náměstí Jiřího z Poděbrad, adresovaných jeho spolupracovníkům na místní farnost. Čtení se uskuteční téhož dne v kostele Nejsvětějšího srdce Páně od 19.30. Procházka začíná **v Atriu** (Čajkovského 12, **Praha 3**), v sobotu **6. 12.** v 11.30, přednáška tamtéž od 9.30. –lb–

televize

Než ďábel zjistí, že seš mrtvej

„V tomto případě nejsem vůbec optimista. Myslím si, že žijeme v hodně špatné době, a doufám, že to ještě můžeme zvrátit,“ odpovídá třiaosmdesátiletý režisér **Sidney Lumet** na otázku, co si myslí o dnešní americké společnosti. Jeho (zatím) poslední snímek *Než ďábel zjistí, že seš mrtvej* (2007) odráží jeho pohled na dnešní Ameriku – na svět čistě utilitárních vztahů, jež se pomalu ale jistě utápějí v bezradnosti samoty. Dvojice bratrů Andy (Phillip Seymour Hoffman) a Hank (Ethan Hawke) mají finanční i životní problémy.

První z nich je navenek úspěšný manažer, ovšem s drahým koníčkem čím dál tím kratších lajn kokainu. Druhý dluží své bývalé ženě za alimenty a rád by vypadal před dcerou jako Někdo. Jejich plán je jednoduchý – vykrást klenotnictví rodičů je pěci snadné, oni budou mít peníze a škodu zaplatí pojišťovna. Tragédie ale na sebe nenechá dlouho čekat. Lumet v nechronologickém vyprávění skvěle rozehrává rodinné drama, z něhož nakonec nevychází nikdo jako vítěz. **HBO**, ve středu **26. 11.** ve 20.00.

Americké graffiti

George Lucas a nezávazná teenagerovská komedie? Ačkoli je toto spojení skoro

neuvěřitelné, Lucas natočil před *Star Wars* příběh skupiny středoškoláků, již si hodlají dosyta užít poslední noc před odchodem na vysokou školu. V roce 1962 představoval automobil symbol osobní a sociální prestiže, a tak mládež popojíždí městem v různých typech „přibližovadel“, účastní se pouličních závodů, vytahuje se před kamarády, balí holky a celou dobu poslouchá v rádiu rock and roll. Závěr Amerického graffiti (1973) sice posune zhlédnutí děj do trochu jiné polohy, ale snímek je hlavně zábavným pohledem na postupně dospívající teenagery, mezi nimiž dokonce nalezneme budoucí slavné tváře (Richard Dreyfuss, Harrison Ford). Neustálá zvuková přítomnost rádiového vysílání navíc Lucasovi umožňuje vytvořit nepřetržitou koláž hudby šedesátých let. **Cinemax**, v pátek **28. 11.** v 16.25.

300: Bitva u Thermopyl

Adaptace komiksu do filmu je na první pohled velice snadná – obě média mají společný silný důraz na vizualitu a obě si z toho druhého rádi půjčují určité prvky. Pokud se ale adaptace vydá směrem „pouhého“ přepisu předlohy na filmové plátno, je to často nepochopení adaptačního procesu. Příkladem může být *Sin City* a v nejnovější podobě zejména *300: Bitva u Thermopyl* (2007).

Ta je úžasným příkladem formálního spektaklu, otiskem původního komiksu na filmové plátno. *300* heterosexuálních spartských vojáků se hrdinně brání přesile

(často homosexuální) perské armády, přičemž režisér Zack Snyder zhusta využívá formální postupy připomínající takzvanou kinematografii atrakcí – obrovská nadvláda formy nad obsahem. *300* je z tohoto pohledu nadmíru pozoruhodná, v úchvatných sekvencích vybuchují exploze násilí, krvavý machistický balet pro oči často přechází až v abstraktní struktury. Na nepříteli zdařilé adaptaci se plně ukazují současné atributy mainstreamové kinematografie. Doporučujeme jako varovný studijní materiál. **HBO**, v neděli **30. 11.** ve 20.00.

Tři zločinci ve skryté pevnosti

Tvorba japonského klasika **Akiry Kurosawy** je u nás známá, zejména díky vynikajícím snímkům jako *Sedm samurajů* (1954), *Rašomon* (1950) či *Ran* (1985).

Režisér ve své obsáhlé filmografii celkem šestnáctkrát (a to v letech 1948–65) spolupracoval s hercem **Toshiro Mifunem**, kterému vydatně pomohl k mezinárodnímu věhlasu. Společně vytvořili často dost odlišné snímky, od středověkého dramatu až po komedii typu *Tři zločinci ve skryté pevnosti* (1958). Zde se dvojice sedláků Tahei a Mataši zapletou do neobyčejné šlamastyky na nepřátelském území a navíc se stanou doprovodem princezny Juki chráněné generálem Rokurótou Makabem. **ČT 2**, v neděli **30. 11.** ve 22.25. **–ph–**

rozhlas

Kain a Ábel naší doby

Španělský spisovatel **Miguel de Unamuno** (1864–1936), vůdčí představitel takzvané generace 1898, byl jedním z předchůdců literárního i filosofického existencialismu. Zásadní význam náleží jeho spisu *Tragický pocit života v lidech a národech* (1912), jehož beletristickým protějškem je mj. román **Ábel Sanchéz** (1917), do češtiny poprvé přeložený už v roce 1928. Hlavní hrdina, lékař Joaquín (Kain), je od nejranějšího dětství nucen bolestně se vyrovnávat se svou bytostnou nesympatičností, vynikající především v konfrontaci s nesmírnou oblíbeností jeho blízkého přítele – malíře Ábela. Ábelova žena je Joaquínova životní láska a její odpor k dávnému cititeli neutuchne do nejtrpčího konce knihy. Pětidílnou četbu z této zásadní prózy 20. století připravila Athéna Alchazidu. V režii Radima Nejedlého čte Vladimír Hauser. Lze si představit stylovější mikulášskou nadílku? **ČRo 3** – Vltava, od pátku **5. 12.** vždy v 18.30.

Ze života hmyzu

„Jeden americký kritik napsal, že divák této hry se táže, nemá-li si podřezat krk, je-li svět tak špatný, jak se mu zde líčí. Tedy autoři zapřisahají diváky i čtenáře, aby to nečinili; nebyloť jejich úmyslem podřezávat lidi.“ Potud **bratří Čapkové** v předmluvě ke třetímu vydání alegorické komedie, která se po své premiéře (1922) stala nejoblíbenějším titulem z Josefový a Karlový společné dramatické tvorby. Ze všech dosavadních inscenací připomeňme tu, s níž v 60. letech soubor Národního divadla

vycestoval na své první turné po západní Evropě. Když autor rozhlasové adaptace Jan Lorman chystal její první nastudování (1984), ponechal si některé z tehdejších herců, přidělal jim ovšem jiné role – například Filipovský povýšil z „parazita“ na „diktátora“, Kemr „zcizil“ Marvanovi smradlavou kuličku... ale nedělejme zlou krev. Budme stejně opilí jako Rudolf Hrušínský (v roli tuláka). **ČRo 3** – Vltava, v sobotu **6. 12.** ve 14.00.

Káťa Kabanová

Leoš Janáček se ruskou literaturou nechal inspirovat opakovaně. Třáktovou operu podle tragédie *Bouře* od A. N. Ostrovského lze považovat za jedno z nejvýznamnějších hudebně-dramatických děl meziválečného období (složeno 1921) v celosvětovém měřítku. Titulní hrdinka – připomínající tak jinou slavnou Katěrinu (Lady Macbeth Mcenského újezdu) – trpí v manželství s citově omezeným slabochem Tichonem a po počátečních zábranách podléhá náhle probuzené touze po mužnějším i citlivějším Borisovi. Její manžel však za předčasný návrat nezaplatí životem a její sebevražda proběhne za méně vypjatých okolností, než za jakých končí opera Šostakovičova. Po psychologické a hudební stránce však **Káťa Kabanová** je dramatem v nejsilnějších slova smyslu. Nahrávka brněnského rozhlasového orchestru a sboru s **Libuší Domanínskou** v titulní úloze a pod taktovkou Břetislava Bakaly vznikla roku 1953. **ČRo 3** – Vltava, v sobotu **6. 12.** ve 20.00. **–mc–**

jgr – Jiří G. Růžička / **jj** – Jan Jílek / **lb** – Libuše Bělunková / **mc** – Miloslav Caňko / **pa** – Petr Andreas / **pav** – Petr Vaňous / **pf** – Petr Ferenc / **ph** – Petr Hamšík

MINISTERSTVO KULTURY ODBOR UMĚNÍ A KNIHOVEN

vyhlašuje pro rok 2009

**výběrové řízení na poskytnutí dotace
právníckým a fyzickým osobám působícím
v oblasti kultury (kromě příspěvkových
organizací MK) na podporu nekomerčních
projektů z oblasti literatury.**

Příhlášky a stanovené podmínky si můžete vyžádat na adrese:
Ministerstvo kultury, odbor umění a knihoven,
Maltézské náměstí 1, 118 11 Praha 1 – Malá Strana, www.mkcr.cz

**Podpora vydávání nekomerčních titulů uměleckých děl
české a překladové literatury, literatur národnostních menšin,
děl literární vědy a souvisejících vědních oborů, ilustrované
původní tvorby pro děti a mládež, a to jak v textové, tak i zvukové,
zvukově obrazové či textově obrazové podobě**

Bohumil Fišer, tel. 257 085 220

bohumil.fiser@mkcr.cz

Uzávěrka výběrového řízení je dne 5. prosince 2008

**Podpora vydávání literárních periodik a sborníků,
podpora dalších aktivit v oblasti literatury
(veřejné přednášky, semináře, autorská čtení, výstavy, soutěže,
festivally a jiné literární aktivity s celostátní působností)**

PhDr. Květuše Nováková, tel. 257 085 221

kvetuse.novakova@mkcr.cz

Uzávěrka výběrového řízení je dne 19. prosince 2008

PESTRÝ PODZIM V GALERII HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

od 22. 10.
BYTOSTI ODNIKUD
/ Metamorfózy akademických principů
v malbě 1. pol. 20. století
– Městská knihovna

od 23. 10.
1960 → SÚČASNOST
/ Slovenské umění a čeští hosté
– Dům U Zlatého prstenu

od 31. 10.
VERONIKA BROMOVÁ
Království / Kingdoms
– Dům U Kamenného zvonu

od 14. 11.
KRÁSNÍ LIDÉ A TAJNÉ RÁNY
/ Beautiful people and the secret wound
– 2. patro Staroměstské radnice

www.ghmp.cz

galerie hlavního města prahy
city gallery prague

Flash Art

ATELIER

RADIO

art & antiques

Vltava

STAVITELSTVÍ

INSTITUT FRANCOIS PRAGUE

KLASICKÝ

XANTYPA

A2 kulturní týdeník

Slovenský inštitút Bratislava

BRATISLAVA

SMB

První slovenská mediální skupina, a.s.

11

Městská knihovna v Praze

Bud'me k Listopadu spravedliví

Sametová revoluce byla jen začátkem cesty

Pár nudných oficialit, něco vzpomínek v regionech, příležitost vyjádřit odmítavý postoj k radaru a pochod neonacistů Litvínovem. To byly události letošního výročí Listopadu.

JIŘÍ VANČURA

Ze dnů před devatenácti lety má každý osobní vzpomínku, dominantní zážitek. Dovolím si uplatnit ten svůj. Začátkem prosince devětaosmdesátého roku bylo pro mne nesnadné jezdit metrem, dokud jsem se nenaučil vklouznout na poslední chvíli do vagonu a postavit se čelem ke stěně. Pak už se jen zřídka některý z mladých, zřejmě studentů, co jeli do školy, zvedl a nabídl mi místo. Asi bych na to zapomněl, nebýt zkušenosti o dva roky pozdější. S přítelem Erazimem se metrem vracíme z města obklopení rozjařenými studenty, kteří hlučně agitují pro volební úspěch Klausovy strany. Mlčíme, je však na nás vidět shovívavá skepse, takže si od těch mladých vysluhujeme označení bolševiků. Svatá prostoto!

Skromnost není na místě

Co se za ty dva roky od Listopadu změnilo? A kam se za devatenáct let poděla někdejší radost ze společné vůle a společného úspěchu? Nedávno jsem četl v Lidových novinách komentář Petra Pitharta, nabízející odpověď: Jsme na sebe jak na cizí, protože se starý režim zhroutil sám od sebe, nemáme tedy právo na očistnou katarzi a jsme jací jsme.

Opravdu se zhroutil bez našeho přičinění? V dějinách sotva najdeme podstatný společenský převrat nebo revoluci, pro něž by svržený režim nepřipravil úrodnou půdu. Někdy válečným dobrodružstvím, jindy krajně nebezpečnou snahou polepšit se.

V daném případě prý Západ svého sovětského rivala, který si navíc ukousl nestravitelné afghánské sousto, uzbrazil. (Protože výdaje na armádu znovu dosahují astronomické výše a stále hltavěji pijí z mísy veřejných prostředků, nabízí se obava, aby Spojené státy posléze neuzbrojily samy sebe.) Těžko se hledá jeden konkrétní důvod porážky starého systému. I když většina rozhodujících příčin – podobně jako v letech 1918 nebo 1945 – skutečně šla mimo nás, přílišná skromnost není na místě. Starý režim byl na konci svých dnů už neopravitelně zkorodovaný, někdejší ideje nahrazoval cynismem, nikdo mu nevěřil, neměl ho rád, a tak mu občané zvonící klíči zasadili poslední ránu. Ovšem i naše poslední rána a navíc rány, jimiž ho po řadu let dráždila tehdejší opozice, k jeho svržení přispěla.

Čeho si národ žádal

Sotva může tuto skutečnost popírat Petr Pithart. Právem to mohou říkat jen lidé, kteří se po všechna léta druhé okupace zdráhali systém popudit, třebaže ho neměli rádi, a statečnými, ba radikálními se stali teprve po ohledání jeho mrtvol. Nejde však o někdejší zásluhy nebo o někdejší přikrčenost. Podstatné je, co kdo od změny, kterou dnes nazýváme Listopadem, čekal, za co jí vděčí. Poučné pro takové zjištění jsou rozhovory novinářů s těmi, které zklamaly nedávné volby (troji, pokud uznáme, že se tam za mořem hlasovalo také o nás). Prý se děsí návratu před Listopad. Na otázku, co jim na těch časech nejvíc vadilo, se téměř bez výjimky dovídáme, že to byla nemožnost cestovat a nepřekročitelné zábrany v podnikání. Vždyť se ale jedno i druhé z gruntu změnilo, proč tedy nevyjádřit Listopadu svou vděčnost?

Je to až nepochopitelné, že jsme na svou novověkou historii tak přísní. Na Listopad stejně jako třeba na osmašedesátý rok. Byla

snad u náš přehršle dějinných svátků celospolečenského vzepětí, ve kterých národ dal tak spontánně najevo, co odmítá a co si žádá? Jakmile se nesplnily naděje a přání, které jsme do nich – většinou až dodatečně – vkládali, už na ně pohlížíme úkosem. Tak se dnes dočítáme, že listopad 1989 byl pouhým, vzájemně vyobchodovaným převzetím moci a po hospodách zaznívají i slova o zrazené či zfalšované revoluci. Sametovost naší revoluce (pokud ji tak chceme nazývat) je chápána jako pohana nebo přinejmenším jako vada na kráse, ostouzená stejně jako někdejší heslo o pravdě a lásce. Co když právě ona relativní pokojnost tehdejší změny je ve skutečnosti naším cenným vkladem do evropského myšlení?

Pas a trh nejsou všechno

S názorem místopředsedy Senátu, že předlistopadový režim se sám zhroutil a my tedy nemůžeme očekávat žádnou očistnou katarzi, nemusíme souhlasit, dáme však za pravdu jeho tvrzení, že jsme se odsoudili k nekonečnému hledání nepřítele, případně děláme nepřítele i z toho, kdo si myslí něco jiného než my. Tenhle stav, který jako by postupně přerůstal ve studenou občanskou válku, má však sotva co společného s listopadem 1989, s něčím, co jsme prý měli dělat, ale neudělali. Nedávejme Listopadu vinu tam, kde jde pouze o naše vlastní selhání.

Že se stal předpokladem pro obnovení tržní ekonomiky se všemi jejími klady i zápory, že postupně otevřel brány pro naše cestování po světě (letošního 17. listopadu první dva Češi téměř symbolicky odletěli do USA bez víz), o tom není sporu. Pokud však význam události před devatenácti lety omezíme na tyto dvě skutečnosti, opomíjíme atributy jiné, zcela zásadní. Listopad byl prvním významným krokem k rychlému odstranění totalitního nároku na každou veřejně vyjádřenou myšlenku. Celé společnosti přinesl po pade-

sáti letech demokratickou možnost vyměnit vládu, pokud se neosvědčí. Když prostoduší občané západních zemí slychali naše nářky na někdejší vládu, divili se, proč ji tedy nevyměníme. Stejně nepochopení, jaké projevila Marie Antoinetta nad stesky pařížské chudiny, že nemají chleba. „Proč tedy nejedí koláče?“ Podobné knížecí rady se nás už netýkají a čím delší bude náš časový odstup, tím pro nás bude toto ovoce Listopadu samozřejmější. Není tedy na místě chovat odkaz Listopadu v úctě, protože byl nesporným základem dalších potřebných změn?

Všechno ostatní – ať nám takové tvrzení připadá či nepřipadá banální – záleží pouze na nás. Zda chodíme k volbám podpořit strany, které se nám nejméně přičí (politická seskupení, s nimiž bychom se plně ztotožňovali, sotva existují), nebo své volební právo povzneseně odmítáme, zda budeme lhostejní k tomu, že někdejší konformitu s vrchností nahradily obavy ze ztráty zaměstnání, zda se připojíme ke sjednocené Evropě, nebo budeme vzhlížet k minulosti suverénních národních států, z níž se rodily konflikty, zda budeme sdostatek sebevědomí, bez potřeby velkého bratra, jemuž budeme povinováni úctou a věčným přátelstvím, zda uhájíme vlastní svěbytnost, jazyk a kulturu, to jediné, co nás uchrání před rozplynutím v evropském šálku kávy... Toto a ještě mnohé, co je významné pro dnešek i pro budoucnost, záleží pouze na nás. Listopad 1989 byl „jen“ nezpochybnitelným začátkem naší cesty k volnosti, k odpovědné svobodě mnohem širší, než jak ji dnes obvykle chápeme.

Autor je historik.

zkrátka

Praha má novou grantovou komisi pro kulturu, v jejím čele bude stát radní za ODS Ondřej Pecha, ostatní členové byli vybráni z řad odborné veřejnosti. / Japonským hitem letošní zimy se může stát Marxův Kapitál v žánru manga. / Spisovatel Amos Oz se připojil k dalším třiceti intelektuálům, kteří podpoří levicové strany proti pravcovému Likudu v izraelských volbách. / Předsedou obce spisovatelů bude příští tři roky Vladimír Křivánek. / Podle spisovatele Mario Vargase Llosy je současná ekonomická krize dobrým odrazovým můstkem pro vznik kvalitní literatury. / Zemřel francouzský spisovatel François Caradec, jeden z členů skupiny Oulipo. / Režisér Michael Moore pracuje na dokumentu o současné finanční krizi. / Evropská unie otevírá evropskou digitální knihovnu Europeana. Do dvou let v ní bude k nalezení více než deset milionů knih, obrazů nebo filmů v digitální podobě. Češi budou zastoupeni například Kodexem vyšehradským. / Zpívání na playback bude od příštího roku v Číně trestné. / Komiksový román Bomber Jaromíra 99 bude reprezentovat českou komiksovou

tvorbu ve Francouzském kulturním centru v New Yorku. / Letošní cenu Man Asian získal filipínský autor Miguel Syjuco s románem Ilustrado. / Začaly se objevovat první ankety s nejlepší knihou roku 2008. V magazínu New Statesman jmenuje několik kritiků román Juliana Barnese Nothing to Be Frightened of, na webu týdeníku The Spectator zase jeho literární redaktor Justin Cartwright připomíná svá dvě největší letošní zklamání: Indignation od Philipa Rotha a Widows of Eastwick od Johna Updikea. / Dům na Jaltě, v němž A. P. Čechov napsal Višňový sad nebo Tři sestry, se pomalu rozpadá. Skupina umělců, v níž najdeme Toma Stopparda nebo Kennetha Branagha, zaštiťuje kampaň, která má situaci zvrátit. / Jeden ze sedmi divů světa, Rhódský kolos, bude znovu postaven na řeckém ostrově Aegean. Bude třikrát vyšší než jeho předchůdce. / V Číně bude uveden muzikál Monkey – Journey to the West, napsaný podle čínské legendy. Hudba Damon Albarn. / Ke 125. výročí založení vyšel komiks o Národním divadle od Dany Flídrové a Jiřího Votruby.

–jgr–

Vicente Valero

/ / /

Přicházející poušť není znamení, není nový obraz, přichází úplně potmě, bez pochybností, ze svého nejskrytějšího pramene, nekonečná, stoupá až sem, až tam, kde jsme viděli růst jiné oceány, ač nikdo nepamatuje nic podobného nebo nic (především) jako je *tohle*.

Odsud, právě dnes, zatímco prší, ji vidíme ještě daleko, dnes vidíme jen, jak pomalu přichází, jak tajně sílí hučení jejích písků, její jedem napuštěná smlouva s nebem.

Přicházející poušť není znamení. Není to ani tichý konec, na který čekáme, modrá a poslední dokonalost dne, jeho osudový slib zmítaný city.

Nikdo netuší její meze: skutečnou šíři. Nebo co hledá, když se rozpíná až za noc, až za její vzdálený a slepý žlutý víchr.

Ze španělštiny přeložil Petr Zavadil.

Nástrahy exotismu

Ztracený ráj Houellebecqovy Platformy

Michel Houellebecq se u nás v uplynulých dvou letech stal módním a mediálně vděčným autorem, jehož texty začaly být hodnoceny téměř bezezbytku pozitivně. Má na kladné kritické přijetí nárok i jeho román z roku 2001?

ONDŘEJ KAVALÍR

Kritické a čtenářské přijetí románů Michela Houellebecqa v mnohém dobře ilustruje způsob, jakým česká literatura recipe současné evropské literární trendy. Autorův románový debut *Rozšíření bitevního pole* (Extension du domaine de la lutte) z roku 1994 se českého vydání dočkal s desetiletým zpožděním. Kritická odezva byla tehdy až na pár výjimek poměrně slabá, ačkoliv ve stejné době ve Francii případ Houellebecq vyvolával silné a rozporné emoce a bylo zřejmé, že se tu objevil literární fenomén přerůstající úzce frankofonní hranice. Ozvuky těchto vzrušených debat do Česka dorazily teprve o tři roky později, při příležitosti vydání *Elementárních částic* (Les particules élémentaires, 1998) a *Možnosti ostrova* (La possibilité d'une île, 2005).

Teprve s těmito romány se u nás objevila první skutečná vlna „houellebecqismu“, kterou tentokrát reflektovala i velká část kritiky. Letos vyšel česky zatím poslední nepřeložený román *Platforma* (Plateforme, 2001), čímž máme s výjimkou novely *Lanzarote* (2000) k dispozici zatím kompletní Houellebecqovu prozaickou tvorbu. Tuto příležitost si už nenechali ujít ani ti, kteří o jeho knihách z různých důvodů dosud nepsali. Převážně pozitivní hodnocení se náhle stává takřka samozřejmostí.

Nezadržitelná setrvačnost úspěchu

Čtenáře připravíme o závěrečnou pointu, nicméně je třeba už nyní připustit, že *Platforma* v celku autorova díla zdaleka nepatří k tomu nejlepšímu. Ti, kdo znají jeho ostatní knihy, si zřejmě se zájmem přečtou i tuto, stěží bych ji však doporučil někomu, kdo se seznamuje s Houellebecqem poprvé. *Platforma*, která vyšla tři roky po *Elementárních částicích*, jež skutečně započaly Houellebecqovu hvězdnou dráhu, totiž těží z jistého literárního samospádu, z tvůrčí setrvačnosti postavené na osvědčených tématech a prověřeném autorském rukopisu. Jako by se tu Houellebecq zotavoval po jednom vrcholném výkonu a zároveň sbíral síly pro svůj zatím poslední, a nejlepší, román.

V mnoha ohledech *Platforma* představuje krok zpět, zejména z hlediska románové kompozice a její propracovanosti. Literární styl je zde mnohem povrchnější a nesoudržnější než u obou zmíněných románů, místy vyznívá nepřesvědčivě, jako manýra nebo dokonce sebeparodie typu: „Muži žijí jeden vedle druhého jako volové; sotva se čas od času dokážou podělit o láhev chlastu.“ Houellebecqova tendence k vyslovování příliš zjednodušujících, byť efektních „pravd“ je až iritující, tyto výroky často nesou nepříjemnou pachutí banality, před níž ani ironie nezachrání: „Ještě že existují sexuální orgány, nevyšychající zdroj rozkoše. Bůh, který způsobil naše neštěstí a stvořil nás pomíjivými, ješitnými a krutými, nám zároveň poskytl tuto chabou formu náhrady. Čím by byl život, kdy-

by čas od času nebyla trocha sexu? Marným bojem s tuhnoucími klouby a zubními kazy.“

Samo téma tělesnosti a sexu, pro Houellebecqa tak klíčové, se v *Platformě* opakuje s takřka obsedantní urputností, až po nějakém čase přestává být zajímavé, a opakované popisy soulože naopak začnou nudit. Navíc se tu autor neubráníl vytváření vlastních sexuálních utopií, které ved-

le idealizované prostituce, již dotyčné provozují s nevšedním entuziasmem, zahrnuje mýtus felace, kterou všechny ženské postavy v románu poskytují nadmíru ochotně a s velkým požitkem, i mytologii skupinového sexu a několikanásobných orgasmů, jichž ženské postavy vždy zcela bezproblémově dosahují. To vše dohromady připomíná okoukaný a nevěrohodný inventář druhořa-

dých pornofilmů, spíše než odkrývání neprobádaných vrstev lidské sexuality.

Při bližším pohledu je patrné i to, že Houellebecq v *Platformě* celkem záměrně využívá módního tématu sexuální turistiky, a činí tak s brilancí geniálního marketingového pracovníka. Ostatně skandální reakce dokázaly, nakolik se mu tento tah povedl. Zvlášť když už tak ožehavé téma opepřil radikálním antiislamismem, jenž se v našich zeměpisných šířkách jako tabuizované téma rovněž celkem logicky nabízí.

Ráj na dosah?

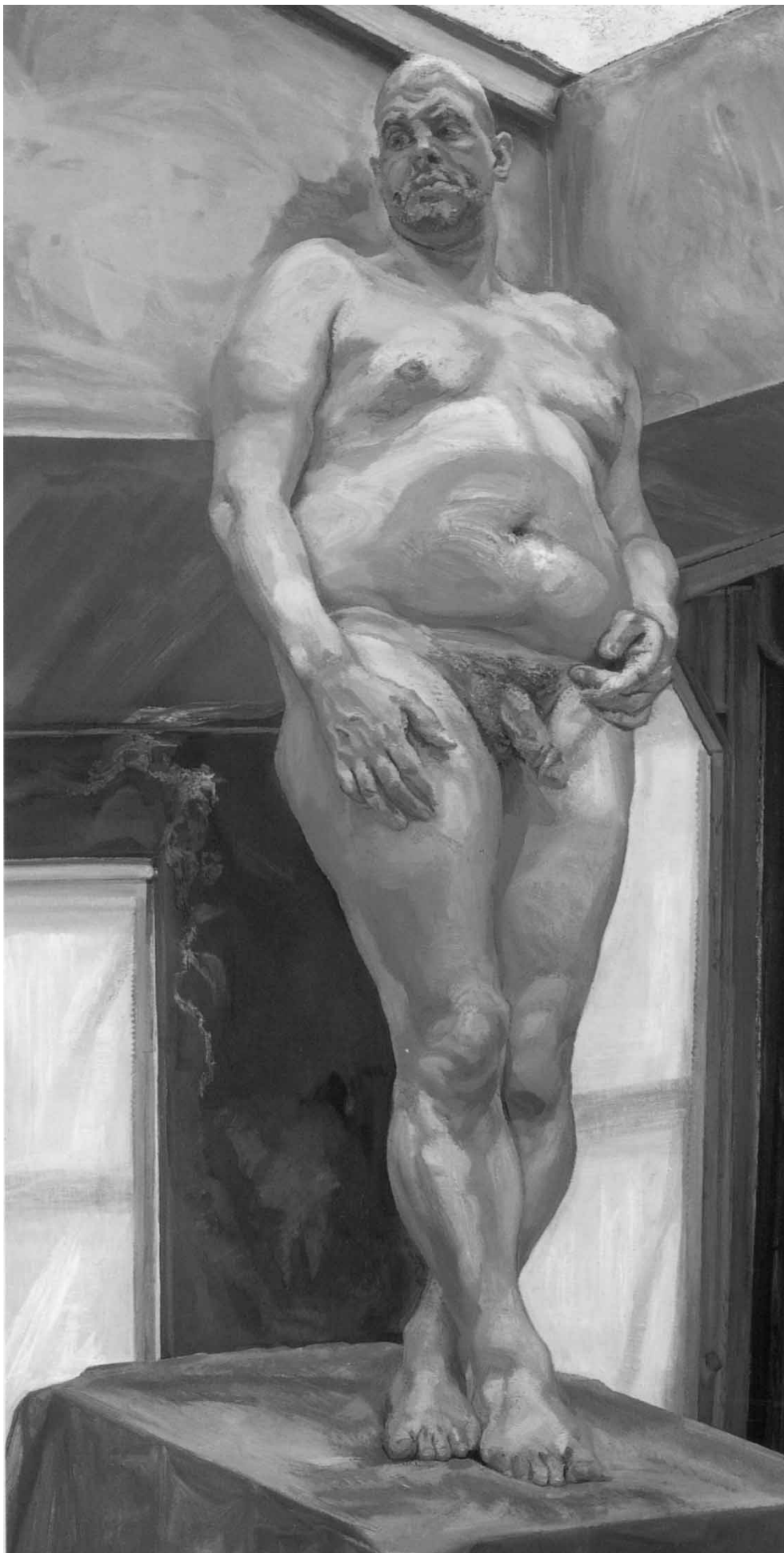
Právě v pasážích věnovaných popisu exotických zemí se nejlépe ukazuje snad největší slabina románu. Houellebecq, jehož nihilismus bývá obecně přeceňován, zde zcela zřetelně projevuje svou posedlost hledáním dokonalého světa, utopie, která získává konkrétní podobu Thajska. Ovšem Thajska značně idealizovaného, které za poslední dvě století nezažilo občanskou ani náboženskou válku, neprošlo žádným mezinárodním konfliktem, nepoznalo kolonizaci, hladomor ani velkou epidemii, kde „je půda úrodná a sklizeň bohatá, nestrádá se tolik nemocemi a svědomí podléhá zákonům mírného náboženství“ a kde se „lidé vyvíjejí a množí; většinou žijí šťastně“. Přestože vzápětí Houellebecq dodává obrazu vysněné země temnější kontury v podobě ekonomické krize, kterou vyvolal vstup do globální tržní ekonomiky, zůstává Thajsko zemí, kde se na rozdíl od Evropy žije příjemně a bezstarostně a kde je sex (a s ním i něha a intimita) všude levně k dostání.

Houellebecq tu podléhá iluzi, která má v evropské kultuře už dlouhou tradici – iluzi exotismu. Tak jako romantičtí cestovatelé 19. století, nespokojení se stavem soudobé Evropy, i on se nechává příliš lehce strhnout jinakostí exotických zemí, pod vlivem prvních dojmů tam nalézá vše, co doma nenachází – příjemné podnebí, vřelost místních obyvatel, neobvyklou krásu žen. Jeho pohled je navíc pohledem Evropana, který má za zády vyspělou ekonomiku, proto si s blahoskonným gestem může dovolit štědře obdarovávat domorodce – ve většině případů prostitutky, jež hlavnímu hrdinovi pomáhají překonávat frustraci, do níž ho vrhá život ve vyspělé kapitalistické společnosti. Houellebecq se s tímto útěsným pohledem zvenčí spokojuje, skutečný stav věcí ho nezajímá, vše, co by idylu narušilo, v gestu hédonického egoismu odsouvá pryč. Nedá příliš práce odhalit v pohledu, který si zcela samozřejmě nárokuje všechny příjemné atributy exotické země, latentní pozůstatky někdejšího kolonialismu.

Bohužel ani tragický závěr, který z ráje dosaženého udělá ráj náhle ztracený, nedokáže tento obraz ospravedlnit, tím spíše že ti, kteří Evropany o tento ráj připraví, jsou v celém příběhu naprosto cizorodým karikovaným prvkem – islámskými radikály. A tak z románu, jehož tématem je především bolestná osamělost a nenaplněnost současného Západu, možná nejnaléhavěji promlouvá sebezahleděnost a sobectví, které je mu také vlastní. A jemuž ani Houellebecq jako talentovaný tvůrce nedokázal uniknout.

Autor je kritik, dramaturg a redaktor nakladatelství Labyrint.

Michel Houellebecq: Platforma. Uprostřed světa. Přeložil Alan Beguivin. Garamond, Praha 2008, 292 stran.

Jeho pohled je navíc pohledem Evropana, který má za zády vyspělou ekonomiku. Lucian Freud: Leigh pod nebeskou září, 1994

Když román dělá elá hop

Nad prvotinou Báry Gregorové

Sedíte v cirkuse a s úžasem pozorujete, jak má muž na svém čele židli, na které sedí žena žonglující s talíři. To okouzlí každého, avšak podruhé zřejmě zajdete do jiného cirkusu. Je prvotina Báry Gregorové, nominovaná na Cenu Jiřího Ortena, podobný případ?

KAZIMÍR TUREK

Způsob, jakým debut Báry Gregorové vznikl, jej do značné míry determinuje. Přitom vlastně jde o převratnou novinku: na začátku totiž byl osobní internetový blog, na kterém Gregorová popisovala své zážitky z Kyrgyzstánu. Blogeri často píší zašifrovaně, s narážkami zřejmými pouze zasvěceným, experimentují s jazykem a častými narážkami na soudobou popkulturu. Ne každému se samozřejmě daří, čteníhodných je opravdu jen pár, ale Gregorová mezi lepší blogery rozhodně patřila (ukázky z jejích textů vyšly v Revue Labyrint 19–20). Když však podlehla pokušení přetavit své webové zápisky do románu, ukázalo se, že způsob psaní, který ob stojí v zábavném deníku, delší literární útvar spolehlivě zabije (byť se pokusíte s jistým úspěchem zúročit zkušenosti s překladem Doroty Masłowské).

Sopka zasypaná vlastní lávou

Největším problém románu *Kámen – hora – papír* je fakt, že jde o jakousi umělou směsku. Gregorová použila část svého blogu a kolem něj dopsala další texty tak, aby vznikl skuteč-

Kresba David Böhm, 2007

ný román (o lásce a hledání sama sebe). Její největší devizou je jazyková suverénnost, proto se s energií až zběsilou vrhla do vytváření novotvarů a slovních hříček, zkoušení dalších jazyků (především polštiny). Tato přednost se ale nakonec ukazuje být slabostí: vidíte ji žonglovat stokrát jinak, ale vlastně pořád stejně.

Nutno přiznat, že Gregorová je opravdovým chrličem nápadů, které se jiným autorům nedostávají. Jenže co z toho, když po třiceti stranách začne – vypůjčíme-li si hlášku z cimrmanovských her – připomínat sopku, co zasy-pala sama sebe. Různé experimenty brzy přestanete vnímat, ba co hůř, přijdou vám až otravné. Zvlášť když na vás co chvíli pomrkávají různé narážky na filmy, večerníčky, rockové hvězdy a tak podobně: „Štěkám už hez-

kej neřád dní na jednoho hulvátbeka, chci říct dědu lebedu, teda jája a pája čekaj, vot, a co tu děláte vy?“ Když vydržíte, najdete jimmy pendreka, čekání na pana Forgota či větu: to si pište, pane hufnágl. Takových hlášek se na internetu válí tuna, jen je přehazovat vidlemi.

Prózy mladých žen

Při pozorném čtení ovšem přijdete na ještě horší zjištění: zhruba třetina obsahu by bez těchto hříček byla úplně jalová. Zvlášť tristní je to u vyprávění jedné z postav – „mankurta číslo pět“ (ano, narážka na hollywoodský film), s jehož identitou si autorka pohrává. Nejenže je jeho „putování“ neúměrně natahováno, aby se mohlo až na tom z vůle autorky správném místě ukázat, že je všechno zřejmě jinak, než si čte-

nař mýsl, ale právě zde se Gregorová opravdu vyžívá v bezdůvodně infantilním žvanění. Takto třeba mankurt navazuje na větu z bible, kdy se ženy ptají, kdo odvalí kámen z Ježíšova hrobu: „kurwaalláh, to by mně taky zajímalo, kdo to udělá, páč teda určitě to budou chtít zadáčo a kdo dneska (kromě mankurtů) maká jen tak, pro forma? Jeden malej kámen sice jaro nedělá, ale co já vim, dokáže nadělat pěknou paseku. a kaši. snídaňovou, rozvařenou.“ V tomto asociativním vršení slov je možné pokračovat donekonečna, aniž by musela mít nějaký skutečný obsah.

Odházíte-li tento balast a jazykové hříčky, zůstane vám v ruce próza mladé ženy, jakých je ovšem v české literatuře nemálo. Skoro bychom mohli mít dojem, že autorky „ženské prózy“ motivy svých knih opisují, včetně pocitů osamocení („Opět jsem zůstala sama. [...] Opět ve světě, který mne nepřijímá.“) a nedocenění („Opět, již poněkolikáté, jí nasadili opranou vypelichanou kazajku. Krunýř totálního losera.“). A když se k tomu přidá pseudofilozofování („Já vim, že svět pravidel není pro nás, jenže v čem jiném chceš žít? Respektive, v čem jiném nám zbývá žít než ve světě pravidel?“), nezbyvá moc prostoru pro to, abychom tento román brali vážně. Je to škoda – jistou hodnotou je ale fakt, že se Gregorová pustila do odvážného experimentu. Jenže co je to z hlediska čtenáře platné, když se autorka textu chce vznést k nebesům jako orel, ale nepozná, že si sama přistříhla perutě. Autor je literární recenzent.

Bára Gregorová: Kámen – hora – papír.

Labyrint, Praha 2008, 176 stran.

literární zápisník

Kauza K

čili Pane Vopičko, zůstáváte nad věcí?

JAN ŠTOLBA

Ano, středoevropská literatura. Ale co středoevropská realita, pořád ještě? Nepředbíhá literaturu až moc milovými kroky? Jde o realitu literárně poučenou, schopnou loupat cibuli se sadistickou pomalostí a trpělivostí, míchat zdánlivě antikvární kafkovsko-švejkovské prvky s těmi kunderovskými v tak brutální anekdotách, až z toho jde závrať. „Doživotí mi napařil/“ JUDr. Josef K,“ zpívá v písničce *Proces* Vlasta Třešňák. Nejdřív se mi to zdálo moc okaté. Než jsem si uvědomil, že nejde jen o knižní narážku, ale *skutečné* iniciály Třešňákova vyšetřovatele, co ho pálil cigaretami a vyštval z republiky. Doslovnost smutně fraškovitá. Chce-li být autor ve zdejším prostoru doslovný, jako by nemohl být doslovný dost. Má-li se pro změnu povznést k přesahu, o přílišnou doslovnost zakopává. Agresivní skutečnost si na literatuře vybírá daň v podobě komunálního oděru.

Na mladého badatele z Ústavu pro studium totalitních režimů při jistém pátrání vypadl ze spisů „banální“ policejní zápis. Na něm jméno světoznámého spisovatele v nepříjemné souvislosti. Rozhořel se skandal. K němu Václav Havel podotýká: „Kdyby

šlo o pana Vopičku, nic by se nestalo.“ Pan Vopička zvedá hlavu. Na despekt je už zvyklý. Ale té logice nerozumí. Jistěže by kvůli nicce Vopičkovi nenastal mediální poprask. Nicméně dávný spolužák Vomáčka by stále chtěl vědět, že ho tehdy udal právě Vopička, když na koleji přechovával – já nevím – tašku samizdatů. Tedy kdyby ho Vopička vskutku udal. Měl by Vomáčka menší nárok na pravdu, kdyby Vopička, vzdor svému omen, mezitím sepsal geniální román? Měla by menší nárok veřejnost? Posuzovalo by se vše už jinak? Za panem Vopičkou není geniální dílo. I on se ale celý život rozhodoval, co je správné a co ne. Byl by z toho skvělým dílem vyvázán? Pan Vopička, středoevropský hrdina s vlastnostmi, na nichž nakonec málo sejde. Hrdina, jehož případné viny neochrání exkluzivní imunita, jindy zas postava, jenž musí kolem sebe stále snášet cizí poklesky nejruznějším způsobem relativizované.

Havel vyzývá k včitení se do historické situace. Pan cvičený Vopička to ale už léta dělá. Umí si složit mozaiku z tisíce drobných svědectví, třeba i zásluhou projektů jako Post Bellum, v jehož rámci pracoval mladý badatel. I pan Vopička se ptá, jako Havel: jak bych se tehdy zachoval? Páně Vopičkova schizoidní dějinná výbava: neustále se měřit situací, již ze zkušenosti nezná, a zároveň chtít nechtět, aby se nezbláznil, aspoň pro sebe „soudit“ činy lidí, kteří tou situací prošli.

Pan Vopička si ale zkouší i roli nařčeného spisovatele. Být nevinný – nerozbouril bych víc vody? Zůstal bych u jednoho rozostřeného telefonátu? Nechtěl bych doličný starý list vidět, nepromluvil bych s badatelem, nepátral po nových skutečnostech? Nemyslel bych na letce Dvořáčka, pravou obět v celé aféře,

jemuž bych rád vysvětlil, co mohu? Toto slavný autor, zdá se, ignoruje: že nález, v němž on vidí hlavně „atentát na autora“, je pro pana Vopičku kusem historie stále moc živé. Je součástí velkého (a vleklého) morálního propletence, s nímž se pan Vopička dvacet let po pádu komunismu únavně potýká. Propletence, k němuž sám věhlasný autor přispěl, zprvu tendenčně, pak též kriticky. Frankfurtský veletrh pana Vopičku, s prominutím, miji. Místo toho musí pan Vopička neliterárně zápolit s dějinnými žerty jako jsou poslanci Vondruška či Falmer. Nemluvě o lágrovém osudu letce Dvořáčka. K němu velký autor, jehož jméno, ať právem či ne, stojí na udání, neřekl nic. Přestože na vzdáleně příbuzném osudu postavil knihu, jež založila jeho romanopisecký věhlas. Skutečnost po letech konfrontuje, atakuje literaturu zcela nečekaně, banálně i rafinovaně – k tomu není co říct? To je celá naše střední Evropa, říká si pan Vopička. Plná vášní a postojů, ale zoufale polovičatá, jde-li o katarzi.

Z příspěvku Jakuba Patočky (LtN 20. 10. 08) ovšem panu Vopičkovi zatrne. „Paustav, který vznikl jen proto, aby se Topolánkovi s Bursíkem a Čunkem lépe vládlo, vypustil dosud nejobludnější zplodinu své jepičí existence,“ odpichuje se militantně hysterický výlev, v němž se dále demagogicky tvrdí, že nevina spisovatele je jasná všem, běsní se nad úpadkem českého intelektuálního prostředí, mladý badatel, jenž aféru otevřel, je zván blbečkem... I pan Vopička ví, že badatelovo odhalení nemá ryzí punc vědeckosti. Má však punc autenticity. Je tu to lejtro. A otázka, již neobejdeme: publikovat ano či ne? Jakou diskursní omáčku by bylo nutno přidat, aby publikace toho hlášení byla

košer? Neroste nenormálnost našeho diskursu i z toho, že musíme zacházet s tak schizoidními veličinami? Na jedné straně světově uznávaný autor, „jeden z největších žijících evropských intelektuálů“ (Patočka). Na druhé straně v téže identitě i dávný tendenční veršotepec, nadto předák studentských kolejí v době, kdy i za maličkost hrozil dlouholetý žalář. Jaký diskurs má toto pojmout? Co má pan Vopička brát za směrodatné, autentickou archiválii, či vzpomínky přítele nařčeného velikána, jenž si mlhavě, ale náruživě vybavuje, že z jeho soudruha už tehdy „sálala hluboká nedůvěra“? (rozhovor s Jaroslavem Šabatou, LtN 20. 10. 2008) Pan Vopička si opět musí vystačit s vědomím, že žije mezi fakty, která nejsou tak docela fakta. Pythicky tu trčí do prostoru, jako facka jasná i nekonečně zpochybnitelná, lhostejná k obsahům, jež na ně dnes věšíme.

Morální ručení autora za dílo je patologické, tvrdí Petr Fantys (MF Dnes 8. 11. 2008). I takovému zjednodušení nezjednodušitelného pan Vopička ve svém prostoru čelí. Ano, i zločinec může napsat vypravěčsky strhující paměti, viz nedávný *Shantaram* Gregoryho Robertse. Či jinak: Jean Genet dokázal na temné sexuální obrazy povýšit i zradu, dokonce vraždu. Paradoxně Genet za své dílo „ručil“ tím, že zlodějem vskutku byl. Hlavně ale: autoři jako on nečinili z morálně-psychologických postav svých postav umělecké „politikum“. Nechtěli být intelektuálními arbitry. Šlo jim o transgresi, o nebesa, která, jak víme, nejsou humánní. Chtěli se nebesům skrz své dílo vydat, nikoli se před nimi ukrýt. Ukrýt se za román – vpravdě středoevropsky ošidná myšlenka.

Autor je básník, literární kritik a hudebník.

Groteska?

Moderní japonská společnost očima literatury

Detektivní kniha Groteska vyvolala v japonské literatuře poprask. Spisovatelka s pseudonymem Natsuo Kirino v ní totiž beletrizuje skutečný případ zavražděné prostitutky, která vedla dvojí život. Proč tento autentický příběh japonskou veřejnost tolik zasáhl?

ZUZANA KUBOVČÁKOVÁ

to, čo vyvolalo v japonskej spoločnosti vlnu pobúrenia nebola skutočnosť, že zavraždená žena sa živila prostitúciou, ako skôr fakt, že obeť bola zároveň zamestnankyňou prestížnej tokijskej firmy, z čoho vyplýva jej následná relatívne dobrá finančná situácia a spoločenské postavenie. Je zároveň šokujúce, že smrť prostitútky nepohoršila japonskú spoločnosť tak, ako skôr jednoznačná súvislosť medzi prostitúciou a prácou v kancelárii. Prečo by sa zamestnankyňa prestížnej japonskej firmy živila po nociach pro-

Kazue je naopak obyčajná a jednoduchá, ničím nevýrazná. Celý život sa ale snaží... snaží sa vyrovnat sa niekomu, snaží sa uspieť v súťaživej spoločnosti japonských škôl a dokázať všetkým okolo seba, že nie je tuctová a prostá, ale že je výnimočná a neobvyklá. Z domu bola naučená, že snaha a tvrdá práca (japonsky *ganbare*) prekoná všetky prekážky, a tomuto ideálu ostáva verná. Až do chvíle, keď zisťuje, že jediným cieľom v jej živote je zabezpečiť vlastných rodičov a svoju mladšiu sestru, ale na seba jej neostáva žiaden čas.

Dostat se k jádru

Príbeh ponúka ľudskú a spoločenskú ohavnosť v celej svojej nahote. Na svojich skoro 500 stranách autorka nevynechá školopovinnú prostitútku, dva incestné pomery, jednu samovraždu a dvojité sexuálne vraždu. V takomto podaní nie je román ničím iným než kriminálnym príbehom. Myslím si ale, že *Groteska* je omnoho viac než len obyčajným kriminálnym románom. Je delikátnym psychologickým pohľadom do ženskej psychy, ale aj dokonalým rozborom súčasnej japonskej spoločnosti. Dokonca viac než to, je opisom spoločnosti, ktorá sa skrýva za fasádou japonskej zvorilosti a pracovitosti. Opisuje šokujúce udalosti, ktoré sa už dlhé roky miestami objavujú na stránkach dennej tlače. Neponúka odpovede na otázky „Prečo?“ a „Ako sme k tomu dospeli?“, ale približuje dôvody počínania postáv a spoločenské okolnosti, ktoré ich k takému počínaniu viedli. Autorka sa nerozhodla napísať kriminálny román, aby opakovala to, čo si každý je schopný prečítať v dennej tlači. Skutočné pohnútky autorky pre výber takejto tematiky nemajú dočinenia s toľko aktuálnou kriminalitou v Japonsku, ale so spoločnosťou, ktorá navedie ľudí k takým krokom.

Zdá sa, že kriminálne príbehy sa v Japonsku vo všeobecnosti tešia veľkej obľube. Avšak romány z pera Natsuo Kirino sú odlišné. Nebehá z nich mráz po chrbte a nie sú očividne strašidelné, ale ich pointa premkne čitateľa až do morku kostí a ostáva s ním dlho po dočítaní poslednej stránky. Kirino prezentuje svoje postavy a ich príbehy nekriticky, bez súdov a zbytočných opisov vonkajších situácií a prípadných výhovoriek. Na druhej strane je práve takýto opis triesvo reálny a neponúka priestor pre ospravedlnenie. Jediné, čo ponúka, je holá pravda, surová prítomnosť osudu každej postavy v briliantnom psychologicky ladenom podaní autorky.

Autorka je japanoložka.

Wakana Kono: Kjótské slunce, 2007

Natsuo Kirino sa do povedomia čitateľov dostala najmä vďaka dvom kriminálnym románom. Autorka, ktorej skutočné meno je Mariko Hašioka, sa narodila v roku 1951 v Kanazave. Kvôli otcovmu zamestnaniu (architekt), sa rodina často sťahovala po celom Japonsku, od Sappora cez Sendai až po Tokio, v ktorom sa nakoniec usadili. Svoju literárnu kariéru započala pomerne neskoro, až s približujúcou sa štyridsiatkou. Jej dovtedajší život nebol na japonské pomery ničím neobvyklý: skončila štúdiá práva a vo svojich 24 rokoch sa vydala za svojho terajšieho manžela, s ktorým má jednu dcéru. Kirino začala najprv písať romantické príbehy, o ktoré ale podľa jej vlastných slov nebol v Japonsku dostatočný záujem. Svoju pozornosť preto obrátila ku kriminálnym románom, za ktoré získala mnoho prestížnych cien doma aj v zahraničí.

Tajemství dvojího života

Román *Groteska* (publikovaný v Japonsku v roku 2003, v anglickom preklade v roku 2007) bol inšpirovaný skutočnou udalosťou z roku 1997. Vtedy sa v japonskej tlači objavila pre verejnosť šokujúca správa o brutálnom zavraždení prostitútky. Bohužiaľ

stitúciou a viedla takýto dvojité život? Tento paradox autorku zaujal, a rozhodla sa hlbšie preskúmať príčiny a dôvody za spoločenskou fasádou japonskej triednej prináležitosti. Kirino sa tak dotýka mimoriadne aktuálnych tém, akými sú už spomínaná prostitúcia, sex a postavenie, spoločenské očakávania, povinnosti a zodpovednosť voči autoritám, ako aj školská šikana a triedne rozdiely.

Do boje sexem

V románe sa stretávame s niekoľkými postavami, ktorých životy spolu navzájom súvisia, ale ktoré zároveň neprežívajú spolu. Hlavnými postavami sú ženy – sestry a prostitútky. V prípade sestier ich teda spája akoby vnútorné, rodinné puto, zatiaľ čo dve prostitútky, Juriko a Kazue, spája ich „profesia“, spojenie akoby zo sveta okolo nás. Juriko je krásna, a nič než krásna. Krása akoby bola jej jediná vlastnosť, ktorou vie a môže zaujať. Zistila to v momente dospievania, kedy si uvedomila, že jej dokonalá, až podmanivá kráska so sebou nesie moc a manipuláciu. A tak všetko, čo sa jej v živote podarilo a všetko, čoho dosiahla, bolo od raného veku prostredníctvom sexu.

Uvedomuje si, že nikto si ju neváži pre to, aká v skutočnosti je, ale len preto, že pracuje v dobre situovanej firme, vďaka čomu živí rodinu. Vtedy sa proti mužským zbraňam každodenného sveta rozhodne použiť svoje ženské zbrane, presvedčená o tom, že sex je jediná cesta k moci v jej živote. „Cez deň obchodníčka, v noci štetka... Mohla som použiť zároveň svoj mozog aj svoje telo, aby som zarábala.“ Akoby tým chcela povedať, že si nájde vlastný, ženský spôsob k dosiahnutiu cieľov stanovených v tvrdej maskulinnej spoločnosti japonských firiem.

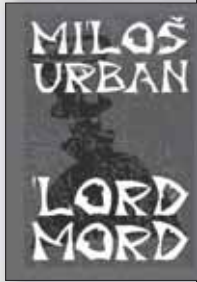
Osudy prostitútiiek Juriko a Kazue sú dva roky po ich smrti spriadané v rozprávaní staršej sestry Juriko. Ich príbehy sú v jej podaní prezentované nezaujato, ba až necitlivo chladne. Rozprávač nikde v románe nie je označený menom, len jednoducho prostredníctvom označenia svojej role staršej sestry, po japonsky *onéšan*. Aj takáto anonymita hlavného rozprávača je signifikantná, naznačuje totiž straniaci sa a nejednoznačný postoj pozorovateľa celej udalosti, ktorý v prenesenom zmysle môže naznačovať anonymný a neurčitý postoj celej japonskej spoločnosti voči udalostiam, ktoré sa bežne odohrávajú v silne konkurenčnom prostredí japonských škôl a firiem.

Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz
 distribuce www.kosmas.cz

MILOŠ URBAN
LORD MORD 298 Kč

Existenciální thriller z Prahy na sklonku devatenáctého století. V metropoli zuří konflikt mezi Čechy a Němci, probíhá asanace, Židovské město ohlodávají parní bagry. Kdo z obyvatel neodejde sám, je vystěhován násilím. Ctihodní Pražané, navyklí vybíjet si stres a zapovězené choutky v nevěstincích bývalého ghetta, se bojí na Josefov chodit, přestože pár tradičních podniků vzdoruje bourání. Hrabě Arco, jemuž milovaný kout Prahy mizí před očima, se rozhoduje zachránit aspoň jeden dům tím, že ho koupí a odmítne se vystěhovat. Pražská radnice posílá proti němu své lidi nejdříve po dobrém, pak po zlém. Navíc se uličkami Josefova po nocích promenuje staré židovské strašidlo, vraždící monstrum bez tváře, jemuž se říká Masičko. Strach se starou Prahou šíří jako lavina. V tu nejméně vhodnou dobu se Arco doslechne, že do města přijela nevědně krásná dívka, a rozhodne se získat ji stůj co stůj.

Zapomeňte na Pokemona a porno

Obrana japonského komiksu

V současné japonské kultuře hrají významnou roli specifické japonské žánry: manga a anime. Proč je vliv japonského komiksu na všechna kulturní odvětví tak výrazný a v čem se liší od západního komiksu?

ANNA KŘIVÁNKOVÁ

Přestože japonský komiks – známý též jako *manga* – je ve světě uznávaným fenoménem, v naší zemi nejenže dosud nepronikl do širšího povědomí veřejnosti, ale velmi málo pozornosti se mu dostává i na akademické úrovni. Možnou příčinou je určitá nelibost, či téměř nevraživost, s níž bývá pohlíženo na komiks jako takový. Svou roli v tom sehrála politická situace v období 1948–1989, kdy „buržoazní pokleslý žánr“ přežíval jen v časopisech pro děti a mládež, často jako ideologicko-výchovný prostředek.

Český úder pod pás

U nás se komiks dočkal většího zájmu odborné veřejnosti až v posledních dvou letech. Vyšlo několik publikací, pojednávajících o teorii a historii komiksu, mimo jiné překlad *Stavby komiksu* od Thierryho Groensteena (rozhovor v A2 č. 37/2007) a první česká kniha o historii žánru nazvaná *Comics: Stručné dějiny* od Milana Krumla (A2 č. 29/2007). Bohužel, posledně jmenovaný titul nebyl velký přínosem oboru, hemží se v něm omyly různého druhu, počínaje chybami ve jménech a datech a faktickými nesmysly konče. Obzvláště kapitola věnovaná výlučně japonskému komiksu (*Man-*

ga táhnou světem, s. 257–270) může vzbuzovat dojem, že vznikla přes noc, navíc ještě za vydatné pomoci vyhledavače Google a nekvalitního internetového slovníku. Pomineme-li zcela zmatenou transkripci japonských jmen a termínů (Šintakarajima, Jiro Taniguči, šódžo manga), můžeme zde nalézt ještě značné množství vyloženě chybných názvů a jmen (Jungle Tatei, Šintakajima, Nat-suo Sekigawa), zavádějících tvrzení či přímo nepravd (například tvrzení, že „Akira... [je] nejdelším příběhem v dějinách comic-su“). Přičteme-li k tomu ještě větu, že „Osamu Tezuka byl *Bůh mangas*“, můžeme dojít k závěru, že japonskému komiksu zde byla prokázána služba vskutku medvědí.

Anime, má láska

Nepříliš velký zájem odborné veřejnosti a obecné komiksové stigma ale není jediným důvodem negativního přístupu k japonskému komiksu. Může jít i o konkrétní předsudky. Ve většině zemí si totiž získalo nemalou a především značně vyhraněnou „čtenářskou“ obec jedno jeho odvětví, totiž pornografické (*hentai manga*). Tento fakt dal potom vzniknout nepravdivému, leč překvapivě rozšířenému tvrzení, že se japonský komiks zabývá pouze či převážně touto tematikou.

Další škody odvedlo i uvedení několika málo *anime* (čili japonského animovaného seriálu) typu *Pokemon* na české obrazovky. Zmíněné seriály jsou určeny především dětským divákům. Díky nedostatku srovnání však vyvolávají mylný dojem, že veškerá animovaná tvorba – a s ní spojený komiks – je automaticky záležitostí prvního stupně základní školy. Podobná tvrzení však nemohou být dále od pravdy. Japonský komiks (a tím pádem i anime,

Příběhy šódžo manga se často zaměřují spíš na vnitřní nálady a myšlenky hlavních hrdinů či hrdinek než na vnější reálné dění.

depeše

Šódžo manga nejen pro šódžo

Tento měsíc byl v muzeu komiksu manga (Yokoyama Memorial Manga Museum) úspěšně ukončen mnohaletý putovní projekt výstavy nazvané Shōjo Manga! Girl Power!, představující historii tvorby japonských komiksů (manga) zaměřených na cílovou skupinu dospívajících dívek (šódžo). Tento podžánr momentálně zaznamenává v rozsáhlém a spleťtém spektru současného manga velký vzestup v popularitě, a to nejen v Japonsku, ale i v zahraničí, jak napovídá i dvouleté turné této výstavy v USA a Kanadě z let 2005–2007. Škatulka šódžo manga vychází především z původních plánů vydavatelů manga časopisů. Ti vydáváním levných, dostupných magazínů s rozdílným genderovým zacílením (šónen manga pro chlapce, šódžo manga pro dívky) reagovali na zažitý systém odděleného japonského školství, který k podobné separaci čtenářů a čtenářek přímo vybízel. Postupem času se však ukázalo, že šódžo manga přitahují všechny, kterým je blízký jejich specifický jazyk a tematika bez ohledu na věk či pohlaví. Příběhy šódžo manga se často zaměřují spíš na vnitřní nálady a myšlenky hlavních hrdinů či hrdinek než na vnější reálné dění. Dynamické akční scény jsou tu nahrazeny pomalým až melancholickým tempem, kdy se jednotlivé komiksové obrazy do sebe vzájemně přelévají či se na moment dokonce zastavují použitím velkých detailů či naopak prázdných komiksových rámečků. Ukazuje se, že silnými emocemi zabarvené příběhy z reálného světa, v němž proti nástrahám osudu většinou bojují mladé hrdinky (z neúplných rodin, z internátů uměleckých škol...), už dávno neovlivňují reálné životy pouze dospívajících Japonek, ale nacházejí si čtenářky a čtenáře i v zemích tak odlišných, jako je třeba USA. Je přitom zajímavé, že v rámci tamních manga fanclubů není tato záliba pouhým pasivním přijímáním čehosi exotického, ale vzniká tam aktivní vztah mezi dvěma kulturními prostředími. Americká mládež se hojně zapisuje do kurzů japonštiny, aby si mohla překládat nejnovější původní manga, či se inspiroje pro tvorbu manga vlastního. Je však pochopitelné, že předsudky vůči pokleslosti manga kultury u nás jen tak nezmizí, dokud nebudeme mít možnost seznámit se s jejími nejrůznějšími podobami důkladněji. Když jsem jela tokijským metrem plným zadumaných hlav sklánějících se nad nejnovějšími výtisky svých oblíbených manga časopisů, zaslechla jsem kyselou poznámku jedné turistky, proč si ti lidi raději nepřečtou pořádnou knížku. Doufám, že se i my v Čechách budeme moci brzy přesvědčit o tom, jak moc se tahle dáma s shakespearovským Lonely Planet pod paží pletla.

Eliška Děcká

která je komiksem často inspirována) je různorodý a sofistikovaný, navíc sám o sobě v mnoha směrech ojedinělý, a to jak svým výtvarným zpracováním a narativem, tak i ve světě zcela nezvyklou bohatostí žánrů. V žádné jiné zemi nenalezneme v řadách komiksových čtenářů (i autorů) tak různorodé zastoupení všech vrstev obyvatelstva, nikde jinde než v Japonsku nečte komiks tolik dospělých či tak velké množství dívek a žen. Již tato obrovská čtenářská obec vypovídá o jeho výjimečnosti.

Nálada okamžiku mezi rámečky

Styl japonského komiksu je působivý a svým způsobem ve světě ojedinělý. Strukturálně – alespoň co se základních stavebních jednotek týče – je výrazně ovlivněn komiksem západním, dokázal si však zachovat svou osobitost. Z výtvarného hlediska je v podstatě jednoduchý. Kromě titulních stran téměř nikdy nepoužívá barvy, kresba je většinou úsporná, s malým důrazem na detailní a realistické vykreslení anatomie postav, zejména obličejů. Přesto obsahuje prvky, které jej činí jedinečným a nesmírně působivým. Jde především o vytváření nálady okamžiku pomocí specifických přechodů mezi jednotlivými rámečky a o využití několika různých kategorií symbolů. Žánr charakterizuje i přítomnost zvukomalebných slov, která na rozdíl od onomatopoií mnoha jiných jazyků dokáží

vystihnout i stavy a pocity, čímž činí japonský komiks bohatší o celý nový rozměr. Všechny tyto prvky jsou buď určitým projevem, který můžeme nalézt i v jiných, tradičnějších směrech japonského umění, anebo jsou zapříčiněny specifickými vlastnostmi japonštiny.

Manga a kultura

Výjimečnost japonského komiksu můžeme pozorovat i po obsahové stránce. Disponuje obrovským tématickým záběrem, díky čemuž se ve vlastní zemi stal nesmírně důležitým médiem. Jeho možnosti vytvořit silný příběh i z událostí každodenního života si povšimli i autoři v zámoří, konkrétně ve Francii, kde začátkem tohoto tisíciletí vzniklo hnutí *Nouvelle manga*. Cílem tohoto hnutí je zkombinovat tradiční prvky japonského a francouzského komiksu a vytvořit tak zcela nový styl vyjádření.

Současná japonská kultura (nejen literatura a film) je utvářena mnoha aspekty, avšak japonský komiks je jedním z hlavních. Díky jeho mnohaletému vlivu na dnešní umělceky aktivní autory – ať již jsou jimi spisovatelé Nacuo Sekikawa a Banana Jošimoto či výtvarníci Takaši Murakami a Aja Takano a mnoho dalších – se stal součástí každodenního života v Japonsku, a to nejen pro ty, kteří jej aktivně vyhledávají.

Autorka je japanoložka

Že se české divadlo konečně vzpamatovalo a začalo hledat témata v problematice historii, je nyní nepopíratelné. Proč se ale i o rok 1989 zajímá nezávislý soubor? Kdy zareagují repertoárové scény?

A black and white photograph of a man with a wide-eyed, shocked expression, wearing a light-colored shirt and a dark headscarf, standing in front of a stone wall.

2002 | DIVADLO KOMEDIE | 2009
DIVADLO ROKU 2007

PROSINEC 08

út 2. SPIKNUTÍ PREMIÉRA

st 3. KABARET IVAN BLATNÝ

NAKROČENO K DERNIÉŘE

čt 4. HOŘKÉ SLZY PETRY VON KANTOVÉ

NAKROČENO K DERNIÉŘE

pá 5. TŘI ZLATÉ VLASY DĚDA VŠEVĚDA *PRO DĚTI*
v 10.00

ne 7. LA MACHINE *DIVADLO MILOCO*

po 8. SPIKNUTÍ

st 10. ALENKA V KRAJI DIVŮ *PRO DĚTI V 10.00*

PETROLEJOVÉ LAMPY

čt 11. SPIKNUTÍ

pá 12. UTRPENÍ KNÍŽETE STERNENHOCHA

ne 14. TŘI ZLATÉ VLASY DĚDA VŠEVĚDA *PRO DĚTI*
v 15.00

po 15. STAŘÍ MISTŘI 90. REPRÍZA

út 16. SPIKNUTÍ

st 17. PETROLEJOVÉ LAMPY

čt 18. TŘI ZLATÉ VLASY DĚDA VŠEVĚDA *PRO DĚTI*
v 10 00

PROCES ZADÁNÍ

pá 19. SNÍLCI

ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA

NENÍ-LI UVEDENO JINAK, ZAČÁTKY PŘEDSTAVENÍ V 19.30

www.prakomdiv.cz

činnost Divadla Komedie podporuje hlavní město Praha
 provozovatelem Divadla Komedie je Pražské komorní divadlo, s.r.o.

svatební dar, zájezd autokarem po Rakousku a Německu. Herci jsou civilní, ale velmi koncentrovaní a z jejich výkonů je cítit pevné režijní vedení. Na brněnských jevištích, kde bývá často k vidění buď plochá psychologická povšechnost, nebo ostře stylizovaná křečovitost (jejíž představitelkou pro mě právě bývá zde výborná Tereza Richtrová), je takový přístup k herecké práci nebývale osvěžující.

Bohužel Šašek hereckou akci brzy zarazí a ke slovu se dostávají opět diváci. Nejdřív je jim nabídnuta káva, pivo, limo a je až s podivem, jak ji od manipulativního šaška všichni rádi přijímají. I velmi nedůvěřivý pár padesátníků sedící vedle mě, který do té doby jen neustále opakoval, jak je Šašek trapný, protože se jen snaží kopírovat Bolka Polívku, se na něj rázem usmívá. Jenže nic není zadarmo. Divákům jsou rozdány texty a role a začíná se čist první ze záznamů schůzek představitelů Občanského fóra a komunistické vládnoucí garnitury. Neškolené hlasy často škobrtají, velké množství postav po chvíli znemožní sledovat, kdo má právě slovo, a stránky nudných projevů jakoby neubývají. Na tomto trenažéru revoluce, jak jej inscenátoři nazývají, si diváci mají zřejmě uvědomit, jaká byla celá slavná revoluce vlastně šaškárna, kdy jedni plynule předali moc druhým během planého řečnění, ale hodina a půl, na kterou se předčítání protáhne, se pro takovou demonstraci jeví víc než neúměrně.

Zajímavé je pak už jen sledovat, co všechno si český člověk nechá bez řeči líbit. Šasek na diváky průběžně rve, že jsou komunisti, jízlivě je oslovuje „milánkové“, nařizuje jim zvedat na povel jednu či druhou ruku a tancovat. Nena- jde se nikdo, kdo by se arogantnímu Šaškovi nepodřídil. Zde se snad nejlépe vyjeví Honzíkův záměr ukázat, že celá revoluce byla dílem

Ke konci se vrátí opět „divadlo“ a trojice protagonistů nám dohraje svůj příběh tří vysokoškolských studentů krátce před revolucí a za revoluce. Rozložení postav je schematické a celý příběh slouží jen k doložení jednoduché teze, že „ti, co byli u koryta před revolucí, si cestu k němu najdou i po ní“. Nepřekvapí tak, že po revoluci úspěšná podnikatelka Jiřina se nyní vyjeví jako horlivá svazačka. Každému z herců se ovšem podaří obhájit pravdu své postavy, ať už je jí za všech dob angažovaná Jiřina, Petr, který potají čte samizdat, ale bojí se do čehokoliv zaplést, či Jana, která je ochotná si zadat s režimem, protože prostě chce žít jako normální člověk, což pro ni znamená mít dítě, byt a chatu. Přestože je příběh schematický a nenabízí divákovi zřejmě nic, co by už nevěděl, jeho ztvárnění je ve své absolutní jednoduchosti téměř strhující.

Jako v případě Honzárkova *Našeho islámu* (viz A2 č. 17/2007) u inscenace 1989 vyvstává stejný problém; inscenace chce vzbudit dojem provokativního politického divadla s výrazným intelektuálním zázemím, předkládá se nám ovšem jen jakýsi didakticky laděný základní vhled do příslušné problematiky. Zdá se, že by ovšem mohla mít velký úspěch u středoškolského publika. A stejně tak si netroufám posuzovat, zda a případně jaké pocity vzbuzuje předčítání revolučních materiálů v pamětnících, ať už z řad komunistů, disidentů či „obyčejných lidí“.

Autorka je doktorandka Kabinetu divadelních studií FF MU.

Divadlo Feste – Jiří Honzík, Tomáš P. Kačer, Jakub Macek: 1989. Režie Jiří Honzík, dramaturgie Jakub Macek, hudba Jiří Starý, scénografie Radka Vyplášilová. Premiéra 1. listopadu 2008 v Divadle Reduta.

Devět jiskrných příběhů

Společné album Robert Balzar Tria a Johna Abercrombieho

V osobě Roberta Balzara má český jazz dalšího basistu zdobícího své portfolio mezinárodními spoluprácemi na vysoké úrovni.

ALEX ŠVAMBERK

Tuzemskému jazzu se daří. Kytarista David Dorůžka představuje jen špičku ledovce, jehož základnu tvoří česká basová škola. Tuzemští kontrabasisté jsou ve světě oceňováni už do dob Miroslava Vitouše, i když by se slušelo vzpomenout i Ludka Hulana. A Jiřím Mrázem tradice neskončila, přišla další generace a i její představitelé se hrají se světovými hvězdami první kategorie.

Nemizící hvězda

Album *Tales* nahrál Robert Balzar s americkým kytaristou Johnem Abercrombie. Jde o spolupráci dvou rovnocenných partnerů, kde tuzemské trio nekončí v roli doprovodného křoví mistra, který se náhodou ocitl ve středu Evropy bez svých tradičních partnerů. Však také na albu stojí psáno Robert Balzar Trio & John Abercrombie. Nejde o marketingový trik s tím výsledkem, že se hvězda nakonec mihne v jedné dvou písničkách, vystřihne sólo s zmizí. Jde o integrální propojení, ke kterým obě strany přispěly stejným dílem. Oba protagonisté se také takřka rovným dílem podělili o autorství skladeb, pět jich napsal Balzar, tři Abercrombie, jen závěr patří standardu *I Fall In Love Easily*.

A ještě cennější je, že Abercrombie duchu Balzarova tria přizpůsobil svou hru i skladatelské pojetí. Jeho styl je poznatelný, ale má jinou náladu než na nostalgičtější laděných albech pro mnichovskou značku ECM. Balzar má totiž přece jen blíž jazzovému mainstreamu a klade větší důraz na rytmiku – jeho basa je především doprovodným nástrojem v rytmické sekci, kde se výborně doplňuje s bicími Jiřího Slavička, který neustále drobně obměňuje své figury, takže ani šestnáctiny nesklouzávají v nudný metronom, ale představují pulsující motor. Od takovéto rytmiky se Abercrombie mohl dobře odrazit a nabídnout nejen pro svůj zvuk typické tes-

Robert Balzar. Foto Jan Foltán

né dlouhé tóny. I těch si ale užijeme, například ve skladbě *Remember Hymn* mající nejblíže ke kytaristovým lyrickým nahrávkám pro ECM. Balzarovo trio zde muselo ukázat, že umí svou energii krotit a hrát střídme.

Vzácný dravec

Album ale ukazuje i méně vídanou dravější polohu Abercrombieho hraní. Objevuje se v gradujícím závěru Balzarovy skladby *22 Years Ago* i ve vyklenuté poslední pasáži zpočátku lyrického Balzarova *Portissima*, kde nezvykle hlasitá kytara působí skoro rockově. Podobný přechod od lyrické nálady k jiskřivé energii přináší taktéž Abercrombieho *Just In Time*, jež v úvodu nabídla prostor pro duet kontrbasu s kytarou. Zde se jasně ukázalo, že Balzar je víc než jen citlivým doprovodným hráčem. V rozjeté prostřední pasáži, kterou uvedlo sólo piana, představilo trio živější tvář hnanou vpřed roybrownovským walking bassem a Abercrombie mohl ukázat, jak hbité má prsty.

Abercrombie však není jen a mistr teskných nálad a sólista, ale především hráč do kapele; dokáže sloužit celku. Dává prostor ostatním členům kapely a svou decentní doprovodnou hrou dotváří náladu, jak jeho tomu v úvodu Balzarovy svižné skladby *Black Cat White Dog*, kde se rozjetá basa předhání s divokým pianem. Kytara jen decentně přizvukuje, než převezme od klavíristy sólový part a Stanislav Mácha pak hraje na piano základní riff.

Abercrombie je nesporně nejvýraznější postavou alba, přispěl k jeho výjimečnosti – vedle faktu, že Balzarovo trio má vlastní tvář. Sám Balzar má na desce jen jediné delší sólo v úvodu vlastní skladby *Night*, své kvality prokázal i Stanislav Mácha, jehož piano perlí v prostřední pasáži *22 Years Ago*, v úvodu *Černé kočky* i v *Tale*. I když je deska tradičnější než nedávné Dorůžkovo *Silently Dawnig*, neměla by být kvůli tomu přehlédnuta: nabízí špičkový jazz.

Autor je hudební publicista.

Robert Balzar Trio & John Abercrombie:

Tales. 2008; BCWD Music / Sony Music BMG

hudební zápisník

Dveře do minulosti

KAREL VESELÝ

Cliff Bolling je hrdina. Před dvěma lety se pustil do sisýfovského úkolu – zdigitalizovat svou sbírku staříčkových šelakových desek z prehistorie reprodukováné hudby. Bez mála šedesátiletý muž z amerického Oregonu zcela zadarmo zachraňuje tisíce desek, které by jinak nenávratně zmizely, a výsledky své práce zveřejňuje na svém webu (78records.cdbpdx.com). Bolling zatím na svém primitivním domácím přístroji dokázal převést přes pět tisíc desek své obří sbírky a kromě nahrávek amerických interpretů už zabrousil i do archivů arabských, řeckých či japonských. Internetový balíček se všemi zatím převedenými deskami už má velikost přes deset gigabytů, ale rozhodně stojí alespoň za nakouknutí. Poslouchat praskající a šumící nahrávky

(Boilling záznam záměrně nečistí) je zvláštní zážitek. Budete mít pocit, že se vám otevřely dveře do hudebního dávnověku, do časů ještě před vinylovými deskami.

Šelakové desky s hrubými drážkami se používaly od konce 19. století až do 50. let století minulého (u nás i o něco později) a je na nich tedy zaznamenána celá jedna hudební éra. Přehrávaly se na standardizovanou rychlost 78 otáček za minutu a na jednu stranu se vešly maximálně tři minuty záznamu. Další nevýhodou byla velká křehkost desek a také fakt, že při každém přehrání se zhoršovala kvalita záznamu. Více o výrobě šelakových desek se dozvíte v dokumentu *Command* z roku 1942, který je k vidění v kolekci Prelingerova archivu (archive.org.). Když se přecházelo na vinylové desky, ty nejdůležitější nahrávky samozřejmě vyšly také na novém formátu, což je rituál, který se v hudebním průmyslu pravidelně opakuje při každé změně média. Obrovské množství skladeb dnes už neznámých interpretů ale zůstalo jen na šelakových deskách ve sklepích či ve skříních několika sběratelů. V lepším případě. V tom horším se rozdrtily na prach, jako to nedávno udělala firma Colum-

bia Records, která se potřebovala zbavit zapomenutých *osmasedmdesátek* v jednom skladě kdesi na východním pobřeží.

Bollingův herkulovský úděl ale není zcela ojedinělý. Podobné záchranné práce podnikají i jiní fanoušci. Třeba nostalgici sovětské éry převádějí šelakové desky revolučních písní z časů Lenina a Stalina a poskytují je zdar-

Šelaková deska. Foto excavatedshellac.wordpress.com

ma na webu Sovmusic (sovmusic.ru). Převody jsou náplní práce také oficiálních institucí, jako je americká Knihovna kongresu. Zde se ale používá podstatně sofistikovanější zařízení – scanner s obrovským rozlišením, který sejme obraz drážky a následně z ní speciálním programem rekonstruuje audio záznam. Práce jde velmi pomalu, poslední šelakové desky v archivu prý budou digitalizované zhruba do konce našeho století. Ono vlastně není kam spěchat, povrch století starých desek je při správném uložení v podstatně menším nebezpečí poškození než u CD nosičů prodávaných dnes. „Lidé si je budou moci pustit i za sto let, což se o CD rozhodně říci nedá,“ tvrdí zaměstnankyně Knihovny kongresu Dana Czaplin-ski v rozhovoru pro web amerického státního rádia NPR. Staré desky mají ještě jednu výhodu. Primitivní gramofon by si při rosoš snahy dokázal postavit každý z nás, kdo ale umí sestavit CD přehrávač? Kdoví, třeba se celý proces jednou obrátí a současný digitální záznam se bude pro historické účely převádět na šelakové placky.

Autor je hudební publicista.

Maximy Clauda Lelouche

Klasik filmové akce, obrazu a emocí

Jméno Claude Lelouch v nás nejspíš vyvolá vzpomínku na hudební motiv z jeho oscarového filmu *Muž a žena*, ale kdo ví, že tento pracovitý Francouz natočil dalších padesát filmů? Levné knihy se rozhodly jedenáct z nich předvést v české premiéře.

BRIANA ČECHOVÁ

Z filmu Clauda Lelouche *And now... Ladies and Gentlemen*, 2002. Foto outnow.ch

Claude Lelouch (1937) patří generačně k představitelům francouzské nové vlny, která v 60. letech ovlivnila nejen domácí kinematografii. Technicky i finančně soběstačný tvůrce se však ke svým soupeřníkům nikdy příliš nehlásil a kolegy Françoise Truffauta, Erica Rohmera nebo Jacquese Rivetta vnímal jako intelektuální elitáře, kteří ignorují vkus publika. Zatímco oni začínali jako náruživí diváci a posléze filmoví kritici, on se coby vášnivý filmař vrhl rovnou do praxe. Už jako třináctiletý získal v Cannes na festivalu amatérských snímků hlavní cenu za krátký film *Zlo století* (1952) a v natáčení nepřestal ani během své vojenské služby. Když se v roce 1960 konečně dostal k hrané kinematografii, byl již zkušeným režisérem, scenáristou, střihačem, kameramanem i majitelem vlastní společnosti Les Films 13.

Muž a žena

Mezinárodní úspěch *Muže a ženy* (1966) na sebe nenechal dlouho čekat. Diváky i kritiku tehdy okouznil mistrovským zachycením atmosféry, způsobem snímání krajiny v dešti či zimní opuštěné pláže v Deauville

i sugestivními barevnými i černobílými kompozicemi. Natáčel téměř výhradně v exteriérech, denní scény barevně, noční na černobílý materiál, který později obarvil do monochromatických tónů modré, oranžové, zelené a sépiové. Výrazná montáž, pohyblivá kamera a fragmentarizace obrazu – to vše byly prostředky, které vyjadřovaly nejistotu rodícího se vztahu dvou lidí, jejichž emoce byly dosud rozjitřené okolnostmi smrti jejich původních partnerů. A tak navzdory tomu, že Lelouch točí rok co rok nový film, bývá považován za režiséra jediného díla, oceněného vedle amerického Oscara i francouzskou Zlatou palmou.

On však není pouze autorem slavné romance. Byť jej nejvíce zajímají obdobné partnerské peripetie, řadu svých filmů věnoval i závažnému tématu holocaustu. Sám syn židovského cukráře, jehož rodina po vyhoštění z Palestiny žila po tři generace v Alžírsku, znal dobové souvislosti z vyprávění předků. Období německé okupace se věnuje například ve filmech *Dobrák a zlí lidé* (1975), *Jedni a druzí* (1981) nebo *Nečekaná zrada* (1985). „Jako všechny mé filmy je i tento o muži a ženě,“ říká režisér v rozhovoru, jenž otvírá film *Ať žije život* (1984), v němž však nakonec ústřední dvojice varuje pozemskou civilizaci před jadernou katastrofou. Přes svoji proklamovanou snahu vyjít do jisté míry vstříc potřebám publika si Lelouch nikdy nekladl malé cíle: už ve svém raném snímku *Nemluvte mi o lásce* (1964) upozorňoval na zrádnou moc médií a svému dalšímu filmu *Život, láska, smrt* (1968) dal dokonce podobu vášnivého apelu proti trestu smrti. Francouzi se však na něho dlouho dívali s jistým podezřením jako na nedochůdce nové vlny, jehož popularita vzrostla až s Oscarem. Typicky lelouchovské žánrové pastišky, které doma znervózňovaly, se venku ukázaly jako přitažlivá filmová podívaná à la France.

Svobodná tvorba pod vlastní taktovkou

Lelouch je excelentní technik, který klade důraz na osvětlení záběru a pohyblivost ruční kamery umožňující improvizaci. Sice patří mezi režiséry staré školy, již uznávají systém hvězd a dobrý příběh, jeho nejúspěšnější filmy však mají charakter experimentu. Navzdory svým někdy příliš ambiciózním projektům je to umělec, jemuž nemůžeme upřít původní styl a vlastní metody produkce. Nejenže

má své filmy v rukou finančně, ale také natáčí podle vlastního scénáře a dokonce do značné míry vede i kameru. Taková samostatnost však vyžaduje poměrně stálý tým spolupracovníků, kteří jsou srozuměni s jeho požadavky a záměry. Vedle hudebního skladatele Francisce Laie patří k těm nejdůležitějším také spoluscenárista a autor dialogů Pierre Uytterhoeven.

Zapáleného stylistu s dynamickou kamerou a emocionálními efekty bychom sice za velkého umělce zřejmě neoznačili, sugestivní senzitivní styl však z Lelouche rozhodně činí autora. „Cinéma d’auteur“ klade důraz na vizualitu a režii, tedy vedení herců, dialogy a zvukovou stránku díla, a to vše tento tvůrce s jistotou ovládá. Jeho technický repertoár se pohybuje od dokumentárního realismu ruční kamery až po brilantní stylizaci barev a načasování hudebního doprovodu, využitého k důmyslným kontrastům obrazu a zvuku. Kdyby neměl ambici být režisérem své osobní vize, jistě by byl excelentním kameramanem. Jeho často autobiografické příběhy mají komplexní narativní strukturu, zahrnující přítomnost, minulost i budoucnost v paralelních liniích vyprávění – je velmi dobrý jako režisér akce, obrazu a emocí, méně dobrý pak jako režisér idejí. Množství zápletek a nečekaných zvratů dodává jeho filmům něco z optimismu komedií Philippa de Brocy a Yvese Roberta; všudypřítomností tématu odcizení od současného běhu věcí se však režisér nikdy zcela nevzdálil ani intelektuální kinematografii Jeana-Luca Godarda nebo Alaina Resnaisa. Když se Levné knihy rozhodly pro nezvykle bohatou lelouchovskou kolekci, vydaly se tak na tenký led diváckého (ne)zájmu. Bez *Muže a ženy* si totiž jinak u nás nepříliš známého tvůrce jen stěží někdo všimne. V souvislosti s velkoformem Oliviera Dahana *Edith Piaf* (2007) se dá tušit, že má šanci režisérovo zpracování zpěvaččina nejintenzivnějšího životního období pod názvem *Edith a Marcel* (1983), kdo však objeví třeba obrazové i obsahově výjimečnou kriminální retrokomedie s nepřitažlivým titulem *Dobrák a zlí lidé*? Již jsme si zvykli, že Levné knihy (a nejen ony) uvádějí na trh filmy bez bonusů. Claude Lelouch, zvláště vydaný v tomto rozsahu, by si však trochu nadstandardní péče zasloužil. Jinak jeho filmy zapadnou jeden po druhém do záplavy příbalových dvd, v níž se nyní brodíme.

Autorka je filmová historička.

depeše

Mezipatra, to nejsou jen filmy

Na filmové přehlídce chodí lidé z různých důvodů. Ve větší míře to platí pro diváky festivalu gay a lesbických filmů Mezipatra, jehož v pořadí devátý ročník jsme mohli zhlédnout v první polovině listopadu v Brně a v Praze. Mezipatra mají legitimně svůj emancipační a výchovný charakter, který slábné, ale zřejmě úplně nezmizí. Rozličné funkce této akce a snaha o uspokojení všech druhů návštěvníků však mohou vést až k jakémusi Eintopf, o čemž svědčí i stánky před kiny, v nichž se nabízí kromě programových brožur suvenýry či různé příručky o coming outu a o HIV. Jakmile však přistoupíme k hodnocení filmů, není žádné změkčování kritérií na místě. I filmy na gay a lesbických festivalech by neměly jen pomrkat dovnitř komunity, nýbrž se vztahovat a alespoň přiblížit k vrcholné tvorbě. V porovnání s minulými ročníky našťáště ubylo humorných a romantických snímků s nenáročnou dějovou linkou. Nejvyšší patro festivalu naopak tvořily snímky, které se pokusily o neučesané, syrové svědectví či o netradiční formální zpracování. Spolu s Akvabelami (Céline Sciammiová, Francie, 2007), které se promítaly už na letošním Febiofestu, byl vrcholem festivalu dramaturgicky neefektivní, ale hluboko se zadírající snímek *Než zapomenu* (Jacques Nolot, Francie, 2007). Portrét stárnoucích gayů se nevyhýbá naturalismu, trapnosti a ošklivosti, současně je ale prosvětlen pochopením i soucitem a navíc v něm zcela chybí moralizující a didaktické prvky, jež oslabují vyznění jinak záslužných dokumentů Rosy von Praunheima, který měl na letošních Mezipatrech retrospektivu. Letošek ukázal, že v nabitém pražském festivalovém podzimu to nebudou mít organizátoři příštího, jubilejního 10. ročníku lehké. Varováním by mohly být nejen nepříliš plné sály kin.

Oto Horák

Abstrakce mimo kontrolu

Dvakrát malíř Gerhard Richter

Výstavami v Kolíně a v Leverkusenu oslavuje severní Porýní v letošní zimě Gerharda Richtera, jednoho z nejlépe honorovaných žijících malířů. Ludwigovovo muzeum prezentuje Richterovy velkoformátové abstraktní obrazy z let 1986 – 2008, v Museu Morsbroich v nedalekém Leverkusenu je přehlídka pěti set malých přemalovaných fotografií.

ČESTMÍR LANG

„Nechci namalovat určitý obraz, nýbrž na konci malířského procesu pouze fixuji výsledek metody sestávající z náhody, nápadů a částečné destrukce nehotové malby,“ komentuje Richter svou abstraktní tvorbu.

Richterův „pracovní postup“ se výrazně odlišuje od gestické malby 50. let: spirituální, mystické nebo nevědomé aspekty abstraktní malby malíř zásadně odmítá – rozhodující je pro něho pouhý proces roztírání barvy na plátně. Nejdříve olejovou barvu nanese na lištu, která může mít délku až tři metry. Tu táhne vertikálně nebo horizontálně pod různým tlakem přes celou plochu plátna. Opakovaným nanášením a roztíráním dalších vrstev barvy dochází k jejich částečnému promísení – vznikají „rozmazané struktury“. V tomto stádiu malby používá malíř opět dlouhou lištu, aby odstranil nebo setřel přebytečnou barvu; při tomto aktu odkrývá spodnější barevné vrstvy. Rozhodující roli při této technice hraje vztah mezi kontrolou procesu a náhodou.

Osvobození prknem

Richter se takovou „řemeslnou“ metodou osvobozuje od dvou dosud rozhodujících aspektů pro abstraktní malbu: individuálního, nezaměnitelného rukopisu a respektování nebo odmítání pravidel kompozice. „V každé fázi procesu malby se zbavuji myšlenky na určitý obraz. Pouze vědomě usiluji o to, aby nakonec vzniklo něco, co jsem předem nenaplánoval... něco zajímavějšího a překvapivějšího,“ konstatuje Richter. Taková „inovativní řemeslná metoda“ přináší překvapivé a v malbě dosud nevídané struktury, které – vzhledem k tomu, že malíř používá velmi jasné, zářivé barvy – mohou na diváka senzuálně působit.

Většinu svých pláten nazývá umělec lapidárně *Abstraktní obraz*; v posledních deseti letech ale občas preferuje významovější tituly jako *Les*, *Ptáci*, *Leden*, které mohou diváka nasměrovat, jiné jako *Bach* nebo *Cage* prozrazují inspiraci (při práci si Richter pouští hudbu), další jsou naopak zcela subjektivní, z venku neproniknutelné (*Claudius* a *Sankt Gallen*).

Z blízkosti umělcova vztahu k oběma rozdílným géniiu hudební spirituality (*Bach*) a lapidárního minimalismu (*Cage*), se dá soudit, že Richterovo pojetí malby vykazuje jisté paralely k procesu recepce hudby: zářivé barvy komplexních abstraktních struktur mají vytvořit dojem „čisté krásy“, údivu či „produktivního šoku z neznámého“ (analogicky k reakcím, které kdysi vyvolávala hudba Johna Cage).

Můj osobní dojem z velké většiny Richterových pláten je zklamáním. Zatímco v nejlepších plátnech své figurativní tvorby vytváří

Richter sugesci neurčitosti, neostrosti mezi fotografickou předlohou a malbou, která vnímatele zneklidňuje – ať již ambivalentním estetickým nebo dokonce i dvojznačným morálním postojem – jeho velká abstraktní plátna vykazují pouze vnější, někdy až dekorativní dokonalost, jež vylučuje dramatickosti i mnohoznačnost výpovědi. Jejich „zářivá krása“ se mi spojuje s módní přehlídkou, na níž zcela chladné modelky bez sebemenších emocí předvádějí zajímavé, ale jen harmonické produkty haute couture: krása pro krásu, která sice svět ozvláštňuje, ale chybí jí jak iritace, tak hravost. Jedinou výjimku tvoří obrazy ze šestidílné série *Les* (2005), kde Richter v poslední vrstvě nanáší neefektní, melancholickou modrošedou barvu a těsně před ukončením vědomě zasahuje do malby vertikálním pohybem lišty, který zanechává dramatickou stopu ne nepodobnou gestickému rukopisu Pierra Soulagese.

přátelům. V současné době jsou samozřejmě i tyto práce žádaným objektem sběratelského zájmu veřejných muzeí i soukromníků. Heinzelmann prezentuje práce, které v tomto rozsahu ještě nebyly veřejně vystavovány.

Richter používá záměrně banální fotografické motivy, které neprozrazují nic z jeho privatisima. K přemalování používá, podobně jako u abstraktních obrazů, lištu, na níž nanáší stopy olejové barvy, které prudkým pohybem roztírá. Na ploše fotografie vznikají monochromní nebo polychromní abstraktní struktury, které často působí jako reliéf.

V tomto kontextu je třeba zmínit přemalování, kterými se proslavili Rakušan Arnulf Rainer a slovenský umělec Rudolf Fila. Rainerova přemalování cizích i vlastních reprodukcí převážně černou barvou mají destruktivní a agresivní, místy až sadomasochistický podtext. Rudolf Fila naopak dlouhými

značností, což je kvalita, již jeho abstraktní obrazy postrádají. Střet „figurativní“ fotografie s abstraktními strukturami může někdy relativizovat faktičnost snímku; jindy může dojít k tomu, že vzniklá abstraktní struktura je iluzivně reálnější než fotografie. Někdy dokonce – jako v případě bílého přemalování fotografie demonstrace s portrétem Che Guevary – vzniká mnohovýznamový komentář k objektivem zachycené realitě.

V posledních letech používá Richter často pouhé postříkání fotografie kapkami olejové barvy. Tímto aktem vznikají hravé kombinace, které mohou být subverzivní malířskou poznámkou k fotograficky zobrazené skutečnosti: někdy obrovské skvrny barvy hrozí pohltnout nudnou krajinu, jindy zase malé kapky zářivé barvy paradoxně relativizují krásu horské přírody. Některé malířské indicie svědčí o tom, že se v přemalovávkách fotografií setkáváme s jiným Richtermem. Pood-

Gerhard Richter: 8. září, 2004

S jakými úmysly lze přemalovat fotografii

Na rozdíl od řemeslné akademičnosti velkých pláten v Ludwigově muzeu, která jsou vyhledávaným objektem nákupu německých i mezinárodních peněžních ústavů, čeká diváka překvapení v Leverkusenské prezentaci. Markus Heinzelmann, ředitel méně známého Musea Morsbroich, sestavil ve spolupráci s umělcem výběr jeho divertimenti, jímž se příležitostně věnuje od roku 1986. Jde o přemalované fotografie formátu 10 x 15 cm z rodinného archivu, které Richter ještě donedávna – podobně jako kdysi Václav Bošík své pohlednicové paste-ly – darovával při různých příležitostech svým

tahy štětce vyvolává hravé, ironické nálady kontrastující s přemalovaným originálem. Ve srovnání s nimi působí Richterovy přemalovávky v prvním plánu neutrálně, protože jsou opět produktem experimentu a náhody: teprve autorským nebo kurátorským výběrem mohou iniciovat potenciální významy.

Krajina řádně postříkaná

Střetnutím dvou zcela odlišných médií – fotografické předlohy a abstraktních forem – se automaticky generuje mnohem víc třecích ploch než u velkých abstraktních pláten. Umělci se častěji daří navodit dojem mnoho-

haluje nám suverénní experimentátor malby opravdu svou druhou tvář? Je to nový pohled, v němž je alespoň špetka smyslu pro ironii a absurditu?

Autor přispívá do kulturních příloh MF Dnes, do Filmu a doby, Reflexu a polského týdeníku Polityka.

Gerhard Richter – Abstrakte Bilder.

Kurátor: Ulrich Wilmes. Museum Ludwig, Kolín n. Rýnem 18. 10. 2008 – 1. 2. 2009 / Haus der Kunst, Mnichov, 27. 2. 2009 – 17. 5. 2009

Gerhard Richter – Übermalte Fotografien.

Kurátor Markus Heinzelmann. Museum Morsbroich, Leverkusen, 17. 10. 2008 – 18. 1. 2009.

Vášeň ke svému autorovi není hřích

ZDEŇKA ŠVARCOVÁ

Pokračování ze s. 1

Japonci nejsou otrockými napodobovateli a s tím starým kánónem vedou neustálou polemiku, obměňují jej, tak jako velcí japonští architekti Kenzô Tange nebo Andô Takao přebírají určité prvky tradiční japonské architektury, ale přetvářejí je podle vzorů moderní západní architektury, takže z toho vyjde jakýsi kompromis. Totéž se děje v literatuře. Samozřejmě, že polemika na téma tradiční – moderní zahrnuje velkou škálu názorů klonících se buď víc k tradici, nebo naopak k tomu modernímu, převzatému, západnímu. Například Haga Tóru, velký moderní kritik, mluvil v jednom semináři o Sôsekiho přírodních črtách a velmi precizním způsobem rozbíral autorův styl v črtě nazvané *Dlouhý jarní den*, v níž Sôseki zachytil jeden z dojmů ze svého putování ve Skotsku, kdy se dívá na jedno z tamních jezírek – *loch* – a velice svěžím způsobem je popisuje. Haga ten popis srovnával s popisy japonské přírody v *Polštáři z trávy*, které označil za poněkud omezené, svým způsobem sevřené právě kvůli tradiční popsanosti japonské krajiny. Autor má mnohem menší výběr než když se dívá na krajinu, která je nejaponská a je zcela otevřená a kterou ještě nikdo japonským slovem nepopsal.

V první polovině 20. století se do značné míry prosadila díla, při jejichž vzniku se literární látkou stával autorův život – společenský i vnitřní; říká se tomu watakuši šósecu. V jaké míře šlo o exhibici a v jaké o opravdovost? Jak tento konfesní způsob podání příběhu „o sobě“ navazoval na tradici? Přezívá dnes? Odeznívá?

O tom se v Japonsku i jinde vedou dlouhé polemiky, které už trvají desítky let. Japonští autoři nikdy příliš nedůvěřovali širokému společenskému záběru. V Japonsku nenajdete, snad s výjimkou *Příběhu prince Gendžiho*, velké společenské fresky jaké psal Victor Hugo, Balzac nebo Tolstoj. Dokonce jeden kritik, který zastával dělení literatury na „čistou“ (*džunsui*) a „masovou“ (*taišû*), řadil Tolstého *Vojnu a mír* k literatuře masové s odůvodněním, že autor přece nemůže do detailu a do hloubi znát povahu, srdce a nejjemnější záchvěvy duše u tak velkého množství lidí. Podle tohoto kritika, a myslí si to mnoho Japonců, může autor znát v podstatě jenom sám sebe. Z toho vychází celá estetika *watakuši šósecu*, kde jde o citovou pravdivost, o hloubku být jen úzkého záběru. To konečně najdeme i v *Příběhu prince Gendžiho*, kde je sice mnoho postav, ale jde hlavně o zachycení osobního, citového ladění a ne tolik o společenské pozadí. Nenajdeme tam dlouhé rozborů a popisy společenského života, jaké známe z některých francouzských nebo ruských románů. Když mluvíme o *watakuši šósecu*, je tam, samozřejmě, určitá póza, kterou někteří vytýkají například Dzaiovi Osamuovi. Na jedné straně japonská společnost, spořádaná a přísná, dovolí spisovateli určitou volnost, toleruje jeho bohémství, na druhé straně však japonské čtenářské publikum vyžaduje, aby za to něco odvedl. Odvádí za to hloubku a upřímnost svého utrpení, své zpovědi. I dnes se najdou mladší autoři, kteří píší tímto způsobem, vidíme u nich ponor do vlastního nitra a soustředění na vlastní zkušenost. Myslím, že tento směr se v Japonsku udrží. Konečně, dá se říct, že i na Západě došlo kon-

cem 19. a ve 20. století k určitému odklonu od velké fresky a přicházejí autoři, jako třeba u nás Hrabal, kteří sice píší o mnoha lidech, ale v podstatě vždycky hlavně o sobě.

Jsou mezi moderními prozaiky a básníky tací, pro které byla tradice, nejen literární, „posvátná“?

Jmenoval bych především Kawabatu. Podle velkého kritika Saeki Šóičiho se dá japonská literatura rozdělit na dva hlavní proudy. Jedním je literatura takzvaná „mužská“, orientovaná spíše na Čínu a na čínské znaky, ovlivněná konfucianstvím, čínskou básní, speciálně tchangskou poezií. K této mužské linii řadí literární historikové obvykle Mori Ógaie, spisovatele historických románů, řadí sem Ibuse Masudžiho a také k nim někdy přiřazují Šigu Naoju. Na druhé straně je literatura „ženská“, jejímž hlavním představitelem je Kawabata Jasunari, který píše lyričtější, uvolněnějším a méně znakově orientovaným způsobem, takže používá spíš takzvaných *jamatokotoba*, mnohoslabičných japonských slov. I přes rozdílnost obou stylů, i přes skeptičnost takových autorů jakými byli Mori Ógai a Ibuse Masudži, se však dá říct, že v menší míře je tradiční vztah k posvátné krajině a určitý lyrismus patrný i u autorů „mužského“ proudu. Někdy mi to bylo i vytýkáno, ale nakonec jsem sám ve svých rozbořech Ibuseho stylu hledal mýtický podtext, který navazuje na starší rituály a dá se u něj najít zvláště v nuancích poetické dikce. Ale není to u něj tak zřejmé a tak programové jako u Kawabaty, u nějž se to projevilo i v jeho přednášce u příležitosti přebírání Nobelovy ceny v roce 1968, kdy mluvil o tom, za co vděčí tradici, starým básníkům Dógenovi, Rjókanovi a všem zenovým mistrům. Kawabata vycházel z této tradice přímo manifestačně. Druhý japonský nositel Nobelovy ceny za literaturu Óe Kenzaburó se ve své přednášce v roce 1994 už japonskou tradicí tolik nezabýval.

Stalo se „udržování tradice“ literárním tématem? Kladou autoři svým postavám do úst úvahy na toto téma?

Řekl bych, že spíš než personifikace tohoto problému prostřednictvím úvah literárních postav, došlo po druhé světové válce ke zlomu, kdy si najednou Japonci uvědomili, že velká část jejich tradice je svým způsobem překonaná, že se některé věci ukázaly být až nebezpečné. Mám na mysli válečnou ideologii, která byla často spojována s tradičním Japonskem. Po válce se objevilo několik zásadních diskusí, jedna z nich byla velmi slavná a táhla se několik roků, jmenovala se *Daini geidzucu ron* (Teorie druhořadého umění). Zastánci této teorie odsuzovali haiku jako zastaralou básnickou formu, která už modernímu člověku nemá co říct, hodili přes palubu i hry nó, pro ně feudální středověké divadlo, které také nemá s životem moderního člověka nic společného. To byl programový pokus odříznout se od literární tradice. Že by se to stávalo námětem literární tvorby samotné, to se, myslím říct nedá. Snad bych mohl uvést Mišimovo *Mi-Kumano móde* (Pouť ke svatyním v Kumanu), kde je hlavní postavou skutečná osoba, etnolog Origučí Šinobu. Mišima v této novele s velkou dávkou skepse polemizuje s Origučího programovým tradicionalismem. Takže ano, v tomto případě můžeme mluvit o transponování tohoto problému do literární postavy, alespoň do určité míry.

Ve starém Japonsku se konaly oficiální básnické soutěže, poroty hodnotily i prozaická díla. Jak se to má s tradicí a současností kritického hodnocení literárních děl?

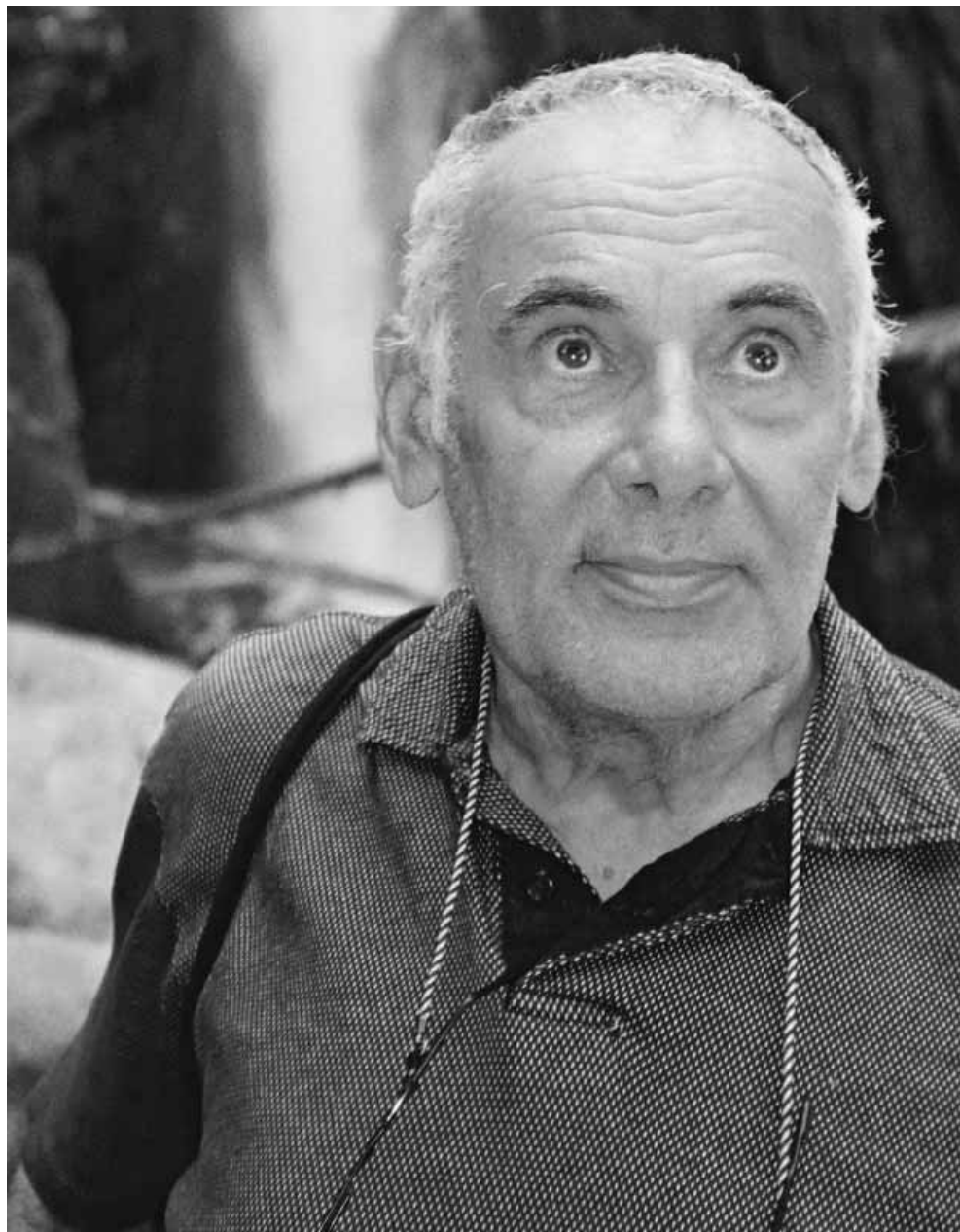
Musím se přiznat, že tu nejsoučasnější literární produkci už moc nesleduji, protože jsou to pro mě dost vzdálené světy, ale pokud něco čtu a pokud mluví s mladšími kritiky, tak nabývám dojmu, že lidé jako například Karatani Kódžin a jeho následovníci jsou už velmi ovlivnění západním postmodernismem. Na starší autory se dívají značně kriticky, často odmítají tradicionalismus a to, co my ještě vnímáme jako magii slov. Tam, kde my ještě cítíme určité posvátné významy, tam oni často vidí jenom literární konvence a neberou to už citově ani intuitivně, ale spíš technicky, přesně podle vzorů postmodernismu. Radikální postoj postmodernistických kritiků má za to, že Mickey Mouse a Goethe jedno jsou. Neberou už v úvahu literárnímu dílu vlastní kvalitu, kterou jsme my u velkých děl respektovali. Všechno je podle nich otázka postoje čtenáře, otázka času, místa, nálady, všechno je relativní. V tomto smyslu jsou mladší japonští autoři i kritici relativisty. Nespolehají už tolik na starší rituály, na starší vžití významy a na jistou posvátnost slova.

Já osobně jsem byl jako kritik ovlivněn F. X. Šaldou a Václavem Černým, kteří oba zdůrazňovali, že kritik musí mít vášnivě zaujatý

vztah k literárnímu dílu, jinak že jeho kritika nestojí za nic. A mně naopak se stalo, když jsem na jedné konferenci přednesl referát o Ibusem, že se jeden americký odborník uchechtl a řekl: „Ten určitě miluje svého autora.“ Jako kdyby to byl hřích mít rád svého autora, jako kdyby autor byl nějaký vzorek přírodniny, který chcete rozpitvat a strčit pod mikroskop a jakýkoli citový vztah k tomu vzorku je nepřipustný. Ale to je v humanitních vědách naprostý nesmysl.

Jak se moderní japonská literatura ve vztahu k tradici tváří a v jaké míře je tradicí prodchnutá?

Já si myslím, že dodnes je tradicí prodchnutá. Od toho se nedá odstoupit, to se nedá zlikvidovat, ani ignorovat. Tradice je dodnes v japonské literatuře přítomná a nějak funkční. Je to dáno už samou podstatou jazyka, způsobem, jakým se Japonci vyjadřují. V japonštině je množství zvukomalebných slov, která se nám, Evropanům, nejhůř pamaťují, aspoň mně se někdy ta záplava onomatopoií překrývá. Japonec to ale cítí instinktivně a intuitivně. Autor *Písečné ženy* Abe Kóbo varoval před používáním onomatopoií, říkal, že působí v jazyce jako rožbušky, které mají automaticky vyvolat určitou reakci. Jemu se sice podařilo omezit zvukomalebná slova na minimum, ale to neznamená, že by je bylo možné vymýtit. I u mladších autorů tato kontinuita

Antonín Líman. Foto osobní archiv

S Antonínem Límanem o japonské literatuře

trvá a dokud japonština bude japonštinou, budou tu i onomatopoická slova. Dnes se ovšem intertextualita projevuje u autorů jako Murakami Haruki jakoby náhodným výběrem, mixází tradičních motivů a symbolů z celého velkého okruhu mytologických tradic mezinárodní literatury. On dá vedle sebe něco z řecké, něco z japonské mytologie, jako kdybychom připravovali „fast food“, takové zobání různých prvků z různých tradic. Připomíná to *animé* Mijazaki Hajaa, který se rovněž inspičuje celou škálou světových motivů, v *Cestě do fantazie* má obdobu Kirké, která měnila muže v prasata, v *mém sousedu Toto-ro* se zase objevuje japonská *šimenawa*, kultovní šňůra ovázaná kolem posvátného stromu, či sestup do říše kořenů, v jiném filmu se vyskytuje víla Nausicaa z větrného údolí, zkrátka nesourodé defilé, montáž mnoha a mnoha prvků z různých tradic, a tato nesourodost mi trochu vadí. Starší literatura se vyznačovala především tím, čemu básník Yeats říká „jednota obrazu“.

Co se výrazně v nedávné japonské literatuře tradici vymyká?

Uvedu příklad spisovatele Murakami Rjú, který se líbí některým z mých studentů a na němž mi vadí brutalita a oslavování násilí. Samozřejmě, že ani japonská společnost nebyla nikdy ideální, ale ve staré literatuře byla přece jenom určitá cudnost ve výrazu, což neznamená, že tam nenajdete brutální scény. Ibuse ve své historické novele *Vlnění válečných let* také zachytil brutalitu občanské války. Má tam například scénu, kdy mladý hrdina Tomoakira říká, že právě spálili celou vesnici o šestatřiceti chalupách a vyvražдили její obyvatele, což bylo jisté kruté, ale autor se v tom nevyžívá, nebabrá se v odporných detailech. Dovede tu syrovost naznačit. Napiše třeba: „Vzali jsme pět zajatců, mezi nimi jednoho šílence...prosí nás, abychom ušetřili šíleného. Odvedli jsme je na pobřeží a tam je stáli. Šílenec nemluvil, jen ječel jako zvíře. Stáli jsme ho také.“ Je to hrozné, ale není to odpudivé tak, jako je pro mě odpudivé Murakami Rjú popisující v knize *V polévce miso* jakoby s lačností a senzacechtivostí vraždy nevinných lidí v Tokiu. Je to bez zábran, ve stylu *anything goes*.

Existují nějaké estetické, etické, poetické normy, kterých se autoři vědomě nebo podvědomě drží? Je patrný odklon od tradičních vzorů a přiklání se k cizím vzorům?

Zdá se mi, že nejen u některých mladších autorů, ale třeba i u Óe Kenzaburóa je patrné přiklání se k cizím vzorům. Óe měl rád Hemingwaye a Johna Updika a jiné americké autory a vliv americké literatury je v jeho autorském stylu cítit, a jistě by se našli i další takto ovlivnění autoři. Někteří populární mladší autoři či autorky, u kterých americký vliv cítíme, používají ve svých dialozích americké vulgarismy nejhrubšího zrna. Nadávky, naznačující sexuální styk s matkou jsou ovšem v Japonsku pociťovány jako nesmírně urážlivé, protože to jsou drsné, odporné výrazy, které ve staré japonštině neexistovaly. V češtině takové výrazy také nemáme, ale jsou v ruštině a v srbštině. Nejhorší japonské nadávky, které známe, jsou poměrně nevinná slova jako *bakajaró* („blbec“) nebo *čikušó* („hovado“). Jazyk sám odráží určitou úctu k věcem života a o tu úctu už někteří mladší

autoři přišli nebo o ni přicházejí, když taková slova používají. Alespoň tak to pociťuje moje generace.

To přiklání se k cizím vzorům znamená také odklon od japonského Velkého kódu, protože dnešní obyvatelé mega-měst už nemohou ze zkušenosti intimně znát všechny přírodní symboly, na které spoléhali jejich předchůdci. Současná japonská literatura je popisnější a tím blíže k západním vzorům než k náznakové estetice haiku či tanky. Vezměte si nesmírnou otevřenost Kawabatova Šinga v *Hlasu hory* vůči těm nejjemnějším signálům z okolní přírody, sensibilitu, která hraničí s mystickým vnímáním, tak už dneska nikdo není schopen psát.

V čem spatřujete kouzlo moderní japonské literatury?

Nejdřív je třeba definovat, od které doby mluvíme o moderní japonské literatuře. Obvykle se jako mezník uvádí rok 1868, restaurace Meidži. Já si myslím, že v době Meidži a potom Taišó už vznikala velká literární díla. Poměrně málo známá je například mladičká, předčasně zesnulá autorka Higuči Ičijó (1872–1896). Její povídky *V kalném proudu* nebo *Dospívání* (*Take kurabe*) jsou vrcholná díla napsaná nádherným stylem. Byla to geniální autorka, která už jako mladá dívka pochopila, že importované modely nejsou vhodné, že by neměla psát jako Stendhal, Balzac nebo bratři Goncourtové a všichni další autoři tenkrát v Japonsku tolik obdivovaní, že naopak musí navázat na tradici doby Edo a psát jako Saikaku, nebo z něj prostě vycházet. Vyšla tedy z bohaté japonštiny autorů doby Edo, a proto je její styl tak fantastický. Také proto, že do svých děl nemíchá žádnou ideologii. I když má náměty podobné jaké měli Saikaku a jiní autoři předmoderní doby, přesto je to nové a zajímavé. Higuči tak obohatila tradici japonské literatury. Síla této tradice je právě v tvorbě autorů, kteří dokáží tvůrčím způsobem navázat na své předchůdce, trochu tu tradici obměnit, o něco ji posunout dál, ale v podstatě z ní vycházet. To je klíčový moment, který najdeme i u jednoho z největších mistrů moderní prózy, Tanizakiho. I ten je mistrem v navazování na všechny staré žánry, dokáže psát ve stylu *monogatari*, dokáže psát jako Saikaku, dokáže skloubit aristokratickou tradici s tradicí měšťanského románu a v tom je jeho obrovská stylistická i tématická variabilita. Tématicky je to zřejmě nejbohatší japonský autor. Jeho styl, jeho literární jazyk svědčí o nebyvalé vyzrállosti, a on si byl jasně vědom svých zdrojů a své inspirace. Tanizaki se několikrát vyjádřil v tom smyslu, že japonští autoři nepotřebují dovážet literární modely, že je mají, že na ně mohou navazovat. Samozřejmě, že i on, stejně jako Ibuse, Kawabata a další, byl velice sečtělý, některé západní autory překládal, měl západní literaturu rád, dokázal ji parafrázovat a najít v ní zajímavé podněty; inspiroval se například *Abatyši z Castaru* od Stendhala, kterého měl moc rád. Měl také rád Thomase Hardyho. Vzal si například jeho povídku *Barbara z rodu Grebe* – o tom jsem psal v *Krajinách japonské duše* – pak nad tímto západním příběhem uvažoval, co by dělali Japonci v dané situaci, a napsal nádhernou novelu *Pokus o životopis Šunkin*, která je velice tvůrčí parafrází původní anglické povídky. Je zřejmé, že velkého autora stimuluje jeho vlastní minulost, celá japonská tra-

dice, ale ovlivnila ho i tradice západní, takže dokázal oba vlivy skloubit a vytvořit něco zcela nového a zajímavého.

V *Kouzlu šerosvitu* mám esej o tzv. „kulturním primitivismu“ u Kawabaty, kde jsem poukázal na to, jak organicky dokáží japonští autoři evokovat zasuté obsahy lidské mysli, smyslovou pravdivost, hluboký pocit splynutí s přírodou, absolutní citovou upřímnost. V tom je velká síla a přínos moderní japonské literatury, že se vyhnula sterilitě falešného racionalismu, který sužuje například literaturu francouzskou.

Čím to, že k nám řada japonských textů promlouvá známým hlasem?

Začnu takhle: učil jsem během těch třiceti let studenty, kteří měli nejrůznější původ, nejrůznější etnické zázemí. V Kanadě to tak prostě je. Musím říct, že k „duši slova“, které Japonci říkají *kotodama*, nebo k mystice a k japonské lyrice měli vždycky nejbližší Skotové, Irové anebo Welšané. Lidé germánského původu, čistí Anglosasové už zdaleka tak ne. Proč? Protože keltská krev má stejné geny, žije v ní posvátný les, staří druidové, je tam úcta ke studánkám, to všechno Keltové a staří Slované sdíleli a my to máme s Japonci společné. V německém folkloru sice existuje vodník (*Wassermann*), ale v anglickém ne. Japonský *kappa* se překládá chabým výrazem *water imp*, ale vodníka, has-trmana a spoustu jiných pohádkových bytostí nemají, protože tyto bytosti jsou součástí keltské a slovanské minulosti, kterou stále ještě v sobě máme, i když si to většinou neuvědomujeme. V Čechách je populární chalupaření, což není jenom nějaké grilování a popíjení na zahradě, je v tom hlubší touha po styku s přírodou, je tu i touha duchařských blouznivců ve východních Čechách, kteří se snažili přímo komunikovat s předky jako Japonci, jsou zde i další paralely, například vynášení smrtky a řada dalších lidových zvyků, obřadů a obyčejů. Pro mě Japonsko nebylo objevováním cizí země, ale odkrýváním mých vlastních kořenů, mojí tradice, toho, co je zasuté a schované pod různými kulturními nánosy. V těchto hlubších vrstvách nacházíme sami sebe a zjišťujeme, co máme společného a podobného. Ibuse byl velice jasnozřivý člověk a nikdy nelichotil, proto když řekl, že jsem starodávný Japonec, věděl, o čem mluvím. On také nikdy nepřipustil, že bych měl být Kanadan. Vždycky říkal, tohle je *Čekodžin*.

V japonských městech, zdá se, je podobně velká hustota knihkupectví a antikvariátů jako ve městech českých. Je to náhoda, zdání, nebo to svědčí o nějakém spříznění českých a japonských duší?

Když jsem poprvé v roce šedesát šest přijel do Japonska, byl to takový knižní ráj, protože knihy vycházely ve stotisícových nákladech, v metru a v tramvajích měl skoro každý člověk pod paží jednu nebo dvě knížky. A ne *mangu*, ale hezké, dobré čtení. Lidé četli i Marxe, Sartra, tenkrát letěl existencialismus. Všichni hodně četli a čtvrt Kanda v Tokiu, to bylo město antikvariátů. Člověk šel od obchůdku k obchůdku a všude obrovské řady sebraných spisů, stará literatura... tam jsem strávil stovky hodin. Postupem času to ale zesláblo, dnes už lidé v metru spíš čtou *mangu* nebo pospávají, protože jsou k smrti unavení. Těch padesát let strašlivého tempa se na nich hodně podepsalo. Myslím, že knihy už nevycházejí v tak obrovských nákla-

dech, ale pořád se v Japonsku hodně čte. Čtou *Bungei šundžú* a jiné kulturně-literární časopisy, které dřív byly vyložené literární, dnes mají i společenská témata. Pořád jsou tu lidé, kteří píší haiku a posílají je do televize, zkrátka slovo tam stále ještě žije. U nás byla literatura už od dob buditelů hlavním prostředkem přežití, udržení identity, byla to hlavní cesta ke znovunabytí českého jazyka. Možná se dá říct, že do jisté míry i Japoncům pomáhá jazyk a literatura udržet si vlastní totožnost, i když tam nešlo o nějakou obdobu germanizace a vymazání národa, jako tomu bylo u nás. Došlo tam nicméně k rozsáhlému importu, kdy do země s odlišnou duchovní tradicí přišla úplně jiná, v mnoha ohledech protichůdná kultura, takže i tam má literatura sebezáchovnou funkci v tom, že udržuje a utvrzuje domácí identitu. Tanizaki, Kawabata, Ibuse a Šiga udělali velmi mnoho pro posílení pocitu japonské svébytnosti. Ve studii o Ibuseho románu *Černý déšť* jsem napsal, že v postavě Šigemacua, obyčejného dobrého člověka, vytvořil autor postavu, která se tváří v tvář zkáze způsobené svržením atomové bomby na Hirošimu stává nositelem japonské identity, vytrvalé, urputné cesty k přežití, jako když narůstají letokruhy na dlouhověké borovici. Naznačuje to i složení znaků v hrdinově jméně: *Šige*, *šigeru*, „narůstat“, *macu* – „borovice“, symbol dlouhého věku. V malém prostoru svého města a své rodiny si Šigemacu chrání svůj svět, svou neteř zasaženou zářením. Když jsem v Kanadě dal dětem tamních japonských rezidentů přečíst Ibuseho *Černý déšť* a jeho povídky, přišli celí rozzářeni a říkali, jak jsou mi vděční, že si díky Ibusemu, navíc v cizině, poprvé uvědomili, jak jsou rádi, že jsou Japonci. Je ovšem pravda, že v Japonsku není dodnes Ibuse Masudži zcela doceněn. Ještě k tomu společnému rysu – zápasu o zachování vlastní identity. Japonci, i když jsou mnohem početnější, byli a jsou ohroženi, protože ostrovní kultura je zranitelná. Naše země leží už dva tisíce let na hlavní evropské křižovatce, a my do jisté míry víme, jak s nápoem cizích kultur bojovat. Japonci ne. Nemají zkušenost s vnějším světem, proto se za války tak nemožně chovali v koloniích, protože neměli zkušenost s jednáním s ne-japonskými lidmi. Automaticky od nich očekávají navyklé kulturní reakce, kterých se jim samozřejmě nedostane.

Kompletní verzi rozhovoru lze najít na stránkách [tydenika2.cz](#)

Antonín Líman (7. 4. 1932, Praha) je překladatel, pedagog a japanolog. Studoval japonštinu na pražské Univerzitě Karlově a od roku 1967 na tokijské univerzitě Waseda. Po roce 1968 emigroval do Kanady, kde žije dodnes. Je emeritním profesorem v Torontu a v japonském Otemae, v současnosti přednáší také na Univerzitě Britské Kolumbie ve Vancouveru. Po roce 1990 se vrátil ke tvorbě ve svém rodném jazyce a od té doby mu vyšlo několik esejistických knih věnovaných Japonsku (*Mezi nebem a zemí, Krajiny japonské duše, Kouzlo šerosvitu*). Překládá klasickou (soubor japonských haiku *Pár much a já, Bašóův stylizovaný cestovní deník Úzká stezka do vnitrozemí nebo výbor z haiku Kobajashiho Issy*) i moderní literaturu. Za překlad knihy *Na vlnách od Masudži Ibusedo* (viz A2 č. 27/2008) letos získal Cenu Josefa Jungmanna za nejlepší překlad.

7. PŘEHLEDKA ANIMOVANÉHO FILMU OLOMOUČ

11.-14. PROSINCE 2008

WWW.PIFPAF.CZ

Druhý týden v prosinci proběhne v Olomouci již sedmá Přehlídka animovaného filmu. Nabídne průhled animovanou tvorbou, pro letošní rok ohraničenou tématem **Animace s hvězdičkou**. Diváci se mohou těšit na filmy, které jsou odsouzeny unikát dětským očím (mimo jiné také v rámci magických půlnočních projekcí). Zároveň bude letos podrobena zkoumání **animace irská** a jedna ze zásadních animačních technik – **pixilace**. Druhý – méně tradiční – pohled na animaci nabídnou sekce **Živá animace** a kurátorská soutěž **Jiné vize**, v jejímž rámci porotci ocení nejzajímavější video stojící na pomezí animovaného filmu, experimentu a videoartu. To nejlepší z animované distribuce za poslední rok představíme v rámci sekce **Pozdní sběr**. Bezesporu se návštěvníci mohou také těšit do ojedinelých festivalových prostor podkroví jezuitského konviktu (Umělecké centrum Univerzity Palackého), které ožijí instalacemi brněnských **Anymade**.

Své filmy přijede poprvé do České republiky představit zásadní osobnost experimentální tvorby **Peter Kubelka**. Spolu s irskou delegací a japonským skladatelem a vizuálním umělcem **Ryoji Ikeda** bude patřit mezi nejvýznamnější festivalové hosty, které můžete letos v Olomouci potkat.

ANIMACE S HVĚZDIČKOU

Hlavní téma festivalu je pro letošek určováno žánrovým vymezením dramaturgie a soustředěno na takové filmy, které přináší dospělému publiku obecným společenským konsensem nebo typem emoční divácké response, ať už se jedná o horror, science fiction, thriller, drama, porno nebo western. Svůj prostor dostane i svébytné odvětví tzv. „adult animation“. Zaciluje se na takové témata a postupy, které nejsou určené dětem, ať už kvůli cenově za účelem ochrany dítěte, nebo kvůli předpokladu, že některé oblasti není dítě schopno plně pochopit. S termínem „adult animation“ se setkáváme v západním světě v 70. letech, a to ve spojitosti s Izraelem, domestikovaným v Americe, **Ralphem Bakshim**. Ten poprvé důsledně a na prostoru celovečerního formátu provedl rehabilitaci animace jako nejen dětského filmu a představil světu zvrhlého kocoura ve zkultovním snímku **Fritz the Cat**. V jeho tvorbě se objevují explicitní

sexuální scény, násilí, vulgarismy a všeobecně nevybíravý slovník. Zároveň ale sofistikovaně zapracovává žánry, které tradičně představují doménu hraného filmu: gangsterský film, sci-fi, fantasy, muzikál, sociální drama, ostrou společenskou satiru atp. Bakshiho záměrem není šokovat a prvoplánově předvádět nevhodné obsahy, nýbrž pomoci animovanému filmu dospět a otevřít se neokleštěnému penzu motivů, témat a postupů. I proto je mu v rámci sekce Animace s hvězdičkou věnována zvláštní pozornost – vedle **Fritz the Cat** bude promítána variace na Horečku sobotní noci **Coonskin** nebo hrdinské sci-fi **Wizards**.

Kromě anglosaského teritoria okolní svět nikdy s animací jako výsostně dětským uměním nenakládal. Největší rozkvět se odehrával v Japonsku, velmoci zacílené na potřeby dospělého diváka. Reprezentanta asijské provenience představuje snímek **Vampire Hunter D**. (2000), režisérů Joshiakiho Kawajiri a Jacka Fletchera. Žánr animovaného porna zastupuje mnohem méně známý, ne-asijský film **Once Upon A Girl...** Dona Jurwiche, založený na tematickém půdorysu notoricky oblíbených pohádek. Teoretická východiska tohoto tématu nastíní přednáška Jakuba Kordy a Zdeňka Blahy o dějinném vývoji a charakteristice animované pornografie, s unikátní projekcí kresleného porna z dvacátých let 20. století. Reprezentativní ukázkou „dospělé“ žánrově a tematicky profilované tvorby ztělesňuje i výběr krátkých filmů z celého světa, kde se mimo jiné objeví potměšile samorostlý **Bill Plympton**, který si otevřeně utahuje z lidské tělesnosti a jejích komických aspektů, nebo **Osbert Par-**

ker se svými noirovými evokacemi. Zmínku si zaslouží i televizní médium, v jehož programu se za poslední dekádu rozbujelo množství „dospělých“, v drtivě většině převážně komických serií, zastoupených v programu PAFu filmem **Beavis a Butt-head dobývají Ameriku**.

IRSKÁ ANIMACE

Na to, jak je Irsko relativně malá země, má překvapivě početnou animátorskou komunitu, která navíc v posledních letech sesbírала množství ocenění na mezinárodních festivalech a její filmy pronikají do kin a televizí i mimo irské hranice. Tento fakt převahuje o to víc, že před polovinou sedmdesátých let 20. století existovala v Irsku minimální animátorská aktivita. Od 80. let za mohutné státní podpory začalo toto odvětví poměrně prudce expandovat a nacházet svůj jedinečný ráz a výraz, byť zprvu za vedení amerických animátorů a spíše v tradičním „disneyovském“ duchu. V 90. letech vzniká množství malých, ale rozvíjejících se animačních studií s irskou ekonomickou i personální základnou. Mezi nejprogresivnější patří **Brown Bag, Boulder Media, Campbell Ryan Productions, Cartoon Saloon, Magma Films** nebo **Telegael**. K nejvýznačnějším rysům irské animace patří úzká propojenost s tématy folklóru, lidové slovesnosti, i adaptování klasické literatury. Druhou odnož tvoří filmy zaměřené na problémy nebo aspekty současného Irska, na sociální, kulturní a ekonomickou realitu. Přitom oběma proudům je vlastní ironické zkoumání a boření tradičních způsobů nazírání. Dalším hojným jevem v irské animaci jsou koprodukční snímky. Ve všech těchto svých polohách bude irská animace na PAFu prezentována, se zvláštním důrazem na dva v současnosti nejvýraznější filmaře, **Jasona Tammemägiho** a **Roryho Bresniana**. Objev se i mezinárodně oceňované snímky Give

Up Your Aul Sins studia Brown Bag a debut **Ruairího Robinsona** Fifty Percent Grey (oba mimo jiné nominované na Oscara za nejlepší animovaný krátký film). Zvýšené pozornosti se dostane partnerskému studiu našeho festivalu, Cartoon Saloon, které na vzorové prezentaci svojí tvorby osvětlí obrysy současného stavu irské animace, jejího tvůrčího, produkčního a distribučního zázemí. Do celkového kontextu a souvislostí pak problematiku a promítané filmy zasadí přednáška filmového publicisty a teoretika Dermota Corrigan.

PAF REWIND: PIXILACE

Cyklos PAF Rewind se stane pravidelnou součástí festivalu a bude fungovat jako nenásilný vzdělávací nástroj, poskytující historické exkurzy do prostoru svébytných animačních technik. První v pořadí bude prezentována pixilace, jíž se v poslední době daří, rozmáhá se a v tuzemském prostoru má i své slovné jméno díky **Janu Švankmajerovi**. Animační technika bude představena ve třech programových blocích, koncipovaných jako průhled do minulosti (na klasická a konstituující díla), pohled na současné oceňované světové snímky a výhled na nastupující, studentskou tvorbu. Z ustavujících děl budou promítnuti např. **McLarenovi** Sousedi nebo filmy **Chucka Menvilla**, v současných oceňovaných tvorbách **Inger Lise Hansenové** a mezi studentskými nadějemi práce pokračovatele rodové tradice, **Václava Švankmajera**. Vedle promítání vzorových filmů bude mít své místo i přednáška odborníka na danou tematiku, provázaná s prezentací určujících filmů pixilační techniky, a pro potřeby praktického seznámení se s fenoménem proběhne i workshop pod vedením **Miloše Tomiče**.

PAF KULT: PETER KUBELKA

Osobní přítomnost rakouského experimentálního filmaře a myslitele **Petera Kubelky** (1934) na Přehlídce animovaného filmu v Olomouci patří k stěžejním momentům možné redefinice celého pojmu animace, o který se dramaturgie festivalu již delší dobu pokouší. Animovaný film se při schematickém výkladu odlišuje od hraného filmu tím, že namísto kontinuálního snímání průběhu akce vzniká tzv. po okénku, což znamená, že animátor věnuje pozornost každému filmovému políčku. Domněnku, že médium filmu zaznamenává během natáčení pohyb, vyvrací samotná technologie filmu a podobně i tvorba Petera Kubelky. Podstata filmového záznamu spočívá ve 24 statických fotografiích/filmových políčkách zachycených během jedné vteřiny. Možností filmaře je zabývat se

Ryoji Ikeda
datamatics [ver. 2.0]

13.12.2008 21:00

Kino Metropol Olomouc

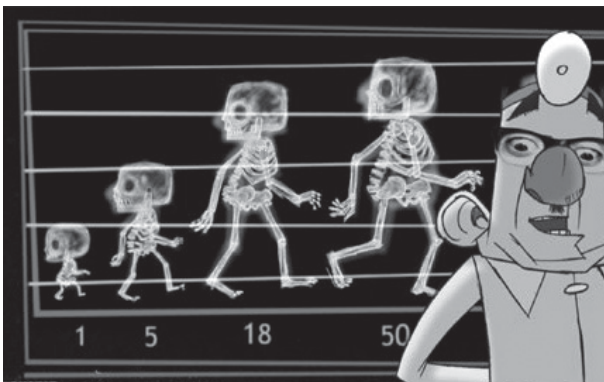
Produced by Forma
Co-commissioned by AV Festival 06, ZeroOne San Jose & ISEA 2006
Co-produced by Les Spectacles Vivants, Centre Pompidou, and YCAM
Supported by Recombinant Media Labs

vztahem mezi každou dvojicí filmových políček, včetně kombinací zvukových stop. Zde nejde o popis animace, ale o podstatu filmu.

Peter Kubelka je představitelem tzv. **vídeňského formálního filmu**, který stanovil základní slovosled pro kosmopolitně chápaný **strukturální film**. Vedle kurátorské a muzejní činnosti pro Anthology Film Archive v New Yorku, Centrum Pompidou v Paříži či Filmmuseum ve Vídni se dlouhodobě věnuje i pedagogické činnosti. V současnosti zpracovává Kubelkův archiv dokumentaristka Martina Kudlacek, která bude přítomna i v Olomouci, kde Peter Kubelka představí svou filmografii v rámci dvou přednášek o **metrickém a metaforickém filmu**.

ŽIVÁ ANIMACE, POLYEKRAN A AUDIOVIZUÁLNÍ ROZBOR PAFU

Letošní ročník festivalu se opět věnuje rozboru **audiovizuálních informací** v práci s analogovým nebo digitálním pohyblivým obrazem. Důležitým podtitulem sekci **Živá animace** a **Konvikt Resident**, který obohacuje jak pojetí animace, tak působení umělců na festivalu, je téma **polyekranu** – rozkladu obrazu na více projekčních ploch. Spíše než jako pocta k 50. výročí legendárního bruselského EXPO 58, kde byl poprvé uveden československý polyekran, tak téma vzešlo z potřeby reagovat na unikátní projekty, které s motivem multiplikace a rozložení obrazu pracují v současnosti. Popisovaný vztah mezi obrazem a zvukem je podstatou veškeré audiovizuální tvorby. V případě filmu, matérie filmu a nikoli živé animace, bude popisovat rozbor filmových možností zvuku a obrazu Kubelka v rámci sekce **PAF kult**. V protikladu k filmovému rozboru bude postaveno plně „digitalizované“ vystoupení japonského audovizuálního umělce **Ryoji Ikedy**. Jeho projekt **data-**

matics [2.0], který v Olomouci uvede, je charakteristický zvýšenou zvukovou intenzitou i extrémní rychlostí záběrů. Ikeda do jisté míry testuje hranice lidského vnímání a rozšiřuje naše pojetí a vnímání dat, jakožto primárního zdroje, jenž nás obklopuje. Datové informace v reálném čase modifikuje do podoby zvuku i obrazu - **datamatics** [2.0].

Téma **polyekranu** bude rozloženo mezi několik instalací a živých vystoupení. Během tří večerů se představí tři umělecké formace, které spojuje důvěrný vztah k dnes již spíše okrajovým 8 a 16mm filmovým formátům, diapozitivům a promítačkám. Francouzský kolektiv filmařů **Burst-scratch** z performance Point Aveugle (Slepá skvrna) vytváří pomocí filmových promítaček interpretačně „syté“ obrazové vrstvy. S 16mm aparáty operuje také česko-slovenské improvizáční trio **Mikroloops**. Experimentální soubor **Handa Gote** představí multiprojekční Found footage kino, vzniklé z nalezeného obrazového materiálu. Za doprovodu hudebního tělesa B4 a hereckých miniatur se prolínají amatérské 8mm záznamy s posbíranými diapozitivy a zprostředkovávají intimní portréty neznámých lidí.

Fenoménu polyekranu se dramaturgicky přizpůsobil také cyklus **Konvikt Resident**, jehož cílem je poskytnout vybranému tvůrci prostředky a prostor jezuitského

konviktu pro vytvoření původní instalace. Podkroví zabydlí svou polyekranovou videoinstalací tvůrci letošní festivalové znělky, brněnští **Anymade**. Kapli Božího Těla „vysvětlí“ svým krátkometrážním filmem Lípa třetího tisíciletí **Ondřej Vavrečka**.

PRAKTICKÉ INFORMACE

Sedmý ročník **Přehlídky animovaného filmu** (PAF) se koná od 11. do 14. prosince 2008 v Uměleckém centru Univerzity Palackého v Olomouci (Konvikt, Univerzitní 3), v kině Metropol a klubu 15 minut.

Podrobné informace o programu, hostech a historii přehlídky můžete nalézt na stránkách www.pafpaf.cz, kde je možné se také na přehlídku akreditovat. Uzávěrka akreditace je v pondělí 8. 12. 2008. Akreditace na PAF stojí 350 Kč, 250 Kč pro studenty, držitele kartiček FK, ZTP a důchodce (vstup na doprovodné akce je pro akreditované zdarma). Kdo se navíc akredituje do 30. listopadu, obdrží festivalový katalog zdarma.

PROGRAM PAF 2008

ČTVRTEK 11. 12. 2008

14:00 | **PAST / PIXILACE** – zásadní autoři pixilace | přednáška s ukázkami | *PAF Rewind*
17:00 | **IRISH ANIMATION LECTURE** | přednáška Dermota Corrigan | *Irská animace*
19:00 | **ZAHÁJENÍ + VERNISÁŽ ANYMADE**
20:00 | **TĚLO A TĚLESNOST V ANIMOVANÉ PORNOGRAFII** | přednáška Jakuba Kordy a Zdenka Blahy | *Animace s hvězdičkou*
20:00 | **ONDŘEJ VAVREČKA** | *Konvikt resident*
22:00 | **SHORT CHOICE** | výběr krátkých animovaných filmů | *Animace s hvězdičkou*
22:00 | **BURSTSCRATCH – LE POINT AVEUGLE** | *Živá animace*
00:00 | **ONCE UPON A GIRL...** | Don Jurwich | 1976 | 77 minut | USA | *Půlnoční horečka*

PÁTEK 12. 12. 2008

11:00 | **NEW WAVE** | pásma filmů | *Irská animace*
11:00 | **NOVÉ HRANICE** | pásma filmů Ralpa Bakshiho | *Animace s hvězdičkou*
14:00 | **PRESENT / PIXILACE** – oceňovaná díla současnosti | pásma filmů | *PAF Rewind*
14:00 | **JINÉ VIZE I.** | projekce soutěžních videí
17:00 | **BRENDAN AND THE SECRET OF KELLS** | prezentace nového irského filmu | *Irská animace*
17:00 | **ONDŘEJ VAVREČKA** | *Konvikt resident*
18:00 | **POLYEKRAN** | přednáška | *Živá animace*
20:00 | **PETER KUBELKA** | metrické filmy | *PAF Kult*
20:00 | **STRACHY ZE TMY** | *Peur(s) du noir* | Blutch, Marie Caillou, Pierre Di Sciullo, Jerry Kram-

ski, Lorenzo Mattotti, Richard McGuire, Michel Pirus, Romain Slocombe | 2007 | 78 minut | Francie | *Pozdní sběr*
22:30 | **MIKROLOOPS** | *Živá animace*
00:00 | **PRINCESS** | Anders Morgenthaler | 2006 | 90 minut | Dánsko, SRN | *Půlnoční horečka*

SOBOTA 13. 12. 2008

11:00 | **MÝTUS HRDINŮ** | pásma filmů Ralpa Bakshiho | *Animace s hvězdičkou*
11:00 | **FUTURE / PIXILACE** – studentské pixilace | pásma filmů | *PAF Rewind*
14:00 | **CARTOON SALOON PRESENTATION** | *Irská animace*
14:00 | **PULP ANIMATION** | pásma filmů Ralpa Bakshiho | *Animace s hvězdičkou*
17:00 | **PETER KUBELKA** | metaforické filmy | *PAF Kult*
17:00 | **JINÉ VIZE II.** | projekce soutěžních videí
19:00 | **LITTLE BIG SHORTS** | pásma krátkých filmů | *Irská animace*
21:00 | **RYOJI IKEDA – DATAMATICS [ver. 2.0]** | *Živá animace*
22:00 | **VAMPIRE HUNTER D.** | Joshiaki Kawajiri, Jack Fletcher | 2000 | 103 minut | Japonsko, HK, USA | *Animace s hvězdičkou*
00:00 | **LIVE FREAKY DIE FREAKY** | John Roecker | 2006 | 75 minut | USA | *Animace s hvězdičkou*

NEDĚLE 14. 12. 2008

11:00 | **IRISH ABOUT IRISH** | pásma filmů | *Irská animace*

11:00 | **VALL-I | WALL-E** | Andrew Stanton | 2008 | 97 minut | USA | *Pozdní sběr*
14:00 | **MACSKAFOGÓ (Cat City)** | Béla Ternovszky | 1986 | 96 minut | Maďarsko, Kanada, SRN | *Animace s hvězdičkou*
17:00 | **CARNIVALE** | Deane Taylor | 2000 | 74 min | Irsko, Francie | *Irská animace*
19:00 | **ZAKONČENÍ**
20:00 | **HANDA GOTE - EKRAN** | *Živá animace*
20:00 | **KUNG FU PANDA** | Mark Osborne, John Stevenson | 2008 | 88 minut | USA | *Pozdní sběr*
22:00 | **BEAVIS A BUTTHEAD DOBÝVAJÍ AMERIKU** | Beavis and Butt-head Do America | Mike Judge | 1996 | 91 minut | USA | *Animace s hvězdičkou*

DOPROVODNÉ AKCE

11. – 14. 12. **WORKSHOP PIXILACE S MILOŠEM TOMIČEM**

VÝSTAVY

11. 12. – 14. 12. 2008 | podkroví UC UP
Konvikt Resident: ANYMADE

11. 12. - 14. 12. 2008 | galerie přízemí
výstava SYNTHEASTWOOD

Projekce a představení probíhají ve filmovém sále, divadelním sále (UC UP, Univerzitní 3) a v kině Metropol.

O japonskosti

Snad nikdo z literátů zatím nevyjádřil argumenty a vlastně ani názor japonské strany na západní milovníky Japonska tak pregnantně a ironicky jako zde připomenutý představitel takzvané dekadentní školy, buraiha. Text polemizuje s německým „objevitelem“ Japonska, architektem Bruno Tautem.

SAKAGUČI ANGÓ

O staré japonské kultuře nevím skoro nic. Neviděl jsem ani kjótskou vilu Kacura, na kterou pěl chvalozpěvy německý architekt Bruno Taut, neznám ani díla malířů jako Gjo-kusen, Ike no Taiga, Čikuden, nebo Tessai. Nic mi neříkají ani jména jako Hatazō Roku, nebo Čikugen Sai, a jelikož se někam vydávám jen velmi výjimečně, nemám ponětí ani o všech těch městech, vesnicích a lidových obyčejích, nebo horách a řekách své vlasti. Narodil jsem se v Niigatě, městě, které Taut označil za nejvulgárnější v Japonsku, a tu část Tokia s neonovými nápisy, která se táhne z Uena na Ginzu a kterou Taut tolik pohrdá, já vyloženě miluju. Namísto znalostí způsobů čajového obřadu ovládám leda tak umění, jak si pěkně přihnout a dostat se do nálady, a výklenku *tokonomě* ve svém osamělém obydli jsem v životě nevěnoval jediný pohled.

Nikdy jsem ale neměl dojem, že by tím, že jsem nepoznal zárné starobylé tradice své vlasti, byl snad můj život o něco ochuzený (čímž rozhodně nechci říct, že by nebyl dost citelně ochuzený v úplně jiných ohledech).

Cocteau a kimono

Architekt Taut byl kdysi hostem u jistého japonského milionáře, velkého milovníka malíře Čikudena. Hostí tehdy bylo dohromady přes deset. Hostitel sám bez pomoci služebných pobíhal mezi skladištěm a parádním japonským pokojem, jeden po druhém přinášel a do tokonomy všel svitkové obrazy, nechal hosty, ať se vynadívají, načež odcházel zas pro jiný svitek a těšilo ho, jak se všichni kochají slavnými díly, které vlastní. Pak prý se všichni přemístili a konal se čajový obřad a podávalo jídlo v tom nejfor-

málnějším stylu na malých jídelních stolcích. Že by život v takovémto stylu měl být příkladem niterného bohatství jenom proto, že „neztrácíme spojení s tradiční kulturou“, je prostě absurdní – taková kritéria pro niternost jsou jaksí příliš nízká. Čímž ale pochopitelně netvrdím, že já, který jsem spojení s tradiční kulturou ztratil, bych byl proto snad o něco vnitřně bohatější.

Když kdysi Cocteau přijel do Japonska, divil se, proč už Japonci nenosí tradiční kimono a hořekoval, že Japonsko zapomíná na své tradice a čím dál tím víc se pozápádnjuje, až to pěkné není. Opravdu, Francie je zvláštní země. Když začala válka, kritizovali tam lidé ze všeho nejdřív, jak se exponáty a zlato z muzea v Louvru vyvážily osudem celé vlasti, jen aby se udržela Paříž. Nikdo z Francouzů zdá se neocenil, že jim tak přece zůstaly v rukou zdroje vlastních kulturních tradic.

Co je to vůbec „tradice“? Co je to „národnost“? Mají snad Japonci nějaký vrozený charakter, který je předurčil k vynalezení kimonon a na jehož základě je teď musí nevyhnutelně nosit?

Tradice pomsty a krvelačnosti?

Začteme-li se do starých příběhů, zjistíme, že některé naše předky ovládala touha po pomstě tak silně, že proto schválně začali žít jako žebráci a prohledávat málem každý drn trávy jak posedlí, jen aby dopadli svého nepřítele. Doby takovýchto *samurajů* jsou pryč sotva nějakých osmasedmdesát let, nám, jejich následníkům ale takové příběhy připadají jako nějaký neskutečný sen. Dnešní Japonci jsou ve srovnání s ostatními národy zřejmě jedněmi z nejmiň ovládanými nenávistí. Vzpomínám si na příhodu ze svých studentských let, kdy se na Athéně Français v Tokiu konal slavnostní večírek k uvítání profesora Roberta, při kterém byl zasedací pořádek stanoven jmenovkami, rozestavenými na stolech a kde jsem se kdoví proč já jediný ocitnul usazený mezi dvěma cizinci a přímo naproti mě seděl profesor Cotte. Profesor Cotte byl vegetarián, takže měl jako jediný zvláštní menu a jedl jen jakousi ovesnou kaši. Neměl jsem se s kým bavit a nudil jsem se a to jediné, čím se dalo rozptýlit, bylo pozorovat páně profesorův apetit. Jedl takovou rychlostí, že jakmile jednou pozvedl lžici a rozkmital ji mezi talířem a ústy, už ji do konce jídla neod-

ložil a mezitím co já sotva spořádal sousto masa, měl on v sobě celou kaši do poslední kapky. Myslím, že měl nejspíš potíže s trávením. Mezitím začaly u stolu projevy. Profesor Cotte vstal. Jeho hlas zněl velmi vážně a zničehonic se pustil do nekrologu za Clemenceaua, předválečného francouzského předsedu vlády. Clemenceau byl politik, kterému se pro jeho zálibu v soubojích přezdívalo Tygr a noviny právě ten den otiskly zprávu o jeho smrti. Profesor Cotte byl nihilista a stoupenec Voltaira, navíc byl bez vyznání. Nejradši ze všeho měl Herediovy básně a s nadšením učil studenty Voltairovy Epigramy, které i velmi rád recitoval. Proto by mě ve snu nebylo napadlo, že zrovna on, který jakživ nevěnoval nič smrti pozornost, si tu bude podobně vylévat srdce z bezprostředního zármutku. V první chvíli jsem si myslel, že se jedná o vtip, že to má být další z jeho zvrácených žertů, který si na nás připravil. Profesorův projev však z vážnosti přešel do tragičnosti a bylo jasné, že se o žert jednat nemůže. Bylo to něco tak nečekaného, že jsem se neovládl a vyprskl smíchy. Nikdy nezapomenu, jak se tehdy profesor zatvářil. Zadíval se na mě tak zle a krvelačně, jako by mě chtěl přinejmenším na místě zabít.

Takovýhle pohled u Japonců nikdy neuvidíte. Aspoň já jej do té doby nikdy u žádného Japonce neviděl. A ani od té doby, i když jsem si na to dával speciálně pozor. Z čehož jinými slovy vyplývá, že Japonci podobnou nenávist nejspíš neznají. Nenávist, o níž se píše v čínské *Kronice tří království*, nenávist, kterou popisuje *Milenec Lady Chatterleyové*, krvelačná zloba, při níž by člověk druhého nejradši rozčtvrtl, se mezi Japonci téměř nevyskytuje. Těm jsou spíš vlastní city jako shovívavost, se kterou jsou dnes s to brát za kamarády lidi, co byli ještě včera jejich nepřáteli. Většina nás Japonců si naopak nejspíš bolestně uvědomuje, že se pro nějaké bojování s nepřítelem dost možná ani nehodíme. Že prostě skoro nejsme schopni někomu důkladně po dlouhou dobu nenávidět a i pouhý hrozivý pohled pro nás představuje skoro nezvládnutelný problém.

Rychlý vlak na zmizelém mostě

Docela stejným způsobem jsou občas klamné i samy pojmy jako „tradice“ nebo „národnost“. Jako by s sebou člověk musel vláčet

i zvyky a tradice, které odporují jeho charakteru, jako by to byly nějaké jeho vrozené touhy. Fakt, že se nějaká věc dělá v dřívějším Japonsku, z ní ještě nutně nedělá záležitost bytostně japonskou. Je totiž docela dobře možné, že to jsou právě zvyky z jiných zemí a ne z Japonska, které mohou být pro Japonce ty nejlepší, a že to třeba jsou právě zvyky z Japonska, a ne ty z ciziny, které mohou být docela dobře vhodné pro cizince. Nejedná se tu o napodobování, ale o objevování. Tak jako Goethe sepsal svá mistrovská díla na základě podnětů ze Shakespeara, se i v umění, které si tolik cení původnosti, k objevům dostáváme právě přes proces který začal napodobením. Inspirace vždycky pramení ze spousty napodobování, které je nakonec završené nějakým objevem.

Copak je vlastně vůbec *kimono*? Pouhý kus oděvu, který po tisíc let nepřišel do styku s evropským oblečením. Prostě byly k dispozici jen omezené prostředky a odnikud nepřišly žádné jiné, které by inspirovaly nové vynálezy. Kimono se opravdu nezrodilo jen proto, že jsou snad Japonci křehčí fyzické konstituce. A ani není pravda, že snad Japoncům nic jiného nesluší. Když do tradičního japonského oděvu obléknete urostlé mužské z ciziny, je jen samozřejmé, že v něm budou vypadat mnohem líp, než my.

Když jsem chodil do obecné školy a v ústí řeky Šinano strhli starý dřevěný Most deseti tisíc věků, říční tok zregulovali na polovinu šířky a přemostili jej novým železným mostem, bylo mi z toho smutno. Že zmizel největší dřevěný most v celém Japonsku, řeka se zúžila a já tak přišel o věc, na kterou jsem byl pyšný, mi tehdy připadalo palčivě, bolestně beznadějně. Vzpomínky na takové podivné smutnění mi dnes připadají jako sen. Jak jsem já sám rostl a dospíval a moje vztahy k věcem se prohlubovaly, mých podobných smutků naopak ubývalo. A tak mi dnes nejen že nepřijde smutné, že dřevěný most nahradili železným a řeka že je užší, ale považuji to za něco docela samozřejmého. Jenže takové názory na změny zdaleka nebudu mít jen já sám. Většina Japonců nijak netruchlí, ale spíš se raduje, kdykoli se v jejich rodných vískách bourá to staré a objeví se nějaká budova západního typu. Potřebujeme nové dopravní prostředky, taky potřebujeme výtahy. Mnohem

WWW.VOHOZ.CZ
INTERNETOVÝ OBCHOD
TRIČKA • TAŠKY • SUKNĚ • • • • •
OBALY NA NOTEBOOKY • POLŠTÁŘE • KŘESÍLKA

Soukromý pohled na kulturu své země

Inspirace vždycky pramení ze spousty napodobování, které je nakonec zavržené nějakým objevem. George Raymond: Periferii Tokia

spíš než nějaké tradiční krásné opravdové Japonsko potřebujeme především pohodlnější živobytí. Kdyby totiž ze světa zmizely chrámy v Kjótu nebo sochy Buddhů v Naře, nijak zvlášť se nás to netkne, kdyby ale zmizely ze světa elektrické vlaky, bude to znamenat citelnou újmu. Pro nás jsou potřebné především „životní nezbytnosti“. I kdyby zanikla celá naše tradiční kultura, náš život půjde dál, a dokud se tak bude dít, bude s naší svébytností všechno v nejlepším pořádku. O potřeby nás samotných a o těchto potřebách odpovídající požadavky totiž nepřijdeme ani v nejmenším.

Líní japonští intelektuálové

Když Taut pořádal v Tokiu své přednášky, bylo prý v obecnstvu osmdesát nebo devadesát procent studentů a až zbytek tvořili architekti. Všem architektům z Tokia byly rozeslány pozvánky a tohle byl výsledek. To by se v Evropě docela určitě nemohlo stát. Tam je totiž vždycky architektů drtivá většina, zbylých deset dvacet procent tvoří lidé prestižních povolání jako starostové měst a městeček, kteří mají zájem o kulturu urbanizace, a pro nějaké studenty tam už prostě není místo.

V architektonických kruzích se pravda moc nevyznám, ale i pokud si uvedeme příklad třeba z oboru literatury, musíme říct, že pořádat v Tokiu přednášku i takový André Gide, rozhodně by neměl v publiku devadesát procent spisovatelů. Spíš by přišlo devadesát procent studentů, a z těch by zas nejspíš takovou třetinu tvořily dívky. Když jsem studoval na vysoké škole buddhismu a šel na přednášku jakéhosi francouzského či anglického buddhologa, byli v obecnstvu, poněkud překvapivě na zemi tak plnou buddhistických mnichů jako je Japonsko, jen samí studenti. Samozřejmě, že to nejspíš byli studující právě na buddhistické duchovní.

Možná to bude tím, že jsou japonští intelektuálové líní, anebo že jsou naopak ti evropští víc „společensky“ aktivní. Být společensky aktivní ovšem nutně neznamená totéž, co být pilný a nebýt aktivní ve společnosti už vůbec není totéž, co být líný. Ať už ale jsou japonští intelektuálové pilní nebo líní, jsou s nimi hlavně jen samé problémy. Jaktěživ neviděli vilu Kacura, neznají Čikudena ani Gjokusena, natož Tessaie, neovládají ani čajový obřad. Když se řekne jméno Kobori Enšú, nevědí ani pořádně, jestli to byl architekt, tvůrce zahrad, feudální pán, čajový mistr, nebo snad patriarcha rodu nindžů. Zmůžou se leda tak na to, aby vybourali staré chalupy v rodných vískách, místo nich nasázeli mizerné západní baráky a pak se tvářili jako mistři světa. A to přesto, že je nikdo nikdy nevidí ani na Tautových, ani na Gidových přednáškách. Jen se opile potácejí ve stínu neonů

a v doprovodu ženštin v trvalé ondulaci do sebe lijí falšovanou whisky. Jeden by nevěřil vlastním očím.

Nejenže nemají ponětí o japonských tradicích, ještě se opičí po Západu, jakživi nevytvoří nic krásného a jsou jen samá faleš. Pak má Garry Cooper vyprodaná představení a tradiční herci divadla Nô jako Umewaka Manzaburó diváků jen co bys na prstech napočítal. S těmi intelektuály je to prostě špatné.

Přehnané trápení a křivé nožky

Mezi Tautovým objevováním Japonska s jeho krásnými tradicemi, a mezi námi, kteří sice japonské tradice ztrácíme, ale přesto nepřestáváme být současnými Japonci, je ovšem pro Tautu stěžejí představitelný rozdíl. Taut totiž musel Japonsko objevovat, my toho ale nemáme zapotřebí, právě proto, že jsme Japonci. Dost možná přicházíme o své staré tradice, tím však ještě neztrácíme Japonsko jako takové. My prostě nemáme zapotřebí teoretizovat o tom, co snad je nebo není pravý japonský duch. Japonsko se totiž nerodí z toho, že si vysvětlíme jakéhosi jeho ducha, kterého nota bene ani není proč vysvětlovat. Pokud bude všechno v pořádku se životem Japonců, bude všechno v pořádku i s Japonskem samým. Natahujeme si na své křivé krátké nohy kalhoty, oblékáme si západní oblečení a pak v něm pomalu cupitáme, tančujeme moderní tance, vyhazujeme z domů tatami a potom v nich sedíme s nataženými nohama u laciných stolů a židlí a naparuje se. Pohledu západana to možná připadá jako vrchol vši směšnosti, to však nijak nesouvisí s tím, že nám samotným to tak přijde pohodlné a jsme s tím spokojeni. Mezi stanoviskem, ze kterého se nám oni útrpně usmívají, a postavením, ve kterém zatím my dál žijeme své životy, je zcela zásadní rozdíl. Pokud žijeme své životy na základě oprávněných potřeb, představují pro nás jejich útrpné úsměvy jen nanejvýš povrchní záležitost. Navlékat si kalhoty na krátké křivé nohy a pak v nich cupitat je opravdu směšné a není divu, že se tomu někdo směje, pokud se tím ale nebudeme přehnaně trápit a raději si stanovíme vyšší cíle, může se ještě ukázat, kdo se nakonec bude smát nejlíp.

Z japonštiny přeložil Tomáš Jurkovič.

Mezititulky redakce.

Sakaguči Angó (1906–1955) je spolu se známějším Osamu Dazaielem jedním ze spisovatelů takzvané *dekadentní školy*, *buraiha*. Kniha *Soukromý pohled na japonskou kulturu*, z níž přinášíme ukázkou (úvodní kapitolu), napsal v roce 1942. Česky vyšla časopisecky jeho *Idiotka* (překlad Alice Kraemerová; Světová literatura č. 3/1995).

MINISTERSTVO KULTURY A PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ

vyhlašují soutěž NEJKRÁSNĚJŠÍ ČESKÉ KNIHY ROKU 2008

V soutěži bude hodnoceno grafické,
ilustrační a polygrafické zpracování knih.
Oceněné knihy postoupí do mezinárodní soutěže
Nejkrásnější knihy z celého světa.

Přihlášky spolu s podmínkami soutěže poskytnete od 15. 11. 2007

Památník národního písemnictví,
Strahovské nádvoří 1, 118 38 Praha 1, tel. 220 516 695,
Vladimíra Hořtová, mailto: nckr@volny.cz.

Uzávěrka příjmu knih bude 16. 1. 2009

Neduhy veřejného sdělování

Několik diagnostických poznámek

V poslední době jsme na několika místech četli, jak jsme se přiblížili Západu a jací jsme pašáci. Je dobré si připomenout, kde se nám nedaří a kde máme pořád co dohánět. Dobře to lze vidět při procházce českou mediální krajinou.

TOMÁŠ SAMEK

Pokud letošní podzim něco vypovídá o nás a našem veřejném prostoru, tedy to, jak jsme rozdělení. Kam se podíváte, tam je nějaké „my“ versus „oni“: stoupenci radaru proti jeho odpůrcům, obhájci Milana Kundery proti jeho odsuzovatelům, modrá Praha proti oranžovému zbytku republiky. Podívejme se na pár znepokojivých rysů, jimiž se vyznačuje naše veřejná rozmluva a kterých si média všimají málo nebo vůbec. Zatímco akutní problémy, o něž se přeme, přicházejí a zas mizí, forma našich debat chronicky stůně stále týmiž neduhy, jimiž by na konci druhé dekády svobodné žurnalistiky již trpět neměla – aspoň ne tak křiklavě a tak často. Poslední dny a týdny nabídl hrstku příkladového materiálu k symptomatologii naší mediální komunikace.

Symptom první: Soukromé podnikání za státní peníze

Bez ohledu na to, do kterého tábora patříte ve sporu o Milana Kunderu, jedna věc se stát neměla, a pokud vím, nikdo na ni zřetelně neupozornil. Ústav pro studium totalitních režimů je placen z našich daní. Jestliže jeho badatel dospěje k mediálně výbušnému závěru, pak státní instituce, která ho zaměstnává a která se rozhodla výsledek jeho bádání pustit do veřejného prostoru a zaštitit ho svou autoritou, měla věc zveřejnit na svých webových stránkách nebo na tiskové konferenci přístupné všem médiím. Ať už si o ústavu myslíme, co chceme, je neetické vybrat si k publikování tak brizantní kauzy jeden soukromý časopis a zajistit mu tím masivní reklamu doma a ve světě. Můžeme mít mnoho sympatií k Respektu a k některým jeho vynikajícím investigativním reportážím (byť to neplatí o té kunderovské). Přesto je třeba se ptát: platíme ústav z veřejných prostředků proto, aby zvyšoval obrat Baka-lova soukromého mediálního podniku? Takhle se dá možná zvyšovat náklad, ale prestiž časopisu sotva.

Symptom druhý: Pacifista nebezpečnější než rasista

Letošní sedmnáctý listopad přinesl potyčky a spory ne jen ve veřejném prostoru, nýbrž – a daleko významněji – o veřejný prostor: o jeho povahu, o to, kdo má právo v něm vystupovat a být slyšen, o to, komu patří a kdo z něho má být (jak se domnívájí někteří) vykázan. Přitom veřejný prostor se neustavuje pouze fyzicky, ale i mediálně: netvoří ho pouze veřejná prostranství, nýbrž i mediální obraz toho, co se na nich odehrává. A zde naše veřejnoprávní televize povážlivě selhala přinejmenším v jednom podstatném ohledu. Ve své hlavní zpravodajské relaci přinesla reportáž z Janova o tom, co se odehrávalo při policejním zásahu proti pravicovým radikálům. Prostor na obrazovce dostali i místní obyvatelé: říkali, že tuto pogromistickou akci schvalují. A pak již nic – žádné vyjádření politika, který by ten násilný útok motivovaný neméně násilnickou ideologií odsoudil. Ta absence politického vyjádření byla o to markantnější, že v druhém případě, když informovala o konfliktech na Národní třídě a Václavském náměstí, si Česká televize cestu k politikům ihned našla a dala jim prostor, aby se k tomu vyjádřili. (Prostor – pravda, neporovnatelně menší – dostali i lidé z hnutí Ne základnám.) Politiky jsme tedy slyšeli jen v roli kritiků

protiradarových aktivistů. K daleko závažnější situaci v Janově nezískala ČT vyjádření ani od jednoho z nich – a nedala prostor ani představitelům dotyčné romské komunity. Má Česká televize dojem, že jiný než vládní názor na radar představuje větší nebezpečí pro tuto zemi než pogromistická ideologie a její čím dál agresivnější, lépe vyzbrojení a organizovaní vykonavatelé, jejichž útok byl nejmasivnější od roku 1989?

Symptom třetí: „Oni“ jako přírodní pohroma

Zatímco naši sociální demokraté se hlásí k barvě oranžové, ti němečtí používají při veřejných vystoupeních rudou. Představme si hypotetickou situaci, že by se regionální volby u sousedů konaly (na rozdíl od skutečnosti) ve všech spolkových zemích naráz a že by v nich plošně zvítězila sociální demokracie. Jak by dopadl moderátor německé veřejnoprávní televize ARD, který by o takovém výsledku opakovaně hovořil jako o „rudé tsunami“? Byl by propuštěn na hodinu nebo přinejmenším stažen z moderátorského postu. Tsunami je tragická přírodní katastrofa; vůli občanů, která se manifestuje ve zvolení

jedné z demokratických stran, nelze přirovnávat k ničivé vlně, jež ve svém dosahu zabíjí vše živé. Ve vyspělé demokracii není zkrátka možné, aby moderátor zpravodajského bloku veřejnoprávního média tak očividně projevoval své stranické sympatie nebo antipatie (a nadto pohrdání vůlí voličů). Ironie věci je, že Václav Moravec, který se takhle neprofesionálně chová na obrazovce České televize, si dává záležet na tom, aby měl image nestrannosti. Opakovaně říká do médií, že sám nechodí volit, aby nebyl ovlivněn stranickými preferencemi. Pro profesionalizaci a kultivaci českého mediálního prostředí by bylo nepochybně lépe, kdyby k volbám chodil – a neprojevoval své stranické inklinace na televizní obrazovce. Nejenže by tím on sám získal na důvěryhodnosti, ale především by prospěl našemu veřejnému prostoru.

Mohli bychom poukázat na další symptomy nezralosti a neserióznosti našich médií, která se snaží prezentovat jako seriózní a důvěryhodná. Z těch symptomů pak bude možné stanovit diagnózu chronické nemoci, jíž stůně náš diskurz a naše veřejné sdělování. O tom však příště.

Autor je lingvistický antropolog.

přešlap

Otovo Ucho

Kulturní zpravodajství na České televizi bylo tak špatné, že se letos v září její vedení rozhodlo kulturní redakci zrušit. Bizarní postavička české kulturní žurnalistiky, Otakar Svoboda, její poslední vedoucí, se tak v současné době pravidelně o nedělich vybíjí na svém blogu Ucho Svobody na stránkách České televize. Je to zpravidla humorné počtení. Komentáře ke zrušení jím vedené redakce se tu ale nedočkáte. Zato J. H. Vitvar, který otiskl v Respektu svůj názor na Svobodovy „kulturní“ vstupy, to na blogu pěkně schyťal.

Svoboda tu komentuje svůj kritizovaný výjezd na Nový Zéland, kde se odehrával koncert Andrea Bocelliho a Českého národního symfonického orchestru. Z nákladů prý Česká televize platila jen zlomek. Kdo platil zbytek, se nedozvíme. Svoboda však prý „narušil kruhy některých českých novinářů“, kteří s „lehce odhadnutelnou motivací a s naprosto nepochopitelnou arogancí“ napadli jeho práci ve svých médiích. A přitom šlo o tak „exkluzivní záležitost“, že kdyby se o ní koncesionář nedozvěděl, byl by zřejmě kulturně ochuzen: „Byl jsem při tom a diváci díky tomu také... Vyhozené peníze? Neřekl bych. Co vy?“. Svoboda na blogu slibuje, že Ucho bude sledovat „Co se objeví na deskách, v rádiu, na webu a vidí na koncertech hudby vážné i té moderní, ale především dobré.“ Ucho zkrátka „slyší každý falešný tón či disonanci – a nejen v hudbě“. Svoboda nabízí i postřehy jako: „S postupujícím věkem oceňuji dobrou kávu, nebo dobrý „kafe“, chce se mi říct raději.“ Člověku to nedá a chce se o Svobodovi dozvědět víc. Skvělým materiálem je jeho vlastní profil, který vznikl v roce 2000 pro časopis Reflex („Jediné, co čtu od začátku do konce, je Reflex. Bez servility.“).

Trochu mě zarazila také autorova upřímnost. Své příspěvky z kultury totiž hodnotí takto: „Zpravodajství je samozřejmě povrchní, nemám čas se důkladně připravovat na rozhovory a rozměr jedné minuty to ani nevyžaduje. Jednak o těch lidech většinou vím dopředu, jednak se musíte umět připravit hodně rychle. A to mě baví – natočit to, ustříhat a ještě ten den odvysílat. A jít na další premiéru.“ Nebo: „Od revoluce jsem přečetl jen pár knížek – nemám prostě čas... zkuste číst knížku po celodenním shonu! Usnete.“

Ostatně, to nejdůležitější se v kultuře již dávno odehrálo: „Zachytil jsem tu dobu hippies, skvělou muziku lidí, kteří dodnes nebyli překonáni. Hendrix, Dylan, Santana, Led Zeppelin, Davis nebo třeba King Crimson... A řekněte, kdo překonal – při vši úctě ke skvělým Svěrákovi, Hřebejkovi nebo Ondříčkovi – Miloše Formana? Kdo napsal lepší básně než Corso nebo Ferlinghetti? Kdo překonal Vonneguta nebo Kesseyho? Kdo tehdejší Semafor, Činoherní klub nebo Zábradlí?“ A co víc! Pan Otakar k tomu nepotřeboval „ani drogy“.

Požitkem jsou rovněž Svobodovy názory na vztah homosexuality a uměleckého nadání: „Nemám k dispozici statistiky, ale je obecně známo, že homosexuálové jsou kreativní. Jsem jednoznačně pro registrované partnerství, proč by neměli mít stejná práva jako ostatní populace? Jiný názor mám na osvojování dětí. Přece jen, když dítě zavolá táto, měl by přijít jen jeden rodič.“ To každopádně.

Otakar Svoboda je prostě nezáměrně zábavný člověk, je mi jen záhadou, co dělal třináct let v kulturní redakci, navíc, když prý „rozumí i fotbalu“. V minulý týden se na svém Uchu se čtenáři podělil o své „rozčarování po 19 letech“, ale také o úvahy nad povahou kýče, pohřbem Václava Kočky nebo třeba show StarDance („Byla by škoda přijít o tak příjemný sobotní pořad.“). Byla by škoda tenhle blog nečíst.

Jiří G. Růžička

Tvrdou pěstí proti škůdcům

Leitmotivy letošního 17. listopadu

Volný den státního svátku připomínajícího studentské hnutí roku 1939 a 1989 využili stoupenci rasového násilí k útoku proti romským obyvatelům litvínovského sídliště Janov. Kdo připravil neonacistům půdu a jak to vyřešíme?

FILIP POSPÍŠIL

Litvínovské Romy se policii 17. listopadu podařilo před pogromem ubránit. Ale o tom, kdo v tomto největším střetu mezi pořádkovými silami a stovkami přívrženců očistění společnosti od škůdců za poslední léta vlastně zvítězil, je těžké vynést jednoznačný soud. Vítězné vavříny si přitom po bitvě snaží přisvojit nejrůznější strany – na základě mnohdy podobných argumentů tvrdé ruky.

Kdo je můj ochránce

Stoupenci nepokojů z řad především Dělnické strany mohou být spokojeni s tím, že dokázali ke střetu v Litvínově zmobilizovat zhruba sedm stovek stoupenců. A navíc je na místě podpořila značná část místních, dlouhodobě obtěžovaných skupinou obyvatel, která sem byla v posledních letech sestěhována.

Problémy v soužití obou skupin začaly poté, co litvínovská radnice rozprodala reálním firmám městské byty v Janově. Firmy pak na sídliště začaly stěhovat problémové nájemníky z lukrativních nemovitostí třeba v Praze nebo ve středních Čechách. Původní obyvatelé nenacházeli při svých stížnostech na chování nových sousedů oporu ani v místní radnici, která zanedbávala sociální práci s těmito novými občany, ani v policii, která nebyla schopna zajistit na místě klid. To poskytlo vítanou příležitost neonacistům a stoupencům Dělnické strany, aby se za ochránce starousedlíků prohlásili sami. A byli za to částí z nich přivítáni.

Získat od stoupenců rasové nenávisti zpět svou státem určenou roli ochránce se pokusila Policie, když nasadila do bezpečnostní akce více než třináct set lidí, těžkooděnce, pyrotechniku a jezdce na koních – za použití obou dvou posledních prostředků zároveň byla zkritizována od nevládních organizací. Tvrdý a rozhodný přístup pak zástupci bezpečnostních složek demonstrovali i v násle-

dujících dnech tím, že začali stíhat dvanáct účastníků pochodu Litvínovem. A tajná služba se nechala slyšet: „Podle hrubých odhadů se k nejtvrdší extrémní pravici hlásí asi 3000 až 5000 osob. Na jednom místě jsou však extrémisté schopni shromáždit maximálně tisíce lidí. I když jsou tedy schopni se čas od času masivně zviditelnit, poprat a zakřičet, demokracii nejsou schopni ohrozit. (...) Kdykoliv však začnou jejich vyznavači svými projevy porušovat zákon, následuje efektivní zásah. A to se děje a nadále musí dít i u nás.“

Karabáčem

Samo přitvrzení při shromážděních se však nezdá být dost. Podle Ondřeje Cakla ze sdružení Tolerance a občanská společnost (TOS), jenž se dlouhodobě zabývá rasistickým násilím, neměla místní radnice vůbec sraz extremistů dopustit, pochod měla zakázat. Policie pak podle aktivisty, kterého při pozorování demonstrace pravicoví násilníci opět (jako již několikrát předtím) napadli, měla shromáždění rovnou rozpustit. Podle jeho kolegyně Kláry Kalibové neměl policejní antikonfliktní tým se rváči vůbec vyjednávat. V následujících dnech média připomněla návrh ministra vnitra na zákaz Dělnické strany a začalo se opět diskutovat o tom, zda by náhodou neměl být kvůli neonacistům zpřísněn zákon o shromažďování.

O tom, že problémy, které v jeho městě vybuchly, je nejlépe řešit pomocí karabáče, je podle MF Dnes přesvědčen i starosta Litvínova Milan Štoviček: „Společně vytvoříme systém, jak postihovat ty, kteří svým chováním trvale narušují běžné soužití a sousedské vztahy. Budeme k tomu potřebovat i legislativní pomoc – není totiž možné, aby se přestupky došetřovaly týdny a měsíce, ale aby se daly řešit okamžitě,“ říká starosta Štoviček.

Takže to shrňme – problém střetu mezi sestěhovanými nezaměstnanými Romy a sta-

rousedlíky vyřešíme šerifem s rozšířenou pravomocí. Pokud vznikne politické sdružení nesprávných lidí s nesprávnými názory, tak je zakážeme. Kdyby někdo nevhodný náhodou ohlásil svou demonstraci, tak ji dopředu zakážeme. Pokud by se nespokojenci náhodou sešli, tak je rozeženeme. Tak zní hlavní momenty veřejné diskuze během vzpomínek na studentské protesty proti nacistické a komunistické vládě.

TANEC VE FILMU

The Best of Duncan Dancers & jejich tvůrčí proces

1. prosince 2008 od 18:00

■ Konzervatoř Duncan centre už několik let dodává současné pražské taneční zóně nejzajímavější mladé taneční umělce, tanečnický/choreografy, včetně nositelů zdejších prestižních cen v oboru současného tance. Připomeneme si v průřezu ty nejzajímavější kreace, které tu vznikly. A pokládáme si zároveň otázku: Co je „tvůrčí proces Duncan“ a v čem spočívá jeho stylová a názorová specifika?

Konzervatoř Duncan centre
Branická 41, Praha 4 - 147 00
Promítání jsou otevřena i pro veřejnost a vstup je volný.

inzerce

veřejné osvětlení

Svátek národní schizofrenie

PETR FISCHER

Sedmnáctý listopad se stále více proměňuje ve svátek národní schizofrenie. Ta sice může být v mnoha ohledech tvůrčí, existují dokonce myslitelé, kteří ji považují za základní pohon současných kapitalistických společností, ale v českém případě to není tak zřejmé a jednoznačné.

Rozpolcení politického těla (political body), potvrzované v řeči politiků, se pochopitelně týká vztahu ke komunistům. Po devatenácti letech se do veřejného prostoru opět rozlila lítost nad tím, že ani mladý život jedné generace nepomohl k tomu, aby komunisté, zodpovědní za zločiny z padesátých let a ubíjející normalizaci, zmizeli z politické scény. Naopak se částečně vracejí k moci prostřednictvím nižších postů v krajích. Premiér varuje před rudým nebezpečím, v Senátu se sbírají podpisy na podporu zákona, který by komunistickou stranu zakázal – „de-legalizoval“ (což ale není totéž, co „de-legitimizace“).

Je to zvláštní, trochu absurdní, trochu mrazivé divadlo, něco mezi Havlem a Schwabem. Lidé z demokratických politických stran sedí v parlamentu s komunisty v komisích, přátelsky si s nimi povídají ve foyer, diskutují v plénu, hlasují s nimi pro důležité technické i konkrétní zákonné návrhy. Hlasy komunistů v parlamentu spoluvytvářely skoro vše, čeho se v budově Sněmovny dotknete. Jde-li o některé ryze politické otázky – radar, sociální politika, Lisabonská smlouva, volba prezidenta –, počítá se s komunisty jako s důležitou silou, protože jejich hlasy mohou rozhodnout spor.

Výše popsané snese stručné označení „procedure legitimizace“. Právě skrze ně komunisté po roce 1989 získávali půdu pod nohama, která je ochránila před legální sekerou, jejíž dopad ale fakticky nikdy nehrozil, navzdory tomu, že v českém právním řádu existuje zákon bránící propagaci komunistické ideologie. Dokonce ani na začátku devadesátých let nebyla ochota komunisty z politické společnosti vyhánět. Procedure legitimizace zapouštěly staré komunisty do politické scény, přestože titíž demokratičtí politikové, kteří pracovali na parlamentní a jiné legitimizaci KSČM, zároveň prováděli „úlitbu svědomí“ tím, že komunisty mocensky ostrakizovali, jako by se politická legitimita dala nějakým magickým zásahem ve vnitřní, psychické cenzuře politiků a politických stran oddělit od

říše moci. Hrála se stínohra, jejímž jediným smyslem bylo vytvořit dojem, že komunisté sice v politice zůstávají (nejsme přece jako oni), ale s mocí se už nikdy řádně nesetkají.

Osudový rozštěp v nově vznikajícím českém politickém těle vznikl právě podél distinkce mezi politickou legitimizací a ostrakizací komunistů. Vznikla tak rána, kterou nejen že nikdo nezacelil, ale naopak stále více ji rozrývává a se zvrácenou libostí uchovává. Oslavy sedmnáctého listopadu tento rozpor předvádějí vždy s novou silou. Mocenská schizofrenie se mediálně zvětšuje do obkludných rozměrů a Českem opět obchází strašidlo komunistu. Vytváří se strach z něčeho, co se druhým koncem aktivně spoluutváří v parlamentu, ale i v médiích a na úrovni obecní a krajské politiky. Máme svého strašáka a pečlivě se o něho staráme.

Zdraví politického těla to nijak neprospívá. Katarze v podobě protestní smršti, jež by politiky donutila k dodatečnému zákazu komunistické ideologie, nepřichází. „Ostrakizování a legitimizování“ odebírají hlasy a energii, jež zbylé strany nebyly s to za devatenáct let vyrovnat. Zrušení mocenské ostrakizace komunistů (z hlediska politického myšlení jde o morální gesto, ovšem ve světě, který se jinak chová ryze prakticky, takže potom není jasné, z čeho ona morálnost čerpá), jakkoliv to může znít podivně a odporně, by sice bylo riskantní, ale přinejmenším stej-

ně jako prodluzování současné politické schizofrenie. V každém případě by se uvolnilo velké množství dosud svázané energie: nekomunistické strany by měly větší motivaci ke společným činům (budou-li jich kdy schopny), komunisté by se podílem na moci zdiskreditovali nebo naopak definitivně legitimizoval. Probudit by se mohla i tolik vzývaná „občanská společnost“, politické tělo zmiřované rozpolcením by postupně oživalo, třebaže by to mohlo být i oživení hektické a potenciálně nebezpečné (ale každá léčba je přece rizikem; a neplatí snad pravidlo, že každá postkomunistická země si musí prožít návrat komunistů k moci, aby se jich přestala bát, aby je definitivně metaforicky „zabila“?).

Léčení národní schizofrenie, jež se připomněla listopadovým státním svátkem, může probíhat i jinými cestami, ale ty už si společnost, která *chce* překonat vyčerpávající pobývání ve dvou protikladných světech, bez problémů najde sama. Rozhodující je první krok. Komunisté budou sice dál sídlit v ulici Politických vězňů, ale už ne tak spokojeně a poklidně, neboť nebudou moci zneužívat této absurdní symboliky k vytváření výhodného pocitu, že utlačování jsou v novém režimu oni. Přitom jediným skutečným „politickým vězněm“ současnosti je česká společnost chycená do pasti balancování mezi legitimizací a vylučováním komunistů.

Autor vede kulturní rubriku Hospodářských novin.

Le Chèque Déjeuner

motivační programy pro
firmy a zaměstnance

Znáte to. Někdo si jde rád po práci zaplavat do bazénu, jiný si chce užít cestování a poznávání nových lidí, někdo se touží jazykově vzdělávat, jiný možná potřebuje komerční zdravotní péči a další se věnuje kultuře.

Jak to ale udělat, aby všichni byli se svojí odměnou spokojeni a mohli ji využívat podle svých potřeb?

Řešením je UNIŠEK+!

Právě poukázku UNIŠEK+ je možné využít v několika oblastech a široké uplatnění nabízí také v oblasti kultury. Akceptuje ji mnoho kulturních zařízení po celé České republice – kina, divadla a na řadu kulturních akcí za ni lze pořídit vstupenky v předprodejích!

UNIŠEK+ lze uplatnit v těchto oblastech služeb:

- Kultura (kina, divadla, předprodeje vstupenek)
- Sport (fitness, bazény, sportovní centra)
- Zdravotní péče (lázně, zdravotnická zařízení, lékárny)
- Vzdělání (počítačové a jazykové kurzy, autoškoly, vzdělávací centra) ale také
- Dovolená (cestovní kanceláře, hotely v ČR, lázně)

Celorepubliková síť smluvních provozoven se neustále rozšiřuje

UNIŠEK+ - zaměstnance potěší, zaměstnavateli ušetří!

Hlavní výhody poukázky UNIŠEK+:

- zvyšuje reálný příjem zaměstnanců, šetří náklady zaměstnavatelů (úspora až 40 % nákladů)
- nepodléhá dani z příjmu
- nevztahují se na ni odvody na sociální a zdravotní pojištění
- výběr uplatnění dle přání obdarovaného - skutečný dar

Kompletní seznam ze široké nabídky poskytovatelů různých druhů služeb po celé České republice akceptujících kupony UNIŠEK+ najdete na **www.seky.cz**

Le Chèque Déjeuner, s. r. o. | Koterská 16 | 140 00 Praha 4
telefon **261 210 367-9** | fax **261 210 366** | e-mail **klientskeodd@seky.cz** | web **www.seky.cz**

Akademici jdou konečně do boje

K čemu jsou dnes humanitní vědy?

Pražská filozofická fakulta vydala sborník příspěvků sedmi osobností českých a slovenských věd, kterým chce podle slov děkana Michala Stehlíka „hmatatelným způsobem“ vstoupit do diskuse o vládním financování humanitních fakult. Celá kniha odpovídá na jednu otázku.

LUKÁŠ BOROVIČKA

Tomáš Halík i Jiřina Šiklová se ve svých textech ve sborníku *K čemu dnes humanitní vědy?* shodují, že přezíravý postoj k „filozofování“ vyplývá především ze stavu dnešní společnosti, která je stále v přechodu od socialistických vzorců myšlení („vědeckého světového názoru“) k západnímu kapitalismu, jež s příznačným zpožděním napodobuje. Humanitní vědy odnesly dobu totality snad nejvíce, pod ideologickým dohledem byl znemožněn jejich rozvoj. Výsledkem je, že základní, střední a mnohdy i vysoké školství zůstává u prověřených forem minulosti (a především v tomto duchu své absolventy).

Čísla vyplňující prázdnotu

„Za minulého režimu jsme byli zvyklí považovat kvantitativní ukazatele, třeba produkci oceli na hlavu jednoho obyvatele, za vhodný způsob sebeprezentace,“ píše Šiklová. A věru se toho mnoho nezměnilo. O úspěchu jedince rozhoduje stav konta, v univerzitním prostředí počet citací v mezinárodních časopisech (impact factor), o akreditaci oboru počet akademických titulů jeho vyučujících. Kvalitativní ukazatele jsou zcela zanedbávány. Nikoho nezajímá, zda řádně otitulovaný pedagog vůbec umí učit a zda je skutečně profilující osobností oboru. Třisvazkové dílo vydané v německém překladu v prestižní edici má v daném systému hodnotu jedné položky stejně jako brožura. Technicistní impact factor humanitním vědám a jejich kontextu viditelně nevyhovuje; otázku kritérií je třeba znovu otevřít. Podle Františka Šmahela by ji měli projednat předně odborníci s neformálním respektem ve svém oboru.

Potřeba smyslu

Dosavadní kritéria zvýhodňují přírodní vědy, které ale podle Miroslava Petříčka nemají člověku co říct, pokud se vyhýbají úvahám o svém smyslu. Na půdě reflexí základů jakékoli teorie se humanitní a přírodní vědy mohou stýkat a potýkat. Poznání se často ocitá za hranicemi pojmenovatelného a bez opory v existujících modelech. Vědy o člověku pracují na modelu rozumu, který platí i za hranicemi těchto věd.

Z krátkodobého hlediska je sice humanitní vysoké školství pro politiky nezajímavé, ale z dlouhodobější perspektivy je podpora vzdělávání základním předpokladem pro to, abychom porozuměli národní kultuře a mohli uchovat její identitu v globalizujícím se světě. Především se jedná o to, jak naplníme veřejný prostor a svůj vlastní život.

Miloslav Petrušek připomíná dílo Vilfreda Pareta, ekonoma i filosofa, který popsal člověka jako bytost ekonomickou a současně jako původce iracionálních, pouze racionálně zdůvodněných aktů. Osvětská ideologie „rozumu“ a stálého pokroku našla v dějinách svou nejhrůznější podobu v nacistické technologizaci zabíjení. Současná společnost vytváří nové formy sociálního napětí, které je nutné reflektovat a vysvětlovat. V tom spočívá odpovědnost humanitních věd.

Sebekritika

Autoři sborníku nesměřují kritiku pouze k vládním představitelům, ale také do vlastních řad. Jednotlivé obory spolu nespolupracují a vzájemně na sebe neodkazují v publikacích. Rovněž chybí dialog s přírodními vědami, jejichž směrem je prohlubována propast. Podle Šiklové také chybí komunikace se společností, neboť v akademických kruzích jsou podceňovány popularizační články. Uměle je tak vytvářena izolace a z ní pramenící komplex inferiority.

Navíc dochází k utužování stereotypního myšlení, protože se humanitní vědy brání brát v potaz otázky, které přicházejí odjinud. Podle Petříčka však může „skutečná myšlenka vzniknout jenom tam, kde se setkáme s něčím, co nás donutí naše myšlení změnit“.

Víme vůbec, jaký je skutečný stav českého humanitního vysokého školství?

Jiří Petrbok: Zimní zahrada, 2007

Idealisté?

Příspěvek Rudolfa Chmela se otevírá posteskem nad ztrátou úcty k tradičnímu vzdělání po sametové revoluci. V internetizovaném světě bezmezní svobody nejsou jedinci schopni vzdorovat jakékoli ideologii. Akademici nejsou

společenskými autoritami a mění se v pedagogy rotující po republice ve snaze nashromáždit příjem dostačující k obživě. Investice do vzdělání bez narušování autonomie univerzit se vyplácí, jak nám ukazují příklady Irska a Finska, kde následně došlo k zlepšení životní úrovně i ekonomického potenciálu.

Nejde ale nakonec o jakýsi utopický projekt intelektuální elity podobný avantgardní snaze „kultivovat“ člověka, který je předem odsouzen k nezdaru? Najde se vůbec někdo mimo akademickou obec, kdo se bude zamýšlet nad tímto sborníkem? Pochyby zůstávají, ale cesta je nastoupena.

Miroslav Verner vypráví příběh české egyptologie, zdánlivě zbytečného a exotického oboru. Zní to jako mýtus z obrozenských časů, ale jde o skutečný příběh českých vědců, kteří se prosadili v mezinárodní konkurenci, a to především díky týmové práci multidisciplinárního charakteru. Závěrečné Vernerovo slovo je možné chápat jako apel: „existence malého humanitního oboru není samozřejmostí, o jeho úspěšný rozvoj a celospolečenské uplatnění a uznání je třeba neustále usilovat nikdy nekončícím hledáním nových tvůrčích cest“.

Autor je bohemista.

Jan Randák – Aleš Novák (eds.): K čemu dnes humanitní vědy? Praha: FF UK – Togga, 2008, 99 stran.

od **M**
do **ZZZ**

Současné umění z Lotyšska Langhans Galerie Praha
19\11\2008 11\01\2009

Vodičkova 37, CZ 110 00 Praha 1
tel: (+420) 222 929 333
info@langhansgalerie.cz
www.langhansgalerie.cz
otevřeno denně kromě pondělí: 13–19 hodin

LANGHANS
GALERIE PRAHA

29. 11. ve 20.00 Údolí – premiéra!
Reprízy 30. 11. a 1. 12. ve 20.00

7. 12. ve 20.00
Divadlo T.E.J.P.: On Air

15. 12. ve 20.00
Krepsko: Fig. 41: iiris

19. a 20. 12. ve 20.00
Krepsko a TheaterLabor:
Rottenhammer – Wunderkammer

NO D

Experimentální prostor
Roxy/NoD
Dlouhá 33, Praha 1
otevřeno dvě hodiny
před začátkem představení
rezervace vstupenek:
info@roxy.cz
www.roxy.cz

Experimental venue
Roxy/NoD
Dlouhá 33, Praha 1
open two hours
before performance
ticket reservation:
info@roxy.cz
www.roxy.cz

O Kavkaze v Praze

Česká diplomacie řeší celoevropské problémy

Jak probíhal a kam dospěl konflikt mezi Ruskem a Gruzii, projednávala v Česku velká mezinárodní konference. Jak se k těmto problémům staví naše diplomacie ve chvíli, kdy se chystáme předsedat Evropské unii?

ONDŘEJ SOUKUP

Spory po srpnové „pětidenní válce“ mezi Ruskem a Gruzii neutichají ani dnes, skoro tři měsíce po skončení konfliktu. Ten vlastně ani nemůže být považován za skončený, protože Rusko se oproti dohodám Medveděv-Sarkozy nestáhlo z údolí Alchalgori a vesnice Perevi, které ležely mimo území bývalého nárazníkového pásma na hranicích Gruzie a Jižní Osetie. Válka to byla podivná. Po pěti dnech gruzínská armáda zastavila jakýkoli odpor a stáhla se do lesů okolo hlavního města Tbilisi. Ruské jednotky volně jezdily po většině gruzínského území a ničily armádní vybavení. Kasárna v Kutaisi, námořní základna v Poti, to vše bylo rozkradeno a zničeno. Gruzínská armáda na bojišti zanechala velkou část techniky, včetně draze modernizovaných tanků s izraelskou elektronikou. Pokud by k tomu ruští vojáci dostali rozkaz, nejspíše by dokázali obsadit Tbilisi.

Britští dudáci v boji a spin doctors

Totální ruské vítězství, řeklo by se. Jenže konflikt vyvolal mezinárodní izolaci Ruska a málokterý světový politik vynechal možnost odsoudit „ruský imperialismus“. Evropská unie znovu odložila rozhovory o smlouvě o partnerství a spolupráci, Američané poslali do Černého moře několik válečných lodí, britské ministerstvo obrany zrušilo účast armádního orchestru na dudáckém festivalu v St. Petěrburgu. Ve skutečnosti Rusko prohrálo informační válku. Ne že by mělo jednoduchou úlohu. Přesvědčit světovou veřejnost o tom, že bylo zaskočeno gruzínskou agresí a jen přišlo bránit své občany, by vyžadovalo spin doctory (v ruské terminologii politické technologie) výrazně vyššího kalibru než ty, které má Kreml k dispozici. Kremelští jsou rozmazleni podmínkami, kdy sdělovací prostředky ve své podstatě kontroluje stát a tudíž jejich úkolem je přidat oficiální verzi alespoň minimální soudržnost.

To ovšem na světové úrovni nemůže fungovat. Světová média si všimla například toho, že lodě Černomořské flotily byly u abcházského pobřeží již tři dny po vypuknutí války. Že jednotky 58. armády projely Rokským tunelem ze Severní Osetie krátce poté, co padly první výstřely, podle některých svědectví (z ruských zdrojů) dokonce již o den dříve. Každý, kdo se setkal s operativností ruské armády a obecně ruských institucí, jen žasne. Zvláštní shodou okolností také celé léto ruští ženisté opravovali železniční trať v Abcházii, po které se po vypuknutí konfliktu bleskově přemístili ruští tankisté.

Na rozdíl od gruzínské armády, gruzínští spin doctory pracovali mnohem profesionálněji. Gruzínské ministerstvo zahraničí hned druhý den konfliktu najalo holandskou PR firmu, která zásobovala média zprávami z bojiště téměř v reálném čase. Spolu s příroznými sympatiemi vůči slabšímu se jim podařilo prodat obraz malé svobodomyšlné země, napadené ruským medvědem. Vzhledem k tomu, že zahraniční novináři se prakticky nemohli dostat do konfliktní zóny z ruské strany, zpravodajství bylo dlouho progruzínské a taktně obcházelo fakt, že to byly gruzínské jednotky, které zahájily útok na Cchinvali. Teprve s odstupem se začalo hovořit o tom, že Gruzínci dlouhodobě porušovali podmínky příměří, že ostřelovali jihoosetské hlavní město z raketových systémů Grad.

Čeští diplomaté se informovat nechtějí

Dnes však nezůstávají jen otázky po původu a příčinách války, ale především otázka co dál. Ruská zahraniční politika jednostranným uznáním Abcházie a Jižní Osetie opustila svá základní východiska a co bude dál, nikdo neví, nejspíše ani Kreml sám. A právě Češi budou muset z titulu svého předsednictví v EU formulovat společnou evropskou

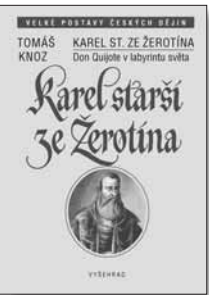
politiku vůči Rusku a Kavkazu. Proto byla nesmírně užitečná konference o „zamrzlých“ konfliktech na jižním Kavkazu, kterou v polovině listopadu uspořádala Asociace pro mezinárodní otázky. Šlo o první expertní konferenci od vypuknutí války a proto přitáhla velká jména z řad odborníků na jižní Kavkaz. Přijeli lidé z Gruzie, Arménie, Ázerbájdžánu, Ruska, ale i třeba z Abcházie.

Nad konferencí převzal záštitu místopředseda vlády pro evropské záležitosti Alexandr Vondra a celou ji zaplatilo ministerstvo zahraničí, které poskytlo i reprezentativní prostory Lichtenštejnského paláce na Malé Straně. To vše je jistě záslužné, ale sami diplomaté nakonec jaksi nedorazili. S čestnou výjimkou několika pracovníků ministerstva, kteří přišli z vlastního zájmu a profesně se povýtce regionem nezabývají, diplomaté přišli o šanci se o problémech regionu, kterým se budou muset půl roku intenzivně zabývat, dozvědět z první ruky. Nepříjemné to překvapilo i účastníky, kteří nechápali, proč nemohou mluvit s lidmi, kteří budou bezprostředně ovlivňovat politiku EU vůči regionu. Třeba vysoký představitel EU pro státy jižního Kavkazu Peter Semneby vypadal poněkud ztraceně. Při takovém přístupu se nedá divit, že v kuloárech zazněly i věty, že pokud česká diplomacie tímto způsobem přistupuje k jedné ze svých programových priorit, jak to asi bude vypadat v jiných oblastech a zda by skutečně nebylo lepší, aby předsednictví zůstalo Francii. Nikdo nezpochybňuje pracovní vytíženost diplomatů, jen by se chtělo věřit, že jejich neúčast nebyla způsobena termínem konání konference v pátek a sobotu a vědomím pondělního svátečního volna. Úspěšné předsednictví by mělo být nadřazeno potřebě zazimovat letní chatu.

Autor je redaktor Hospodářských novin.

VYŠEHRAD SPOL. S R.O.
NAKLADATELSTVÍ PUBLISHERS LTD.

Tomáš Knoz
Karel starší ze Žerotína
Don Quichote v labyrintu světa

Významnou osobností 1. poloviny 17. století byl Karel starší ze Žerotína, neformální vládce Moravy, diplomat, kulturní a náboženský mecenáš. Monografie profesora T. Knoze se věnuje Karlovu výjimečnému vzdělání, jeho cestám po Evropě, kariéře válečné i politické. Ukazuje Karlovu účast při utváření zemského práva i při stavovském povstání, kdy byl v nevzděčné roli s vazbami jak na odbojnou nekatolickou šlechtu, tak na císařský dvůr. *Váz., 368 s., 348 Kč*

Nákup v odbytu Bellova 352, Praha 10 – **SLEVA 20 %**
Na www.ivysehrad.cz – **SLEVA 15 %**

par avion

Z ČÍNSKOJAZYČNÝCH MÉDIÍ VYBÍRALA
ANNA ZÁDRAPOVÁ

联合早报网

Singapurské internetové noviny Lien-che cao-pao wang otiskují zprávy o aktuálních událostech i názory osobností, které se k nim vztahují. Zatčení bývalého tchajwanského prezidenta Čchen Šuej-piena, které samozřejmě zaznamenal i západní tisk – i s fotografiemi potentáta zdvihajícího ruce s pouty nad hlavu –, se pochopitelně také stalo terčem mnoha ironicky laděných úvah. V článku nazvaném *Proč drží exprezident Čchen hladovku ze 17. listopadu* se píše, že „oficiálním důvodem protestu je upozornit na nespravedlnost vyšetřování“. Dokud však prý byl Čchen ve funkci prezidenta, nikdy ho nenapadlo zpochybňovat nezávislost soudů a oprávněnost jejich rozhodnutí. Jakmile se stal objektem jejich zacházení on sám, začíná ovšem mít o jejich kompetentnosti pochybnosti. „Ať už tu obrovskou sumu peněz měl z jakého-

koli idealistického důvodu, musí se postupně objasnit, proč ji měl a kde ji vzal,“ dodává list. Z proklamovaných ideálů bývalého prezidenta zbyla jenom ostuda, do které uvrhl nejen sebe i svou rodinu. „Hladovkou dává světu najevo, že Tchajwan, jemuž osm let vládl, není podle něho žádnou společností práva,“ míní pisatel.

新华网
NEWS

Agentura Nová Čína sedmnáctého listopadu referovala o společenské akci v Tchajpejské zoologické zahradě, kde se sešly děti, aby kresbami připravily **uvítání medvídků panda**, kteří sem zanedlouho mají být letcky dopraveni z pevniny. „V současnosti se za spolupráce s leteckou společností zařizuje, aby pandy necestovaly déle než osm devět hodin. Příští rok by měly být k vidění tady u nás,“ nechal se slyšet ředitel zoo, která dětem na kreslení věnovala čtvrtky s předkreslenými bambusy a vodopády, do nichž děti medvídky umísťovaly. „Některá zvířátka vypadala jako vystřižená z ‚Kung-fu pandy‘, jen jen začít mstít slabě, jiná byla rozto-mile mírumilovná,“ popisuje ředitel. Hned další příjemný aspekt zlepšující se mezinárodních vztahů odhalil jiný článek, který byl stejně jako ten předchozí doprovázený fotoseriálem. Týkal se čtyřiašedesáti ame-

rických policistů zaškolovaných v **základním kurzu do bojového umění** přímo ve staroslavném klášteře Šao-lin. Po základním představení prý nešetřili muži zákona pochvalnými gesty. „Doposud jsme něco takového viděli jenom ve filmu,“ uvedla mladá policistka pro čínskou agenturu, „ve skutečnosti je to ještě drsnější.“ Jiný Američan zase bude údajně „šířit zvěst o tom, že Čína je země milující mír, a kung-fu se pěstuje především kvůli zlepšení a udržení fyzické kondice“.

奥运
北京

Že čínský sport není jenom olympiáda a týrání dětí při tréninku akrobacie, dokazuje zpráva **Pekingského deníku** (Pej-fing ž'pao) z poloviny listopadu. Ligový zápas mezi pekingským klubem Kuo An a tchien-tingskými Kchang Š'fu vyústil v potyčku mezi hráči přímo na hřišti, což vyvolalo chaos a přineslo následně srocní fanoušků po zápase, kdy si obě strany mimo jiné vyměňovaly sprosté nadávky. CCTV (čínská ústřední televize) dokonce až na další **zakázala přenosy zápasů**, protože podle ní hráči čím dál častěji postrádají jakoukoli profesionální čest. „Čínskou ligu stíhá jedna katastrofa za druhou,“ používá autor článku silných slov. Každý Číňan vám řekne, že **Číňané fot-**

bal milují, i když ho hrají špatně. „Fotbal je na celém světě nejoblíbenějším sportem, protože přináší podívanou, jež je potěchou oku i srdci. Fanoušek obdivuje mistry, kteří si v tanečním stylu přihrávají, oceňuje genialitu jejich práce s merunou a entuziastickou vůli k vítězství, obdivuhodnou profesionalitu.“ Jenomže **čínská liga je trochu jiná liga.** „Od počátku dodnes se její úroveň nijak zvlášť neposunula, zato afér kolem i vevnitř, zvlášť nemoci násilí na hřišti bylo vždycky habaděj.“ Znamená to snad, že čínský fotbal je mrtev? Ne. Jde jen o to přestat maskovat vnější projevy a pustit se do skutečného řešení problémů. Například sociálních.

Čínská vláda ve snaze řešit **zoufalou situaci v sociální politice** podniká nejrůznější kroky. Před nedávnem rozeběhla dvouleté zkušební programy pro zajištění **starých lidí na venkově**. Zatím se jedná spíše o práce výzkumné, zahrnující krom zajištění zaměstnání na čínském venkově i exkurze do evropských zemí, například Polska. Komentáře v diskusích čtenářů na webových stránkách téhož listu se dotýkají nízké efektivnosti akcí podnikaných pod heslem „výstavba nového venkova“ a upozorňují na složitost problematiky. Zajištění lidí ve stáří je jen jednou z mnoha potíží. Mnozí také vyslovují pochybnosti o přejímání polského modelu v Číně a obávají se, že se investice do sociální politiky stanou časovanou pumpou pro státní kasu.

Istanbul, nejlínější město v Evropě

Nositel Nobelovy ceny Orhan Pamuk má k Istanbulu zvláštní vztah. A jak o městě mezi Evropou a Ázií referovali Jan Neruda, Pierre Loti, Knut Hamsun či Stanislav Komárek?

JAN LUKAVEC

„Zde básnila celá historie a celá příroda, zde jako by celý vesmír a všechny zvuky i barvy, všechny formy i myšlenky jeho byly se sloučily v báseň“. Tato nadšená slova napsal Jan Neruda roku 1870 při své návštěvě Istanbulu. Škoda, že jeho reportáž nebyla přeložena do nějakého světového jazyka. Jinak by se asi i on ocitl v knize *Istanbul očima západních cestovatelů* od tureckého novináře a spisovatele Sefy Kaplana, kterou v tomto roce vydal magistrát Istanbulu. O tomto bývalém hlavním městě osmanské říše v minulosti psal leckdo, ovšem jakousi vstupenkou do elitního klubu spisovatelů v knize obsažených jsou právě podobné oslavné a obdivné výroky. Citujme ještě pár dalších: podle Chateaubrianda „ti, kteří tvrdí, že Istanbul je nejkrásnější místo na světě, ani trochu nepřehánějí“ a E. de Amicis hořekoval nad nemožností slovně potihnout krásu města: „Jen zkus, ty ubožáku, popsat svými tak všedními slovy onu božskou vizi“. Dalšími autory, jimiž se kniha zabývá, jsou třeba H. Hans Christian Andersen, Gérard de Nerval, Théophile Gautier, Hermann Melville, Knut Hamsun a Ernest Hemingway. Pokud se přitom odvážíli Istanbul kritizovat, Kaplan se snaží jejich výtky pečlivě vyvracet a uvádět na „pravou míru“.

Orhan Pamuk věří Západu

Kaplan psal svoji knihu jako dialog s publikací *Istanbul. Vzpomínky na město* od Orhana Pamuka. Ten prohlásil, že pokud potřebuje vědět, co se dělo na ulicích, na nichž prožil skoro celý svůj život, několik set let před jeho narozením, jediným zdrojem informa-

cí jsou záznamy západních autorů (pokud nechce strávit roky v labyrintu osmanských archivů). Pamukův vztah k Istanbulu je ovšem ambivalentní: na jedné straně odsuzuje výroky pronesené André Gidem o tom, že „Turci chodí v ohavném oblečení, ale jejich rasa si beztak nic lepšího nezaslouží“, jako rasistické (Kaplan Gida pochopitelně vynechává). Na straně druhé se prý ovšem často přistihne, že s těmi západními pozorovateli, kteří jeho město haní, souhlasí a „jejich neomalená otevřenost“ je mu milejší než „blahosklonný obdiv Pierra Lotiho a jeho nekonečné velebení podivuhodné krásy a úžasné jedinečnosti Istanbulu“.

Loti, kdysi slavný spisovatel a člen Francouzské akademie, má být dnes „po deseti letech zapomenutý znovu objevován a opět se dostává do popředí zájmu čtenářů“ – tak alespoň uvedl ČRo 3 – Vltava nedávnou četbu na pokračování jednoho jeho textu. Já si oním obnovovaným čtenářským zájmem nejsem vůbec jistý, každopádně ale aspoň

Krásné ženy při silnějším větru nijak nespěchaly s tím, aby rychle zakryly svoji tvář.

v jedné zemi na něj nezapomněli nikdy: právě v Turecku. Istanbulská knihkupectví jsou plná jeho knih, navštívit můžete i po něm pojmenovaný hotel nebo slavnou restauraci. V Kaplanově knize je Loti přehnaně chválen za to, že to prý byl po dlouhá léta „prakticky jediný spojenec Turků v zahraničí“. Loti kdysi v Turecku prožil milostný román s krásnou Čerkeskou, která po jeho odjezdu zemřela. Příběh své lásky a jejího marného hledání po několika letech Loti zveřejnil ve formě svých lehce upravených dopisů a deníků ve dvou knihách. Musel ovšem zmínit jména, protože odhalení skutečnosti, že se francouzský námořník scházel s muslimskou ženou, která kvůli němu tajně opouštěla svůj harém, mohlo podle spisovatelky a historičky Lesley Blanchové, autorky Lotiho biografie, vést k mezinárodnímu incidentu. Každopádně Lotiho láska k jedné muslimce se posléze změnila v lásku k Turecku jako takovému a k tomu, že se s Tureckem postupně sám identifikoval. Loti odmítal jakoukoli modernizaci Turecka a naopak se zastával třeba otroctví – sultánova matka prý se svými otrokyněmi jednala, jako by to byly její vlastní dcery.

Jsou Turkyně hezké, Jene Nerudo?

Jestliže Loti miloval Istanbul v jeho exotické starobylosti a pasivitě, další naopak právě v tom nacházeli jeho nedostatek. Třeba de Amicis Istanbul označil za „nejlínější město v Evropě“. Důkazem toho mělo být, že ve starém Stambulu nenalezl žádné promenády, protože i samotné procházení by podle něj Turci vnímali jako těžkou práci. A co náš Neruda? Ten chválil příčinnivost a poctivost Turků – „lež a podvod přenechává Turek Řekovi a Arménovi“. Nestrnil sice Turkům v tehdejších válkách jako Loti, ale velmi strážlivě a realisticky konstatoval, že pokud Turci „pověsili několik arcibiskupů, odpověděli tím jen Řekům, kteří dříve (mnohé Turkey) co nejkrutěji povraždili“. A istanbulske ženy? K. Hamsun konstatoval, že krásné ženy při

silnějším větru nijak nespěchaly s tím, aby rychle zakryly svoji tvář, zatímco ženy staré a ošklivé dbaly o to, aby byla za větru jejich tvář schována ještě pečlivěji. Neruda místo zamilování trpce shledává, že Turkyně sice „milerády „náhodou“ odkryjí svůj závoj, vidí-li, že jsou pozorovány, a myslí-li si, že jsou hezky“ – on sám si to ale nemyslí ani trochu.

Pro všechny jmenované evropské autory ovšem platí to, co ironicky pojmenoval Pamuk: západní pozorovatelé se s potěšením zaměřovali na věci, které z Istanbulu dělaly nezápadní město, zatímco turečtí obdivovatelé Západu právě tyto věci pokládali za překážky, které by měly být z tváře města co nejrychleji vymazány. Dnešní návštěvník už v Istanbulu neuvidí sultána (což se zaujetím popisovali skoro všichni evropští spisovatelé) – zato se ale dostane do jeho paláce Dolmabahçe, o jehož vnitřním vybavení se podle Nerudy vypravuje jako o „pravých zázracích“. A do „svaté komory“ s Mohamedovým pláštěm a zubem v paláci Topkapı, do které podle Nerudy „arci nevěřící se nedostane, jeť i málo věřících, kteří by dosáhli přístupu“, dnes může každý (dostatečně oděný) turista. Istanbul svou exotičnost nepochybně postupně ztrácí, ale zůstává jí i tak dost. Důkazem může být i to, že sto třicet let po Nerudovi dokáže Istanbul vyvolat lyrické rozechvění i v jinak tak rezervovaném cestovateli, jakým je Stanislav Komárek.

Autor působí v Národní knihovně České republiky.

Lesley Blanch: Pierre Loti: travels with the legendary romantic.

Tauris Parke, London, New York 2004, 340 stran

Sefa Kaplan: Istanbul in the eyes of western travellers. Şehir, Istanbul 2008, 223 stran

Stanislav Komárek: Zápisky z Orientu.

Dokořán, Praha 2008, 264 stran

Orhan Pamuk: Istanbul: vzpomínky na město.

Přeložila Klára Kolinská. BB art, Praha 2006, 390 stran

Co potřebujete vědět o Číně

LUKÁŠ ZÁDRAPA

Příručka věnovaná dějinám Číny, kterou zpracoval Vladimír Liščák z Orientálního ústavu AV ČR, svým objemem dokládá, že o události v zemi, která světu dala jednu z velkých starých civilizací, opravdu není nouze. Na osmi stech stranách shrnuje nejdůležitější události prostřednictvím chronologicky řazených hesel o pozvolna stoupající hustotě, přináší rovněž podrobné tabulky se jmény panovníků a daty jejich vlády a soupis literatury k tématu, včetně přehledu nejdůležitějších překladů čínských děl do češtiny. Chronologie je dovedena až do března 2008, tedy do doby krátce před vydáním. Na první pohled navíc zaujmou poměrně bohaté, vkusně zvolené a návodné ilustrace, nechybějí ani historické mapy. V přílohách najdeme stručné uvedení do jazyků a písem Číny a do čínského kalendáře a dalších přidružených otázek. Zvláštní dvě kapitoly tvoří dějiny Tchaj-wanu, rozdělené rokem 1949, a na úvod je zařazen oddíl o mytických vládcích dávnověku, který přísně vzato k dějinám patří jen volně. Z textu je zřejmý autorův smysl pro detail. Projevil

se v téměř bezchybnosti standardního českého přepisu čínštiny i v přesně uváděných podobách jmen a pojmů z jiných, západních i východních jazyků. Takový výkon je v publikaci tohoto rozsahu úctyhodný. Knihu je potěšení listovat a lze ji pohodlně používat jako příručku i jako svěbytný úvod do čínských studií.

Jak Arabové poznávali Čínu

Obsah vlastních vstupů zdaleka není omezen jen na politické dějiny, nýbrž je pojat encyklopedicky v širším slova smyslu. Přináší informace z vpravdě nevyčerpatelné oblasti dějin čínské kultury, vědy a techniky, snadno vypořadatelný je též důraz na styky Číňanů se sousedními národnostmi a zeměmi, ale i se Západem. Právě tímto tématem se Liščák dlouhodoběji zabývá, a jeho důsledné zapracování do čínských dějin v datech, lze svým způsobem považovat za jeho hlavní autorský vklad v této publikaci. Bohaté údaje o procesu evropského a arabského poznávání Číny a o osobách, jež se ho účastnily, oceníme už proto, že mnohé z nich nejsou snadno dostupné, zvlášť jedná-li se o méně pro-

slulá jména. S tím souvisí i péče, již si dal se sjednocením pravopisu jmen v jednotlivých nečínských jazycích, jako je například tibetština, jazyky turkické či arabština, s nimiž se jinak v literatuře setkáváme v mnoha leckdy dost divokých podobách.

V rozložení látky týkající se styků s nečínskými etniky, jimž dnes Číňané říkají zcela ahistoricky „národnosti menšiny“, je patrná větší zevrubnost u západních etnik, hlavně u Tibetanů a různých turkických kmenů, zatímco osudy početných jižních a jihozápadních skupin (Miao, Jao, I, Čuang, Tung, Tchu-tia ad.), které dodnes na území ČLR žijí, zůstaly převážně v pozadí. I když kniha zmírňuje sinocentrický pohled typický pro podobné čínské publikace, autor bohužel nepřihlédl k jazykové mandžuskému písemnictví a mandžuské kultuře obecně, již byla v první polovině vlády dynastie Čching věnována značná péče. Naopak v případě Tibetu o takové exkurzy není nouze.

A to písmo je ještě starší

Odborníka také nepotěší velmi nepřesné a potenciálně zavádějící informacemi o čín-

ském písmu a jeho dějinách, a to zvlášť, pokud se týkají ožehavé otázky jeho nejstarších dokladů. Ačkoli autor na některých místech správně píše, že spadají do pozdního 13. stol. př. n. l., jinde uvádí odlišná data a operuje s tvrzeními šovinistických čínských paleografů, popřípadě senzacechtivých novinářů, kteří se je snaží posunout daleko do minulosti. U stručného představení znaků ve zvláštní kapitole ve mně pak vznikl dojem, že by bylo možná lepší podobné pasáže úplně vypustit, než se na krajně omezeném prostoru nutně dopouštět nepřipustných zjednodušení.

I když čtenář může někdy nabývat dojem, že Liščákova záliba v dějinách sinologie hrozí zvrtnout v přehled kuriozit nebo že hus-tota hesel stoupá ke konci knihy možná až přehnaně, nedá se přiručce z hlediska jejího účelu nic závažnějšího vytknout. Dobře poslouží nejširšímu okruhu zájemců o Čínu i vzdělané veřejnosti vůbec.

Autor působí v Ústavu Dálného východu FF UK.

Vladimír Liščák: Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu

v datech. Libri, Praha 2008, 800 stran

Z Wiesbadenu

Petr Čichoň letos získal stipendium Pražského literárního domu autorů německého jazyka. Strávil měsíc v literárním domě Villa Clementine v německém Wiesbadenu, kde kromě práce na rozepsaném románu o slezských zednících, kteří odjedou pracovat za vidinou lepšího výdělků do sjednoceného Německa, napsal každý týden jeden záznam. Otiskujeme je najednou.

V mlze

Odjíždím do Wiesbadenu jako jeden ze slezských hrdinů mého rozepsaného románu. Jako Němec, který se učí německy. Pro můj příběh by to měla být nenahraditelná zkušenost. Noční autobus, v němž sedím s notebookem na klíně, se mění v ojeté BMW zednického mistra Bunčka. Opouští mlhavý Mnichov. Už téměř najíždí na cestu vedoucí k Norimberku, ale na poslední chvíli si to rozmyslí. Vrací se a zamíří na dálnici vedoucí do Wiesbadenu, hlavního města Hesenska. Wiesbaden jsou lázně s vyhlášeným kasinem a jeden z Bunčkových spolupracovníků si je nemohl vynachválit.

Podzimní Německo je udušeno mlhou. Bunček dlouho hledá své vlastní auto, již od včerejšího večera naložené věcmi z ubytovny. Tak tedy sbohem, Mnichove! Nedá se nic dělat. Jen odjet do Norimberku. Bunček klopýtá v mlze. Vytahuje z kapsy klíče od auta a přitom mu vypadne i nový mobil. Displej se na dlažbě roztrhne v kaleidoskopický obrazec splývající s tmou, ředěnou jen pohasínajícími světly katedrál.

Přeložen! Na nějaký zkrachovalý stadion, na nějakou zapomenutou ruinu! Jediné, na co se tam dá těšit, je setkání s kamarády, které – jak se již Bunček doslechl – propustili z policejní stanice. Ale jinak... I sám

stavbyvedoucí měl smutnou tvář, když uvolňoval svého pracovitěho Slezana. Nic se nedá dělat.

Bunček si povzdechne a pomalu nastartuje. Jeho auto projede Pöckingem u Starnbergsee a mine tichý dům stojící uprostřed zahrady plné květů. Ale řidič nevnímá osamělý klid tohoto domu a nikdy nespátří starou dámu, která v něm bydlí. Zvolna se jen propadá do těžké houstnoucí mlhy, jako by mimo tento svět, až kamsi na tmavé jeskynní dno.

„Je patek. Synci v Nimberku chvíli počkejte! Do špilkasina bych se s nimi nepodíval. Nikeho tam nepotřebuju!“

V Bunčkově hlavě mluví neznámý hlas. Snad je to hlas německé mlhy, který ho nutí uskutečnit tenhle bláznivý nápad a říti jeho auto směrem k lázeňskému Landeshauptstadtu. Nice severu! Zednickému mistrovi náhle splyne jeho dosavadní život s oním proslulým hráčským městem. Prý jsou to lázně, prý tam hrají slavní němečtí fotbalisté! Bunček je okouzlen. Co když je tohle začátek nové a úspěšné životní etapy? Zmnožit úspory vyděné na všech těch nekonečných německých stavbách! Překotně rozhodnutí ho zaplavuje sladkým pocitem štěstí a šero se rychle rozplývá. Kasino je už blízko. Mlha mizí.

„Nic sem tu neviděl. Cosik sem se kupil, to ja, ale nikaj sem nejel! Musim to vyzkušat!“

Své staré auto zaparkuje přímo na hlavní třídě. V informačním centru mu mladá dívka s úsměvem podá plán města a černým fixem zakroužkuje nápis Spielcasino. Bunčkovi se zalesknou oči. Poděkuje a rychlým a pevným krokem vstoupí do ranních wiesbadenských ulic.

Pod vysokou prosklenou klenbou ve vstupním prostoru kasina stojí čtyři antické sochy, dnes zpívají jen Bučkovi:

Přišel jsi na svět vydělat peníze,
pohlaví duše,
nikdo neví, že prachy Ti dává Venuše.
Venuše říká: „Jenom mě nech,
prázdnou Ti platí v miliónech!“

Frankfurt

Ich habe einen Ausflug nach Frankfurt gemacht.... Ano, z Wiesbadenu do Frankfurtu je to jen kousek. Frankfurt! Knižní veletrh, Goethe... Ale pro mě je Frankfurt také spojen s atelierem Speer und Partner – s kanceláří Alberta Speera mladšího, syna bývalého Hitlerova architekta. Příliš dlouho jsem se zabýval jeho činností, abych na něj nyní nemusel myslet, když se procházím tímto městem. Vždy jsem obdivoval výkony

Nukleární rodina

INTROCITY

Jonáš Czesaný Jana Farmanová René Hábl Marta Hošková-Hošálková
Jakub Janovský Jana Kasalová KW Markéta Korečková Jaromír Novotný
Jiří Petrbok Dagmar Šubrtová kurátor výstavy Petr Vaňous

25. 11. 2008 – 9. 1. 2009

Topičův salon, Praha 1, Národní 9, 1. patro
Otevřeno po–pá 10–17 hodin topicussalon@volny.cz

Kruh Vás zve na cyklus
přednášek španělských architektů
Poučení ze Španělska

čt 4. 12. 19.30

José Ignacio Linazasóro

Experimentální prostor
Roxy/NoD
Dlouhá 33, Praha 1

vstupné 50 Kč
simultánní tlumočení zajištěno
(záloha za sluchátka 200 Kč) publikace
a trička Kruhu jsou při přednáškách
v prodeji za výhodnou cenu
info: www.kruh.info, www.nod.roxy.cz

José Ignacio Linazasóro je považován za jednoho z největších španělských odborníků na moderní rekonstrukce historických budov. V poslední době na sebe upozornil především rekonstrukcí a přestavbou ruiny madridského kostela San Fernando na knihovnu (2006), za kterou obdržel mezinárodní cenu Brick Award 2006.

Pá / 5. 12. / 15:00 / 18:00

Když se všichni čerti žení (D)

Mikulášská nadílka – Tělohravé setkání, které vyvrcholí vzájemnou nadílkou, a to nejen z čokolády.

Út / 9. 12. / 10. 12. / 20:00 1 VEČER, 2 PREMIÉRY

Thomas Steyaert (BE) / VerTeDance:

Dance of Canis Lupus

Tři cizinci v neznámém prostoru začínají přes fyzickou komunikaci poznávat sami sebe i sebe navzájem.

VerTeDance: Jaja a Papus

Taneční příběh o stárnutí dvou lidí je zároveň příběhem o tom, jak vzniká taneční představení.

Ne / 14. 12. / 20:00

Ioana Mona Popovici: Luna Plina / Úplněk

Nové představení rumunské choreografky, vytvořené z prostředků Ceny SAZKY překračuje hranice tanečního divadla.

Po / 15. 12. / 20:00

Jiří Havelka a kolektiv: (H)

Velmi společenské tance

Tančení ve smyslu hraní různých her, přetvářek, manipulací, s cílem dosáhnout u toho druhého jistého vnímání sebe sama.

St / 17. 12. / 20:00

Mirka Eliášová: Zrcadlení (H)

O člověku zacykleném ve stereotypu všedních procesů. Silné emoce, perfektní pohybové provedení a spousta barevných hrnečků...

Regina Hofmanová: Besame + Rok

O jedné noční mříže, ztracených iluzích a poněkud podivných kamarádkách... + Krátká minimalistická studie emocí, které prožije jeden člověk během jednoho roku.

Ne / 21. 12. / 15:00 / 18:00

Lenka Tretiagová / Tereza Marečková: (D)

Pohádka po kapkách

Rodinné představení chce dětem přiblížit současný tanec a umožnit jim, aby se staly součástí příběhu.

(D) = pro děti (H) = host

DIVADLO PONEC

Husitská 24A, 130 00 Praha 3, www.divadloponec.cz

PO – PÁ 09.00–17.00 na tel.: 224 817 886

PO – PÁ 17.00–20.00 na tel.: 222 721 531

REZERVACE

Audio-visual

každý týden v kině Světozor
uvádíme to nejlepší z video-
artu, animace, videoklipů,
speciálních efektů, netartu,
reflexe médií a dalších
současných trendů.
kinosvetozor.cz/audiovisual

27. listopadu 2008, 20.30h.

Okraj zániku

večer s několika díly kultov-
ního seriálu Petra Lébla
uvádí: Michal Pěchouček

03. prosince 2008, 20.30h.

Amanita design představuje

své nejnovější projekty a no-
vinky z nezávislé herní scény
uvádí: Jakub Dvorský

Petr Čichoň

této firmy. Vzpomínám si, že se tento ateliér významným způsobem podílel i na architektuře nedávné pekingské olympiády.

Ale teď přemýšlím: mám vůbec vstoupit do oné ulice, v níž Speer sídlí? Asi ne... Ne! Nepůjde to. Co si mi brání navštívit právě tato místa. Snad nějaká skrytá obava, snad jakási náhlá a intenzivní potřeba alespoň na chvíli utéci od své vlastní profese architekta. Pryč! Svobodně odejít! Opustit tenhle prázdný prostor! Jako by se od dob Bauhausu architektonická tvorba povýtce stala především inženýrskou činností. Modernismus, stavby komunistické a fašistické éry, projekty soudobých významných architektů.... Bolestivé zjištění, že moderní architektura je pro mě mrtvým uměleckým žánrem. Proč se nevrátit před „modernu“...? Ano, ano, ano: tenhle názor je příliš extrémní... A navíc v tomto městě! Commerzbank Headquarters od sira Fostera! DG Bank newyorského atelieru Kohn, Pedersen & Fox! Německé muzeum architektury! Speerův Oval am Beseler Platz! Ale...

Raději si prohlížím středověké zbytky tohoto kdysi impozantního města. Relikvie starého Frankfurtu. Jeho dávnou podstatu. Avšak ani tady nějak nemohu setrvat. U-bahn mě odváží až kamsi do bizarního komplexu orientálních staveb, do bývalého pruského parku, nazývaného dnes Bethmannpark. Sedím vedle čínské zahrady v Ypsilon Buchladen & Cafe. Obsluhuje mne půvabná Turkyně. Hraje swing.

Pokaždé, když navštívím německá města, je mi líto staré architektury. Neviditelné architektury zničené válkou. Je v tom i pocit jisté nevyhnutelnosti začít znovu. Avšak nikoli „na zelené louce“, nýbrž na ruinách. Na ruinách. Železné tahy visí ven a začínají rezivět... Bezútěšné výjevy! Tváří v tvář těmto scénériím nelze nepřemýšlet o rozpadu a o zániku. Ano, der Untergang. Albert Speer starší při pohledu na zničenou stavbu vymyslel něco, co nemá v dějinách architektury obdobu: Werttheorie Ruinen. Teorii hodnoty ruiny. Vybíral si vhodné materiály a uskupoval je tak, aby jeho stavby byly v době svého rozpadu působivě krásné jako římské antické vzory. V ateliéru zhotovoval romantické kresby toho, jak budou jeho stavby vypadat poté, až budou zničeny. Zničeny... V těchto německých městech, jejichž minulost už neexistuje, ani jejich dávný urbanismus. Vše je tu nové, nové. Minulost čte jen ozvěnou samu sebe, je utopena v noci, kterou se procházím.

Noc je naše pruská modř, nemluv, jenom se v ní noř, bylo by to zbytečné. Frankfurt svítí jako kdysi, domy mizí jako krysy, místo nich stíny jen, nur Schatten, nur Schatten...

Martinerl

Svlékni mi ret, zašeptala, ale já jsem vytáhl černé květy stočené v prsten a nasunul je na její prst. Láska se skrývá napřed v ženě, pak už jen v omylu. Tvá ústa budou trvale čekat, protože ve druhém není já, ve druhém je jen tvá bolest. Opouštíme nebe pro nějaké jiné nebe. Teď jsme spolu ještě vyhráli, byli jsme před sebou opatrní. Smrt neopatrné milence líbá. Chtěl bych tě pohladit, Martino, ale prsty máš zkroucené a chlad mezi námi pableskuje. Ať se otáčí ten kříž! Bůh stejně zabije

Kiki Smithová: Včelí vosk, 1995

naši lásku! Plakala jsi pro mě v minulých stoletích, musíme už jen prostí být a zapomenout. Je to ta doba, v níž tvořit nelze. Martinerl, jsem voják, který střílí na tvůj dívčí ret! Podívej se níž, níž, ano, tam... Tam, kde květ muže je, milost démonů zpívá. Chceš rozžhavit slunce bosýma nohama? Jsi mé slunce, nezničitelná vilnost! Dávno jsme již odžili kus Boha, hříchy nebes – teď musíme přebývat v jejich ruinách. Pot z myslí nám stéká. Nesluší nám ta radost...

Martinerl. Co začíná jako láska, končí tragédií. Máš pohaslé paty? Máš spálené paty od spálené země? Jak můžeš letět? Vždy jsem mlčel, teď slova mlčí mě. Bylo tomu tak vždy? Naše měsíční bytí hoří! Až vystoupí měsíc, shoří... Světlé části noci, pozvedněte naše schrány! Všechna, všechna slunce svítí v tvých černích, Martinerl, v přísné realitě bohů, v přísné realitě večera, tak mrazivě přísné, že netekla by ani krev! Naše láska je nenávisť k lásce, ale můžeme se ještě milovat!

Absolutní bdělost, absolutní radost. Cit svléká si šaty. Duše se potí. Co se to s námi děje? Kdo rozžehne tmu? Láska nás táhne do svého přístavu. Jako raketa v růžovém ohni. Jak žít?

Sedám si na postel ve svém bytě a vidím, jak do bílé koupelny vtrhlo několik nahých vojáků. Jejich svaly se vlní jako ledové moře. Po podlaze stéká špína a krev. Panuje zvláštní ticho. Nehlučnou chůzí ostře zvlněných těl narušuje jen monotónní hluk sprchy. Sonder Stille.

Oval

Procházet se. Frankfurtem. Poražen. Nepřemýšlet.

Mlha opadla. Bunček si sedá do burziánské kavárny Bull + Bär. Dívá se přes prosklenou kavárnu na sousoší býka a medvěda. Zvířa

ta v životní velikosti. Vítězství a Prohra. Býk je osamocen, zato s medvědem si hrají děti. Před chvílí na něm seděl malý kluk a smál se, teď na něho nasedávají dvě krásné slečny. Objímají se a padají na zem, jako by je medvěd shodil. I na trávě se ještě chichotají. Neštěstí ve hře. Nějaký tatínek nasazuje na medvěda velmi malé dítě.

Býk zůstává nepovšimnut. Poražen.

Káva je mizerná! Dívka se rozbíhá, chce vyskočit medvědovi na hřbet, ale nedaří se jí to. Obě zvířata spojuje v jediné sousoší teprve početná rodina z Mnichova. Svými korpulentními postavami obkličují bavorsí návštěvníci znehybnělá zvířata a Bunčkovi se chvílemi zdá, že sochy vytlačují až kamsi na konec ulice. Káva je mizerná! Slezan sedí v kavárně jedné z největších světových burz a je mu to jedno. Deutsche Börse, Kapitalistendom... – káva je mizerná! Nestará se ani o to, co vlastně znamená ono zvířecí sousoší, které již delší dobu pozoruje. Býk mu připadá nebezpečný a nedostupný a chtěl by si sáhnout na medvěda, ale jen těžce sedí a monotónně upíjí kávu. Zapomenout. Zapomenout. A zase znovu...

Neúspěšný hráč dostává hlad. Konečně něco, co jej přiměje zvednout se ze židle. Prochází se mezi mrakodrapy a hledá nějaké levnější bistro.

„Sandwischer“.

Oválná prosklená budova puristicky prokládaná kamenem. Frankfurťané tomuto domu na Baseler Platzu říkají prostě „Oval“. Bunček si tu objednává sendvič a kávu už nahrazuje pivem. Sedá si v atriu do proutěného křesla.

„To su bufety!“

Prohlíží si tři tropické stromy vyrůstajících ze tří oválných ostrovů. Jejich kmeny se ke stropu vypínají ze světlezeleného podrostu. Je tu klid. Do atria chodí kouřit lidé z kance-

láří. Také dvojice stárnoucích dam v nádherných kostýmcích. Náhle do této oázy vstoupí skupinka lidí z luxusní čínské restaurace. V čele jde vysoký muž, jenž ostatním cosi říká a výrazně přitom gestikuluje. Návštěvníci zvedají hlavy k prosklenému stropu. Bunček pochopí, že onen vysoký muž představuje svým průvodcům svou vlastní stavbu, a podobně jako oni obrátí oči směrem vzhůru. Bis im Himmel.

Architekt si povšimne Bunčkova pohybu hlavou a pozorně si prohlédne nezvykle malou a přikrčenou postavu zednického mistra. Jejich oči se na okamžik střetnou.

„Kery to tež može byť? Kehu mi připomina?... Že by ten ludgerovicky komiňář?!.. Ni! Ni! To němože byť! Něměl by taky fajny oblek!“

Bunček nemůže spustit oči z architekta. Rychle dopíjí pivo a objednává si další. A ještě jedno... Ale Albert Speer mladší si už Slezana nevšímá. Pomalu odchází s obchodními klienty z jím projektované budovy, nasedá do auta a míří do svého atelieru na Hedderichstraße...

Vzápětí vejde do atria krásná žena se psem. Zvědavě pohlédne na Bunčka, ale neporozumí samomluvě opilého Slezana.

„Ni, ni, v Německu Němcem nejsem, jen šaten, nur dojč stin.

Ni, ni.“

Petr Čichoň (1969) po vysokoškolských studiích pracoval (1991–1998) jako redaktor literárních časopisů a nakladatelství Votobia, Host a Vetus Via. Od roku 1998 působí ve vlastním architektonickém atelieru. Žije v Brně. Vydal knihy *Chillia* (1995), *Villa diabolica* (knihy a CD, 1998), *Pruské balady / Preussische baladen* (dvojazyčná kniha a CD, 2006). petrchichon.atlasweb.cz

trička **A2** – limitovaná série

podpořte A2 koupí trička!
darujte tričko A2
svým blízkým

ke každému objednanému
tričku – **placka A2 zdarma!**

objednávka přes **SMS** –
platba **převodem** – expedice
do **týdne**

rychlé – jednoduché – chytré

detail

vyberte si triko dle barvy, velikosti a jeho
kód spolu s doručovací adresou zašlete
v SMS ve tvaru:

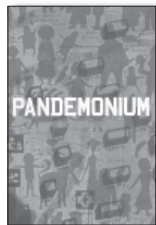
**TRICKO KOD JMENO PRIJMENI ULICE CP
MESTO PSC na číslo 903 09 08**

příklad: pánské tričko černé velikosti M
má kód PCM, zpráva bude znít:

**TRICKO PCM JOZKA LIPNIK NA
ZTRACENCE 5 PRAHA 1 11000**

název trička	kód trička
PÁNSKÉ ČERNÉ vel. M	PCM
PÁNSKÉ ČERNÉ vel. L	PCL
PÁNSKÉ ČERNÉ vel. XL	PCXL
PÁNSKÉ ORANŽOVÉ vel. M	POM
PÁNSKÉ ORANŽOVÉ vel. L	POL
PÁNSKÉ ORANŽOVÉ vel. XL	POXL
DÁMSKÉ ČERNÉ vel. S	DCS
DÁMSKÉ ČERNÉ vel. M	DCM
DÁMSKÉ ČERNÉ vel. L	DCL
DÁMSKÉ ORANŽOVÉ vel. S	DOS
DÁMSKÉ ORANŽOVÉ vel. M	DOM
DÁMSKÉ ORANŽOVÉ vel. L	DOL

více informací na www.tydenikA2.cz/informace/A2shop

Džian Baban, Vojtěch Mašek
Pandemonium aneb Dějiny sousedství
Tichý syndikát 2008, 59 s.

Příběhy a dialogy ze světa Monstrkabaretu Freda Brunholda se stále rozrůstají jak do nejrůznějších médií (vedle podoby tištěné již vznikla divadelní hra a krátký film), tak do nových dějových odboček. K dvěma zatím vydaným knihám to jsou Hovory z rezidence Schlechtfreund (A2), fiktivní scénář k polsko-německému nerealizovanému filmu Binderiana a Pandemonium. Posledně jmenovaný komiks se v roce 2007 objevoval v příloze Ex časopisu Reflex. V úvodu k sebranému vydání je seriál představen jako sociologická sonda do dějin sousedských vztahů, očekávejte však další porci absurdních dialogů, které tentokrát probíhají mezi manželi Kokešovými a jejich sousedem, třináctiletým Janíkem Štulcem. Každému dialogu předchází nekomiksově vyprávění v horní části strany, jež zpočátku odhaluje události, které příběhu předcházely, později však spíše připravuje půdu pro závěrečnou pointu nebo rozvádí děj televizního seriálu Česká ambasáda v Tokiu (Václava Klause tu hraje Miroslav Vladyka). Autoři si, podobně jako v Hovorech, na většině plochy vystačí s jedním obrázkem, občas ale hlavní hrdiny převléknou do potkaních kostýmů nebo představí ukázkou z Janíkovy noční tvorby. Postupně vzniká jakýsi dáblický epos, do nějž vstupují mytické postavy Dědys007 nebo ještě Chrudoš ale také Zdeněk Burian či zmíněný Klaus. Baban s Maškem opět dokazují, že v českém komiksu téměř nemají konkurenci.

Jiří G. Růžička

Mika Waltari
Bosá královna
Přeložil Vladimír Piskoř
Hejkal 2008, 244 s.

Mika Waltari u nás možná zůstane pouze autorem Egyptana Sinuheta. Překlady dalších jeho knih v posledních letech vydává nakladatelství Hejkal. Tentokrát je to Bosá královna, příběh z ponuré historie Švédska, ale také Finska a severu Evropy vůbec, lehce stylizovaný, plynoucí sice v dějinných zákrutách, ale viděný a zprostředkovaný chápavými očima i slovy vypravěče. Prostý lineární děj se točí kolem postavy švédského krále Erika a jeho panování, pouze místy se přenáší do „vedlejšího“ prostoru, zvláště finského, jež Waltari popisuje s melancholicko-sentimentálními sympatiemi. Švédy pak nikterak nešetří: intriky, vydírání, špehování, vraždy i lidská primitivní pudovost či nenávisť – to k Erikově říši až téměř „moderně“ patří. Krále však jako by z nečistého prostředí rád vyčlenil, omluvil, všechnu zuriťost a její důsledky v jeho podání má čtenář chápat jako osobnostní úchytku nebo i jako poněkud bouřlivější reakci na oprávněnou podezřívavost. Výkyvy nálad a záchvaty řeší Waltari tím, že mu přisuzuje světlo, vyvažující jeho nešťastný osud i povahu – nejprve dítě, pak dívku, a nakonec ženu – Karin, osudovou lásku, onu bosou královnu. Zatímco král prochází nejrůznějšími fázemi, její zářivost a nevinnost jsou neměnné. Velkoplošné fresky o několika dílech a stovkách postav by dnes určitě četl málokdo. K Bosé královně se lze i vrátit.

Miriám Löwensteinová

Marie Koldinská, Ivan Šedivý
Válka a armáda v českých dějinách
– **sociohistorické črty**
Nakladatelství Lidové noviny, 579 s.

Lesk českého faktografického dějepisectví a bída jeho teoretického založení se bohužel v plné síle projevila v díle, jehož podtitul slibuje něco, co nakonec čtenáři neposkytuje. Již první kapitola se sice nazývá Prostor a čas připodobňuje názvům dnes již standardních evropských historických děl podložených společenskovědním zázemím autorů, ale ve skutečnosti jde o pouhé kompendium, navíc s velkou mírou odvozenosti. Autoři práce o vojenské historii například teprve z díla Petra Blažka zjišťují, že pravým důvodem sovětské okupace Československa v roce 1968 nebyly reformní snahy pražského jara, ale především vojenské důvody východoevropského hegemonu, a teprve z této literatury zjišťují zdroj tohoto poznatku. S tímto názorem totiž jako první přišel poradce několika amerických prezidentů a historik Josef Kalvoda, ale nikoli v autory uváděných dílech, ale v knize Role Československa v sovětské strategii. Horší je však chatrná znalost vojenského diskursu v oddíle Ideje. To, že si autoři nechali zpracovat oddíl o Janu Patočkově Josefem Zumrem, dokládá jejich bezmocnost pracovat se společenskovědní a filosofickou terminologií. Například v kapitole o třicetileté válce zcela absenteje Thomas Hobbes (když už uvádějí Jeana Bodina). Tato kniha dokazuje, že česká historiografie neumí stát na společenskovědní půdě.

Michal Janata

Panorama české literatury
– **literární dějiny od počátku do roku 1989**
Editoři Lubomír Machala, Erik Gilk
Univerzita Palackého 2008, DVD

Olomoucká Univerzita Palackého vytvořila elektronickou verzi kompendia české literatury z roku 1994, po níž, jak autoři avizují, bude následovat opět vydání knižní. Oproti původní knižní verzi se obměnil autorský kolektiv (zemřel Jiří Skalička, Josef Galík a Eduard Petrů, neúčastní se Martin Podivínský; naopak přibyl Erik Gilk Petr Hora, Jana Kolářová, Petr Komenda a Radek Malý). Kniha o 639 stranách, je převedena do formátu pdf; uživatelé se otevře na monitoru, kde si jí může listovat podobně jako reálnou knihou (lpění na knižní podobě však není funkční, spíše znesnadňuje orientaci; smysl postrádá přítomnost klasických rejstříků, neboť DVD nabízí fulltextové vyhledávání). Text lze zvětšit a samozřejmě kopírovat; libovolné místo si je možné označit či si na něj přidat vlastní poznámky. Specifikem elektronického média jsou možnosti hypertextu: jména autorů či názvy děl po stranách fungují jako odkazy na biografická hesla (jichž je 900), resp. ukázky filmových verzí či dramatizací daných děl. Text tak můžeme číst klasicky, po výkladových pasážích, nebo jej kombinovat s multimediálními odkazy a slovníkovým aparátem, nebo procházet jen tento aparát (DVD samozřejmě obsahuje též soupis sekundární literatury). Jako studijní pomůcka je DVD výtečné – vyžaduje ovšem opravdu rychlý počítač.

Pavel Šidák

**UNIŠEK – poukázky na kulturu a vzdělání
od Chèque Déjeuner. www.seky.cz**

inzerce

Michal Viewegh
Román pro muže
Druhé město 2008, 160 s.

Viewegh jako Kundera povrchnosti? Proč ne. Jedno mu přeci jen žádný kritik upřít nemůže, tenhle autor má cit pro dobrý produkt. Jeho knihy jsou marketingově vyplávané, struktura děje i téma plní přesně společenskou poptávku. Co víc, v Románu pro muže sám autor tuto svoji schopnost zřetelně tematizuje a ironizuje. Píšíci macho, který dostane vyhlédnuté čtenářské subjekty do postele. Ví jak, ví proč a nebojí se o tom psát, jakkoli těm, kteří jsou k jeho sex appealu imunní, bude jeho román připadat jako snůška šestákové zápletky, krotkého politického moralizování a povrchního žvanění o sexu, smrti a tak vůbec. Hravé rozvržení děje do dvou rovin (roviny, řekněme, autorské sebereflexe a roviny čisté fikce, v níž se první zrcadlí) funguje dobře, nabízí čtenáři laciný pocit uspokojení z pohledu do zákulisí kouzelníka, který odhaluje podstatu svých pouťových magických triků. Maňáskové divadlo, v němž autor rozehrává ploché postavy podle partitury vlastních přiznaných choutek a dilemat vlastně svou primitivností může dobře pobavit. Je nutné ale přistoupit na to, že všichni v dostřelu Vieweghova Románu pro muže se mění na ohebné panenky, které akceptují lákavě šovinistické gesto „mozek vypnout a nohy od sebe“. Gesto vyprázdněné, ale o to výraznější. Pokud jste tohoto schopni, bude se vám autorův poslední román dozajista líbit. Pokud ne... Váš problém. Můj problém.

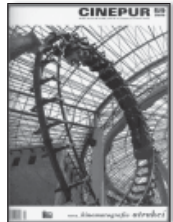
Vítek Schmarz

Jules Verne, Ondřej Neff
Dvacet tisíc mil pod mořem
Albatros 2008, 208 s.

„XY překládá Vrchlického do dnešní češtiny. Prý to dělá pro mládež, blbec“ (Ivan Wernisch, Pekařova noční nůše). Černobílé kvaše, jimiž Zdeněk Burian ilustroval verneovky, jsou nádherné a na první pohled vypadají jako brilantní momentky se záviděníhodnou hloubkou ostrosti. Proč je tedy pro jednou znovu nevydat místo kanonických rytin nad útržky vět, s nimiž si verneovky nejčastěji spojujeme? Asi nejznámější Verneův román byl však za tímto účelem převyprávěn Ondřejem Neffem. Prý pro mladé čtenáře, kteří žijí v jiném světě, než v jakém kniha vznikla... a také proto, aby se opravily Verneovy vědecko-technické nepřesnosti. Na to druhé by, myslím, stačil doslov, úprava pro mládež je jedním slovem příšerná. Kapitán Nemo neutíká před celým světem, ale řeší si jakési osobní účty. Nautilus nepohání elektřina, ale nespecifikovaná tajemná síla. A tak dále. Neff patrně pokládá deseti až čtrnáctileté kluky za idioty nechápající, že knihy vznikají v různých dobách, pracují s nadsázkou a hyperbolou a jejich hrdinové zkrátka nemusejí být z masa a kostí. Zdá se, že spisovatel zapomněl, že ztotožnit se s hrdinou knihy lze i v případě tak nepravděpodobných mátoh, jako jsou Vineta a Rychlé šípy a že takové hezké chvílky nikdy nikomu neublížily. Řádka literárních prznitelů s dobrými úmysly – vzpomeňme Plevova Robinsona a Gullivera či Johnova Dona Quijota – získala posilu.

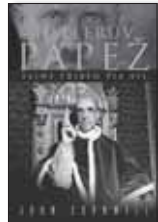
Petr Ferenc

Cinepur 59

Podzimní číslo Cinepuru přináší v několika textech zamýšlení nad konceptem „kinematografie atrakcí“, který je už více než dvacet let populární ve filmové teorii, konkrétně u teoretiků nové filmové historie. Obvykle se takto označují snímky, které stavějí na exhibici obrazu a efektů, případně na šoku, vyvolaném jejich střetem, jak to činil ve svých filmech Sergej M. Ejzenštejn. Tímto pojmem přehodnocují teoretici jak rané období kinematografie, tak současné hollywoodské či hongkongské blockbustery, v nichž se klade důraz na speciální efekty a vizuální podívanou. Atrakce se v dějinách filmu klade obvykle do protikladu s filmy, jež staví na vyprávění, tedy naraci. Hlavní téma doplňuje pohled Přemysla Martinka, jenž upozorňuje na to, jak se v posledních letech z filmu čím dál víc stává produkt, jehož úspěšnost závisí na marketingové strategii producenta či distributora. Zjevné odhlcení čísla představuje přednáška Quentina Tarantina, již přednesl na letošním festivalu v Cannes a v níž se čtenář dočte, že se režisér všechno nenaučil jen ve videopůjčovně. Poslední Cinepur přináší samozřejmě i tradiční dávku recenzí na nové filmy, TV seriál (Top Gear) a počítačovou hru (Mass Effect) či rozhovor s dánským filmařem Jørgenem Lethem o překážkách jako nezbytném procesu tvorby.

Kamila Boháčková

John Cornwell
Hitlerův papež – tajný příběh Pia XII.
Přeložila Zdena Marečková
BB art 2008, 398 s.

Eugenio Pacelli, od roku 1939 papež Pius XII., je zvláštním způsobem kontroverzní postava: jeho rozdílná hodnocení nevyplynou z různých ideologií a hodnotových systémů posuzovatelů, ale spíše z různého odhadu možností, kterou za vlády nacistů pro pomoc svým bližním měl. Jak říká autor v předmluvě, začal na knize pracovat s nadějí, že detailní přezkoumání papežovy činnosti jej očistí od podezření, že neučinil, co mohl, závěrem zkoumání však byla ještě těžší obvinění. Pacelli nebyl podle autora zistný ani zbabělý, nesympatizoval s Hitlerem a s rizikem dokonce podporoval spiknutí proti němu v roce 1939. V jeho jednání však převažovala snaha posílit vliv katolické církve a odčinit její minulé ponížení. V komunismu, který církev otevřeně pronásledoval, viděl větší nebezpečí než v nacismu a osudy nekatolíků či židů nebyly v centru jeho zájmu. Dojednáním konkordátu s Hitlerem znemožnil účinný odpor německých katolíků proti nacismu, podporoval bez výhrad sice ohavný, ale katolický a antikomunistický Paveličův režim v Chorvatsku, nepostavil se důsledně proti deportacím římských židů po obsazení Říma nacisty. Kniha je založena na rozsáhlém studiu pramenů, je působivě literárně zpracována a působí hodnověrným dojmem. Přesto bych si rád přečetl i stanoviska papežových obhájců.

Jan Novotný

odjinud

Bibliografii díla **Karla Klostermanna**, kterou zpracovaly Tamara Pršínová a Libuše Straková (*Karel Klostermann 1848-1923*. České Budějovice, Jihočeská vědecká knihovna 2008), kladně ohodnotila Jiřina Kádnerová v Čtenáři č. 10/2008.

Konferenci o „zprostředkovateli mezi kulturami“ **Pavlu (Paulu) Eisnerovi**, jež proběhla s podporou českých, německých a rakouských institucí 3. – 5. 11. t.r. na Univerzitě Jana Ev. Purkyně v Ústí nad Labem, věnoval v Praze vydávaný čtrnáctideník Landeszeitung (Zeitung der Deutschen in Böhmen, Mähren und Schlesien) v čísle 22/2008 samostatnou čtyřstránkovou přílohu. Připravil ji, s použitím Eisnerova fejetonu v Prager Presse z roku 1938 a Eisnerova dopisu **Willy Haasovi** z 8. 7. 1946, Michael Wögerbauer.

O australském vydání her **Karla Čapka R. U. R. a Loupežník (The Robber)**, jež pořídil překladatel, nakladatel a knihkupec v jedné osobě Vojen Korejs (Brisbane, Booksplendour Publishing 2008) informovaly Zprávy Společnosti bratří Čapků č. 90 (září 2008).

Vztah překladatele kompletního Shakespeara díla **Františka Nevrlý** (1898–1982) a shakespearologa-anglisty **Otakara Vočadla** (1895–1974) poučeně, s odkazy na ve své době neotřesitelné postavení **Erika A. Saudka** (1904–1963), osvětlil Pavel Drábek v Rozrazilu č. 5/2008.

Názory **Václava Černého** na strukturalismus a psychoanalýzu přiblížil Jiří Pechar ve studii ve Světu literatury č. 38 (2008). – Tamtéž i několik dalších statí o V. Černém, např. Petra Kylouška o Černého studiích v brněnském Hostu (včetně bibliografie).

Na návštěvu u **Jakuba Demla** vzpomínal ve Věstníku Společnosti Anny Pammrové č. 46 (září 2008) Jiří Kuběna.

S Petrem Králem, který v Tvaru č. 18/2008 recenzoval výběr z básnického díla **Hermora Lilií Osamělý chodec** (dybbuk 2008), polemizoval v následujícím čísle Tvaru pod titulem Nejsem sabotér díla Hermora Lilií editor Rudolf Matys. Ve své obraně se odvolal mj. na nevydaný, strojopisný výběr z Liliových básní, který v roce 1966 připravil pro nakladatelství Mladá fronta **Jiří Kolář**.

Knížku **Jana Hostáně Jak Voloda přemohl krutého cara** (Státní pedagogické nakladatelství 1970), jež v ediční sféře předznamenala období nastupující tzv. normalizace, aktuálně (vpředvečer bolševického svátku) připomněl Jakub Šofar v příloze Práva Salon č. 593 z 6. 11. 2008.

Záznam besedy členů Spolku českých bibliofilů s **Bohumilem Hrabalem**, jež proběhla 12. 5. 1989 u příležitosti Hrabalových 75. narozenin, otiskl Nymburský pábítel č. 31 [2007].

Židovství **Leonarda Cohena** je námětem článku Marka Boudy v listopadovém čísle Roš chodeš.

František Knopp

soutěž

T. Coraghessan Boyle
Řeči řeči

Napište nám, ve kterém roce dostal T. C. Boyle Faulknerovu cenu?. Jeden ze čtenářů, kteří správně odpovědí, knihu získá. Uzávěrka soutěže je 10. 12. 2008. Pište na adresu redakce, nebo na e-mail soutez@tydenikA2.cz.

–mam–

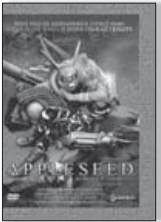
listopad 08

fra.cz, kanzelsberger.cz

Moleskine nově v síti Kanzelsberger

Photo © Moleskine, 2008

nejširší nabídka Moleskine v Café Fra a eshopu moleskine.cz

Appleseed Appurushido
Režie Shinji Aramaki, 2004, 105 min.
Mirax 2008

Japonské animované filmy neboli anime se v naší distribuci příliš neobjevují. Předpokládám, že problém bude stejný, jako u japonských komiksů – náš trh je příliš malý. Nicméně s filmy je to o něco jednodušší: na DVD nacpete různé zvukové a titulkové verze a tak se dá disků vylišovat víc. Appleseed se neohlášen objevil na novinových stáncích v papírové poště za 39 Kč. Bez předchozího upozornění ho vydala společnost Mirax, nicméně už obal je viditelně odfláknutý. V poustači „od tvůrců filmu Ghost in the Shell“ se v anglickém názvu objevilo německé slovíčko, v nastavení si můžete vybrat zvuk v jazyce „japonky“, popřípadě verzi „no titulky“, k bonusovým materiálům se dostanete jen přes maďarské menu. I tak je třeba tento počin ocenit. S Ghost in the Shell má film společného autora předlohy (komiksu) Masamune Shirowa a stejně jako ve jmenovaném snímku se dostáváme do budoucnosti, kde spolu koexistují lidé a stroje. Hlavní hrdinka tu má zachránit Zemi před Bioroidy, kteří chtějí zase planetu ochránit před lidmi. Nápadité to příliš není, scény jsou však dostatečně akční (například zpomalené pohyby à la Matrix) a kombinace 2-D a 3-D technologie úchvatná. K tomu připočtete pár mečů (tedy obřích robotů) a pokud vás bavily snímky jako GITS, Akira nebo Metropolis (ne ta Langova), oceníte i Appleseed... Jen se stále ukrádá myšlenka: „Tohle jsem už někde viděl“.

Jiří G. Růžička

Zavraždění Trockého
The Assassination of Trotsky
Režie Joseph Losey, 1972, 100 min.
Řítka Video 2008

Koprodukční západoevropský projekt amerického filmaře Josepha Loseyho se řadí do kategorie politických thrillerů. Režisér v něm volí téma z novodobé historie a nekoncepuje svůj film jako ryze životopisný s po sobě následujícími událostmi. Zaměřuje se na poslední dny a na smrt politika a zobrazuje klíčové momenty v jeho profesní dráze i v ideologickém uvědomování. Losey chtěl film natáčet již dříve, ale po různých komplikacích přistoupil k realizaci projektu v neklidném období pokračující globální revolty; v době politizace soudobých – zejména západoevropských – kinematografií. Snímek tehdy proslul především chladným až odmítavým přijetím levicových kruhů, způsobené nejednoznačným, kontroverzním pojetím Trockého osobnosti. Paradoxem zůstává skutečnost, že tímto snímek režisér přehodnotil svůj předchozí negativní postoj ke zvolené postavě ruských dějin. Alain Delon v roli Jacksona – nájemného vraha politika – spolupracoval s režisérem o pár let později na dalším politicky koncipovaném filmu Pan Klein (zabývajícím se otázkou holocaustu – a dvojí identitou ústřední postavy). Disk obsahuje anglické znění s volitelnými českými titulky i český dabing.

Jan Švábenický

Obývací pokoj
Režie Josef Bolf, 2008, 10 min.
artycok.tv/lang/cz

Že výtvarník Josef Bolf časem natočí film, se dalo čekat. Jeho předchozí malba tíhla ke storyboardovému vyprávění a čerpal inspiraci z hororových filmů i komiksů. Spojení dětské naivity s čistou hrůzou a s lehce ironickým podtónem pokračuje i v jeho prvním animovaném filmu, kde najdeme i typické „bolfovské“ motivy: osamělého plyšáka s něžně smutnými očima či kombinaci černé a ostře růžové. Postavy jako by se nacházely ve stavu před apokalypsou či sebevraždou, kdy však ještě není vše ztraceno. Růžová asociuje krev, objevuje se tu i častý motiv gázy a obvazu. Napětí snímku vytváří kromě zlověstné hudby i nejasný symbol zvířecí hlavy v gáze, jakási vyhézlá bolest, která se nedá nikam schovat. Bolest z lhostejnosti. Extrémně zpomalené tempo a závěrečná pointa filmu však nechávají prostor skryté ironii. Tento desetiminutový vtip není laciný a málokterá česká animace je tak výrazně výtvarně laděná. Možná naznačuje, že z malby do animovaného filmu může přijít naprosto nefilmová inspirace, jež zlomí přetrvávající stereotypy kresby a především vyprávění. Obývací pokoj si přehrajete ve streamu na webu artycok.tv, který informuje o dění na současně výtvarné scéně.

Kamila Boháčková

Enslaved Vertebrae
Indie Recordings/Nuclear Blast 2008

Enslaved sú v rámci nórskej blackmetalovej scény istým špecifikom: ich členovia majú na konte spoluprácu s rešpektovanými menami z iných žánrových končín, pritom pod menom Enslaved sa – na rozdiel od takých Ulver – nikdy metalu nevzdali. Naopak: pod hlavičkou Trinacria k nemu pritiahli eklektickú Maju Ratkje (jej diela nájdete v katalógu Rune Grammofon) či hlučového démona Lasse Marhauga (v rámci Jazzkammer). Charizmatický Viking Grutle Kjellsson vedie v roku 2008 Enslaved do boja s ešte zvláštnejšou fúziou blackmetalú a artrocku. Pomalé tempo odhaľuje typické disonantné gitarové riffy, čistý spev preberá hlavnú rolu (miestami sa poslucháč pristihne, že by bol radšej, keby Kjellsson blackmetalový škrekot odložil úplne). Podobný prístup si na svojom aktuálnom albume zvolili americkí kolegovia Nachtmystium: zasnené pasáže podkreslené syntezátormi sa sriedajú s vzdušnými poloakustickými skladbami, nasledovanými metalovým pritvrdením. Existencia takýchto albumov je potvrdením konjunktúry, ktorú tvrdá hudba zažíva v aktuálnej dekáde. I nezniedka nevkusná špička ľadovca, ktorá pojmom „metal“ zaplňa mainstreamové hitparády, sa podpísala pod postupný návrat tohoto žánru medzi tie „akceptované“. Je príjemné vidieť, že aj zabehnuté kapely dokážu stav vecí využiť na vydanie počinu ukazujúceho, že metalista nemusí nutne znamenať tvora obmedzeného. Ide to dokonca s vikingskými runami na obale.

Juro Olejník

Heiner Goebbels Landschaft mit entfernten Verwandten
ECM New Series / 2 HP 2008

Co jsme to tenkrát v Berlíně spolu s kolegou Pašmíkem vlastně viděli? Pocit, že na premiéře Krajiny se vzdálenými příbuznými jsem byl přítomný perfekcionista, nákladnému, desítkami zbraní útočícímu eseji ve formě hudebního divadla zůstává. Konkrétně si toho tolik nevybavuji: členy Ensemble Modern, jak vylézají z orchestřiště na scénu, aby pokračovali ve hře jako hráči a herci zároveň; dlouhou tabuli, na níž se stoluje, čte, rýsuje, je svědkem konverzace i hudby, živým centrem otázky, čím může být stůl; vysoká okna, tapety, atmosféru perského dvora i s derviši; pitoreskní countryové finále; a také si vybavuji pocit, že Heiner Goebbels servíruje žánry v tak efektivní tvarech a střizích, až to působí jako obava o pozornost laického publika. Tlustý booklet alba připomíná, že Goebbels sem vybral texty od Gertrudy Steinové, Giordana Bruna, Henri Michauxe, T. S. Eliota a Nicolase Poussina: jazyky originálů se prolínají drsně, jako by člověk měl být jedním z renesančních vzdělanců na scéně. Střídá se nová hudba, pochod a řvaní, sbory, barový lounge, arabská píseň, trocha noisu... Bez akce nemá hudba zřejmost divadla, navíc je tu nemalý podíl textu: toto album je soundtrack, kterému chybí celistvost Goebbelsových skladeb a děl pro rádio. Kdyby tak někdo přeložil knihu jeho textů o inscenování hudby.

Pavel Klusák

Jarboe Mahakali
End 2008

Americká zpěvačka Jarboe (známá i jako The Living Jarboe), která se na hudební scéně zjevila v 80. letech coby členka newyorských Swans, pokračuje ve svém čarodějnickém sólovém tažení. Po několikeru nedávných hostováních přichází se svou jedenáctou sólovou nahrávkou, pojmenovanou podle indiánské bohyně, „matky válečnice“. S ohledem na vizuální podobu a hlasové indispozice je jasné, že tohle je pro Jarboe role šitá na tělo. Dvaasedmdesátiminutový epos ukrývá patnáct skladeb, jejichž průběh je pro tvorbu umělkyně příznačný. Skladby působí spíš jako modlitby s extrémním, naléhavým hudebním doprovodem: vrstvené ambientní plochy, tříštěné smyčci, samплы, elektroniku a „šamanským“ bubnováním, netradiční a nerozpoznatelné nástroje nebo jejich ozvěny... Zpěvaččin hlas mučivě šeptá, chroptí, chrčí, spílá i hystericky ječí, ale kupodivu, a nejednou, nastaví i svou přívětivější tvář. V lehčích polohách doprovází zpěv jen jemná akustická kytara a ve skladbě Overthrow také Phil Anselmo, zpěvák Pantery; ortodoxnější je pak příspěvní Attily Csihara, zpěvačka blackmetalových Mayhem a Stephena O'Malleyho ze SunnO))), v písni The Soul Continues. Středobodem alba je ale postava Jarboe. Téměř z každého odlesku jejího magického výrazu jde mráz po zádech – a těch výrazů jsou na albu desítky. Jarboe napsala další čarodějnickou knihu a tentokrát mají její kouzla obzvlášť silné účinky.

Karel Kočka

Cestování časem

Posmutnělé království Veroniky Bromové

Pražská průběžná retrospektiva známé české umělkyně poukazuje za nutnost dílčího autorského bilancování generace, která nastupovala na českou uměleckou scénu v 80. a 90. letech.

JOSEF CHUCHMA

Čas běží a Veronika Bromová (1966), včera ještě výrazná představitelka mladé nastupující generace devadesátých let, je dnes umělkyní ve středním věku. Jestliže tedy nyní obsadila Dům u Kamenného zvonu na Staroměstském náměstí v Praze výstavou *Království*, kterou lze považovat za svého druhu retrospektivu, není to nic předčasného a nemístného. Není totiž nač čekat.

Dokonce se dá říct, že někteří o něco starší výtvarníci, než je ona, promarnili šanci na takovou „průběžnou“ retrospektivu. Na mysli mám třeba členy někdejší výtvarné skupiny Tvrdohlaví Jaroslava Rónu či Jiřího Davida. Oběma pánům je dnes přes padesát a přestože každý z nich se nachází někde jinde – Róna je cele vnořen do svých krajin, bytostí a barev a David bez ustání táká, intervenuje a zkouší –, společná jim je absence vážnější bilance a bytelnějšího ohlédnutí. Zřejmě se tedy bude čekat, až pánové vstoupí do důchodového věku. Ale to samé lze říci například o Jiřím Kovandovi, jehož „podotýkáni“ formou řady dílčích výstav je sice milé, ale čas nazrál k zásadnější výstavní inventuře (včetně příslušně objemného katalogu). Asi není náhodou, že obdobnou velkou výstavu, kterou lze považovat za „průběžnou“ retrospektivu, měl z domácích autorů, kteří překročili čtyřicítku, v nedávné době vlastně jen Ivan Pinkava (1961), jenž před čtyřmi lety vystavoval v pražském Rudolfinu. Pinkava se stejně jako Bromová vyjadřuje fotografií a u tohoto média je pochopitelně jednodušší díla nashromáždit, nově je nazvětšovat nebo natisknout, než k zapůjčení doložit plátna či plastiky z různých sbírek.

To už se dostáváme k produkčním možnostem a schopnostem při pořádání retrospektiv autorům ještě příliš „živým“ a pohyblivým, ne zcela zaručeným. Tyto možnosti úzce souvisejí s pozicí, kterou výtvarné umění v české společnosti má, s očividnou tendencí širší veřejnosti chodit jen na výtvarnou „klasiku“, na jméno, které už dávno zná a už moc nekouše.

Autorka vs. kurátorka vs. minulost

Když tedy takto zešíroka a principiálně vítáme přítomnost Veroniky Bromové v Domě U Kamenného zvonu, nelze se vyhnout otázce, zda na zaplnění těchto prostor autorka opravdu má, zda se jí podařilo výstavní sály zmocnit. A zde musíme konstatovat, že úspěšná byla jen částečně, ale nikoliv proto, že by svým dosavadním dílem na „Zvon“ neměla, nýbrž proto, že výběr exponátů nebyl optimální.

Jak lze vyrozumět z rozhovoru, který poskytla listopadovému číslu měsíčníku Art & antiques, výstavu zamýšlela postavit na pracích vzniklých po roce 2000, ale kurátorka Olga Malá tam chtěla mít i exponáty starší a známější. Tak se zrodila sestava, která sice akcentuje díla z posledních let, a podle jednoho takového cyklu, *Království*, byla nazvána i celá výstava; nicméně

ně starší práce se připomínají jednotlivostmi, a to vesměs výraznými, jako jsou dvě digitálně upravené velkoformátové fotografie autorčina těla s anatomickými průřezy (Pohledy, 1996). Tak dochází ke kvalitativní disproporcii: z dávnější autorčiny tvorby byla u „Zvonu“ uskutečněna přísná a vlastně nespravedlivá selekce, zatímco novější práce jsou zastoupeny nadměrně, respektive leccos je v nich řečeno vícekrát, v neplodných variacích. Stojí přitom ovšem za povšimnutí, že jednotlivé sály jsou barevně vyladěny a práce v nich motivicky volně propojeny.

Bromové přitom podtrhává nohy jinak sympatický princip, který pro „Zvon“ zvolila – relativně střídmy počet exponátů, nepřepřehňování sálů; tím spíše je potom dvojnásob patrné a zranitelné vše nadbytečné. Platí to kupříkladu pro sousední práce *Záření* a *Procházení* z cyklu *Království* – ta druhá je vyloženým odvarem první. Dvakrát se během expozice objevují snímky, na nichž má umělkyně na tváři výraznou zelenou masku, ale pokaždé je to pouhé barevné a aranžérské ozvláštňení, bez dalšího významu. Několik vynikajících záběrů ze souboru *Auto-biograf*

Nakonec bude všechno jinak

Přes rušivé signály se ovšem dá zaslechnout základní melodie *Království* Veroniky Bromové. Není to zrovna veselá píseň. Nenaplněná touha, samota. Nahota jako volání bez kokeťerie. Nevýstavní realita těla, které podléhá proměnám a vadnutí. Přitom v „používání“ tělesnosti Bromová může být ani ne v půli se svou poutí: jestli se takto fotografuje zatím nějakých patnáct let, může v tom pokračovat dalších třicet let a teprve se příběh scelí, uzavře v pomyslném kruhu a dostane ještě zcela jiné dimenze. Tato „krutá“ cesta může být ve skutečnosti pro Bromovou velmi milosrdná

Veronika Bromová: Pararadays, Království / Kingdom, 2003–2005

V kožešinovém plášti v galerii

Bromová přehlídku *Království* koncipovala jako cestu svým dosavadním životem, a to spíše životem emočním a psychickým, než tvůrčím (tvorba je tu vlastně médiem pro přenos obsahů, které autorku zajímají více než umění samo). Proto úvodní partii vyhradila snímkům s dětmi, ale již zde se setkáváme s nefunkčním zmnožováním: například dva vedle sebe pověšené snímky *Spánek na zemi I – II* (2001) jsou téměř identické profily dětské tváře, u nichž nepatrná vzájemná odlišnost nechce a nemůže být rafinovaným posunem, nýbrž zřejmě má posílit určitý pocit, rozeznat jisté emoční a silové pole. Ale atmosféru instalace jako celku účinněji tvarují a domixovávají tři pohyblivé objekty a několik videí se sugestivním hudebním doprovodem než obrazové variování.

(zejména ten, na němž Bromová zamýšleně sedící v kožešinovém plášti v jakési galerii) je rušeno dovětky k nim (příklad: v téže galerii Bromová pózuje jako čarodějnice s koštětem v rozkroku).

Proč a čím vinou to kolísání vizuální kvality a dokonce někdy i povážlivá prázdnota obrazu a obsahu? U Veroniky Bromové „pořád ještě“ platí, že tam, kde nejpromyšleněji pracuje se světlem a s digitální postprodukcí, kde zápasí se svou značnou inklinací k pocitovosti a poněkud úsměvné éteričnosti, tam je výsledek nejlepším. Existují na domácí scéně tvůrci, kteří sice nakládají s fotografickým médiem, nicméně tradiční představy o fotografickém obraze u nich zkrátka nehrají roli, kdežto Bromová – ať jakkoliv s obrazem manipuluje – nemůže své základní fotografické nastavení popřít, ze sebe setrást.

a účinná, protože přirozeně potlačí respektive zúročí i ta období, kdy se autorce či publiku bude zdát, že se jí umělecky nedaří; jenže v závěrečné bilanci to může být úplně jinak – a to, co bylo odsouváno stranou, může se vyjevit coby středobod.

A kde tedy leží nějaká naděje? Myslím, že neustane-li Veronika Bromová v tvorbě, s postupujícím časem budeme stále jasněji přicházet na to, že ten výzkum obrazem, který na sobě podniká, je v důsledku víc o nás, než o ní, že publikum nad jejími díly nebude koukat ani tak na ni, nýbrž hlavně na sebe a do sebe.

Autor je redaktor MF DNES.

Veronika Bromová: Království.

Kurátorka Olga Malá. Galerie hl. m. Prahy – Dům U Kamenného zvonu, Staroměstské náměstí 13, Praha 1, 31. 10. 2008 – 11. 1. 2009.

RYCHLÁ AKCE

Předplaťte si A2 během několika vteřin!

objednávka přes SMS / platba převodem / ve středu A2 ve schránce

Zvolte si druh (kód) předplatného a zašlete SMS ve tvaru

ADVA KOD JMENO PRIJMENI ULICE CP MESTO PSC na číslo 903 09 08

Obratem obdržíte potvrzující sms s informací o platbě převodem.

(Příklad: komplet roční má kód K3, zpráva tedy bude znít)
ADVA K3 JOZKA LIPNIK NA ZTRACENCE 5 PRAHA 1 1000)

TYP PŘEDPLATNÉHO	CENA A KÓD				
	noviny do schránky	elektronické noviny a archiv	čtvrtletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
KOMPLET	■	■	312 Kč K1	611 Kč K2	1196 Kč K3
KOMPLET STUDENT	■	■	221 Kč S1	429 Kč S2	832 Kč S3
TIŠTĚNÉ	■		280 Kč T1	520 Kč T2	988 Kč T3
ELEKTRONICKÉ		■	195 Kč E1	364 Kč E2	650 Kč E3
SPONZORSKÉ	(roční) stříbrné 2600 Kč M1 / zlaté 5200 Kč M2 / platinové 10400 Kč M3				

DALŠÍ MOŽNOSTI OBJEDNÁNÍ

internet tydenikA2.cz

e-mail send@send.cz

telefon 225 985 225

fax 225 341 425

písemně – viz kupon

na s. 2

**Kniha
z nakladatelství
Mladá fronta
nebo Akropolis
pro prvních
300 SMS
předplatitelů**

Objednávky přijímá jménem vydavatele firma SEND.
Provozovatelem SMS systému je Agmo cz, s.r.o, cena SMS
je 8 Kč vč. DPH. Tel. 234 718 555, e-mail distribuce@tydenikA2.cz

MONSTRABARET FRED A BRUNOLDA UVÁDÍ
HOVORY Z REZIDENCE
SCHLECHTFREUND

ovšem

Žijeme v parlamentní demokracii? Ano, přiznávám, že je to čistě řečnická otázka. Někdy se možná můžeme domnívat, že ano. Jindy bychom takový názor mohli těžko obhajovat. Třeba v tomto případě. Už jsme v A2 psali (č. 41/2006), že na základě dohody mezi Evropskou komisí a vládou Spojených států jsou předávány do USA osobní údaje leteckých cestujících. Bez ohledu na to, že se proti této dohodě staví Evropský parlament (právě minulý týden k tomu vydal usnesení) a český parlament takové předávání nikdy neschválil (má o něm ale jednat na konci listopadu). O tom, že dohoda porušuje pravidla ochrany osobních údajů, jsou přesvědčeny příslušné evropské úřady, většina evropských i mnoho českých poslanců a senátorů. Údaje jsou ale předávány dál. A bude jich předáváno ještě více. I kvůli tajným smlouvám, doprovázejícím zavedení elektronických víz do USA, které s takovým nadšením přivítali ministři české vlády 17. listopadu. Poslancům jejich obsah ministr vnitra samozřejmě neukázal. Proč také. Patří to snad k parlamentní demokracii?

Filip Pospíšil

Hamburk, divadlo Kampnagel, projekt Zipp, jehož název mluví o cíli propojit (pevným zdrhovadlem) českou a německou kulturu prostřednictvím nejrůznějších dvounárodnostních projektů. Téma série večerů: Čechy, Německo, léta 1968 a 1989, velkoryse naplánováno. Dvojice divadelních představení Alles wird anders a Exit 89 (A2 č. 46/2008) do velkých sálů bývalé továrny přitáhne cca 40 diváků. První kus místy opravdu mrazivě, jindy trochu školometsky konfrontuje svět německých hippie dvojčat – a celebrit – Gettyových se světem přibližně stejného Čecha Václava Trojana; druhá konverzačka ukazuje, jak se pod příslibem grantu do výpravných projektů násilně roubojí požadovaná témata. Trochu mi to připomnělo státní umělecké zakázky k měsíci československo-sovětského přátelství, snad jen organizátoři zde vypadali nadšeně a přesvědčení o své práci. Evropské granty v touze po tvorbě umění asi plodí stejnou monstra jako požadavky socialistického světa. Oč lépe dopadly koncerty. Čtení Pavla Zajíčka doprovázené německými hudebníky bylo velmi dobré i proto, že nemuselo mnoha slovy obhajovat sebe sama. Divácký nezájem odrážel umělost tématu a k jediné kulturní výměně došlo po jednom z večerů mezi mnou a německým kolegou v blízké hospodě.

Petr Ferenc

Občanské sdružení Iuridicum Remedium 14. 11. zveřejnilo výsledky 4. ročníku soutěže o Cenu Velkého bratra (Big Brother Awards), která upozorňuje na porušování soukromí slíděním států a firem. Mezinárodním slídilem se potřeťi staly Spojené státy americké (letos za visa waiver program pro kontrolu návštěvníků), úředním slídilem pražský magistrát za čipovou kartu Pražana, firemním pak AQER. CZ se softwarem monitorujícím váš počítač. Pozitivní cenu převzala německá iniciativa AK Vorrat za kampaň proti zavádění směrnice o uchování elektronických komunikačních dat. Slídění osob či skupin není nic nového, stále nebezpečnější jsou ale metody a mediální masáž, které mohou vyvolat pocit ohrožení. Aby se účastníci vyhlášení výsledků různých mutací slídilů tolik nebáli, provedl je večerem herecký soubor Krátkého a úředního divadla z Liberce. Jeho zbrání je ironie, absurdity a nezodpovězené otázky. Na pátém ročníku bych na rautu ale opravdu konečně uvítal nějaký ten veganský pokrm po vzoru soirée na Ropákově. Tam vítěze nezvou a ropácký dort snědí sami účastníci akce. Ceny Velkého bratra bych podobně rozdával jen za přínos ochraně soukromí a na šmíráky, co stejně neprijdou, bych neplýtvat časem. Zbude pak více prostoru na zábavu.

Miroslav Patrik

Po ne tak dávném útoku na reklamní plochy na dálnici D1, jemuž se věnovalo celé jedno hlavní téma tohoto časopisu (Krotitelé reklamy, A2 č. 39/2007) se spisovatel Ludvík Vaculík nechal ve svém posledním slově v Lido-vých novinách slyšet, že akt podporuje a „těší se na další naše takové činy“. Nemusel se těšit dlouho. Minulý pátek se podobné cti dostalo dalším reklamám (i když ne v takovém rozsahu jako na dálnici D1), které pro změnu hyzdí dálnici D5 z Prahy do Plzně. Vaculík asi v žádné ze skupin útočníků v tom strašlivém počasí nebyl, ale jako by tam byl – po prvním útoku se k věci postavil s pochopením takřka aktivistickým; zmíněný kus jeho sloupku byl jedním z mála významných hlasů. Indiánské výpravy jsou přeci jeho zálibou. Uvidíme, jak zareaguje veřejnost a hlavně média, která si první příležitost vyjádřit se k problematice reklamy u českých dálnic (což je v takovém množství evropská rarita) nechala v naprosté většině ujít nebo ji pohřbila v bezmyšlenkovitých řečech o vandalství. Po minulé akci před dvěma měsíci dotčení pronajímatelé billboardů vypsalí na udání aktérů až půlmilionovou odměnu. Nyní jim asi jim nezbude nic jiného, než ji navýšit nebo se této hry na Divoký západ po předešlém neúspěchu vzdát úplně. Střílet se doufejme nebude.

Lukáš Rychetský